ISSN 1648-0066

LIETUVOS Farmacijos žinios

Lithuanian Pharmaceutical News

3-4 2005

XX a. vaistinės oficinos baldai Farmacijos muziejuje Kaune.

Gydytojų ir vaistininkų globėjai – broliai
šv. Kozmas ir šv. Domijonas.
Kasmet rugsėjo 26-ją pažymima šių kankinių diena.
Altorius Vilniaus šv. Jonų bažnyčioje. XVIII a.

Ar laukiam, ar ne, bet iš laiko delnų,
Kalėdos alsuoja į langą šerkšnu,
Šuoliuoja Naujieji žvaigždėtu taku,
Taip metai iš metu, ir viskas ratu.

Ar norim , nenorim, jie neša mus vėl
Į kitą rytojų tikriausiai todėl,
Kad viską pradėtume jau be klaidų
Ir meilė užpildytų širdis žmonių.

Janina Degutytė

Mieli Kolegos ir Mielos Kolegės!

Lietuvos farmacijos sąjunga linki Jums, kad Kūčių ramybė, Kalėdų džiaugsmas ir šviesi viltis lydėtų Jus ir Jūsų artimuosius per ateinančius Naujuosius 2006 Metus!

LFS Prezidentas prof. E. Tarasevičius

Nuolatinis LFS rėmėjas
BERLIN-CHEMIE
MENARINI GROUP

LFŽ LFŽ LFŽ

„Lietuvos farmacijos žinios“ –
tai Lietuvos farmacijos sąjungos periodinis žurnalas, skirtas farmacijos specialistams, tęsia „Farmacijos žinių“ (1923–1940) tradicijas

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Kaune
L. Akramas, R. Balanaškienė, A. Baranauskas, Z. Barsteigienė, A. Gendrolis, L. Ivanauskas, M. Jakimavičius, Ž. Martinėnas, V. Petrikaitė, R. Radžiūnas, V. Skyrius, P. Vainauskas,
Vilniuje
B. Karnickienė, J. Mikalauskienė, E. Tarasevičius (redaktorius), R. Žukienė,
Panevėžyje – V. Kriaučiūnienė,
Alytuje – K. Orinas,
Šiauliuose – L. Rulinskas,
Klaipėdoje – D. Varvolytė,
Čikagoje – J. Kalvaitis,
Niujorke – A. Lukoševičius

REDAKCIJOS ADRESAS:
Universiteto g. 2, 01122 Vilnius,
tel. 8-5-2628758,
faksas 8-5-2628758
el. paštas: LFSpharm@takas.lt

Straipsnių autorių nuomonė gali nesutapti su redakcijos nuomone.
Recenzuojame tik mokslinius straipsnius.
Rankraščių negrąžiname.

© “Lietuvos farmacijos žinios”, 2005, Nr. 3-4 (191-192) SL 171. 1995 m. 9 sp. l.

Numerį parengė LFS leidybos centras, Universiteto g. 2, 01122 Vilnius.

Spausdino
UAB „POZICIJA“
Žukausko g. 49 LT-09131, Vilnius

TURINYS

3–4 / 2005

5 Kas Kur Kada
6 Farmacijos fakulteto naujienos
8 Farmacinė rūpyba
12 Iš farmacijos istorijos
17 Naujos knygos
19 Minčių aruodas
20 Jubiliejai
28 Oficiali kronika
38 Ką rašo užsienio žurnalai
40 Oficiali kronika
44 Išėję Anapilin
46 Ką rašo Lietuvos žiniasklaida
54 Oficiali kronika
63 Iš LFS veiklos
70 Kas Kur Kada

SVEIKATOS ABC

Lietuvos farmacijos sąjunga nuoširdžiai sveikina Farmacijos fakulteto jaunuosius mokslininkus

Valdą Jakštą ir
Saulę Velžienę

ir linki tolimesnės kūrybinės sėkmės moksliniame ir pedagoginiame darbe!

Laiminga akimirka po disertacijų gynimų...

S. Velžienę (dešinėje) sveikina bendradarbė J. Bernatonienė

● **Rugsėjo 16 d.** Kauno medicinos universiteto farmacijos fakultete Farmacijos mokslo krypties Taryboje (pirmininkas prof. habil.dr. Eduardas Tarasevičius) daktaro disertaciją eksternu apgynė **Saulė Velžienė**. Jos mokslinio darbo tema: „**Tinktūros Neuroventralis 1, skystojo ekstrakto Ventralis ir tablečių Ventralis technologijos ir jų vertinimas**“ (biomedicinos mokslai, farmacija – 09B). Disertantės mokslinis konsultantas doc. dr. Vitalis Briedis.

FF dekanas prof. P. Vainauskas sveikina V. Jakštą.

Tą pačią dieną Farmacijos mokslo krypties Taryboje (pirmininkas prof. habil.dr. Paulius Vainauskas) daktaro disertaciją apgynė **Valdas Jakštas**. Jo mokslinio darbo tema: „**Lietuvoje augančių gudobelės (*Crataegus* L.) genties augalų fitocheminės sudėties įvertinimas**“ (biomedicinos mokslai, farmacija – 09B). Disertanto mokslinis vadovas prof. habil. dr. V. Janulis.

● **Gegužės 25–28 d. Stokholme** vyko Europos klinikinės farmacijos draugijos (ESCP) 5-ji konferencija tema: “Klinikinės praktikos, studijų ir tyrimų integracija“. Gegužės 26 d. buvo perskaityti du plenariniai pranešimai apie „Įrodymais pagrįstų koncepcijų taikymą farmacijos praktikoje“ ir apie „Klinikinės farmacijos vadybos praktiką“. „Apvalaus stalo“ diskusija buvo skirta temai „Klinikinės farmacijos taikymo ir priderinimo praktika“. Kitose paralelinėse sesijose buvo skaitomi pranešimai apie Integruotą farmacinę rūpybą, Vaistų režimo apžvalga slaugos namuose, Klinikinės farmacijos vadyba, Nuoseklios priešmikrobinės terapijos taisyklių diegimas, Farmakoekonominiai tyrimai, mažinant antimikrobinių vaistų vartojimo išlaidas.

Gegužės 27 d. plenariniai pranešimai buvo skirti visuomenės vaistinių modelių aptarimui, ligoninių vaistinių modelių pristatymui bei integruotos rūpybos modelių įvertinimui. „Apvalaus stalo“ tema buvo „Klinikinės farmacijos praktikos įvertinimas ir dokumentavimas“. Paralelinėse sesijose buvo skaitomi pranešimai apie Onkologinių ligonių farmacinę rūpybą, Imunosupresinės terapijos vadyba vaikų transplantologijoje, Tinkamo receptų išrašymo įvertinimas, suderinant klinikinę praktiką ir tyrimus, Maisto papildų, vaistų, vaistažolių taikymas atminties gerinimui, Dėstytojo-praktiko vaidmuo įvairiose Europos šalyse.

Gegužės 28 d. plenarinės paskaitos tema buvo: „Klinikinis farmacijos dėstytojas-praktikas – kas jis ir kokia jo ateitis“. Šiai temai buvo skirta ir „apvalaus stalo“ diskusija. Sekcijose buvo skaitomi pranešimai apie dėstytojų-praktikų karjeros kelius Euro-pos šalyse ir kaip galima studentams suteikti daugiau klinikinės veiklos patirties pacientų farmacinėje rūpyboje.

Per visas tris dienas buvo ekspo-znuojami stendiniai pranešimai apie naujų priešgrybelinių junginių paieškas.

Doktorantė V. Petrikaitė su moksliniu vadovu prof. E. Tarasevičiumi prie stendinių pranešimų

Doktorantė V. Petrikaitė ir studentas E. Bogušis prie kongreso rūmų

KMU Didžiojoje auditorijoje nuotaikingai vyko paskutinė paskaita

Gerai nusiteikę absolventai kėlė tradicinę šampano taurę...

Išradingi absolventai jaunesnių kursų studentams ir katedroms paliko tradicinį „Testamentą“.

PASKUTINĖ PASKAITA – 2005

Birželio 8 d. KMU V. Lašo auditorijoje į tradicinę „paskutinę paskaitą“ buvo susirinkę FF penkto kurso studentai ir dėstytojai. Daug sąmojingų klausimų studentai pateikė dėstytojams ir išgirdo linksmus atsakymus. LFS kurso seniūnus apdovanojo knygomis „Farmacijos istorija“ (II tomas).

Paskutinės paskaitos lektoriai

Prie centrinių universiteto rūmų absolventų ir dėstytojų nuotrauka ilgam prisiminimui.

KAUNO MEDICINOS UNIVERSITETO
REKTORIAUS

ĮSAKYMAS

Dėl diplomų išdavimo 2005 m. laidos farmacijos magistrams

2005 m. birželio 21 d. Nr. SC-1-168

Įvykdžius Kauno medicinos universiteto farmacijos studijų programą, išlaikius Valstybinį egzaminą ir apsigynus diplominius darbus farmacijos magistro kvalifikaciniam laipsniui ir vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti, i š d u o t i diplomą:

Rektorius prof. R.Žaliūnas

1. Rima Alaaeddine
2. Hussein Debek
3. OmarHaffar
4. Hoda Haidar
5. Mostafa Mosleh
6. Marina Shklar
7. Aušrinei Augaitytei
8. Modestui Baciui
9. Aušrai Bakaitytei
10.Šarūnui Balniui
11. Miglei Bartusevičiūtei
12. Jurgitai Bernadickaitei
13. Mildai Bernotaitei
14. Editai Bieliauskaitei
15. Vidmantui Bradeliui
16. Rūtai Brilingaitei
17. Aurelijai Brusokaitei
18. Deividui Burduliui
19. Gintarei Bobinaitei
20. Neringai Činikienei
21. Jurgitai Dambrauskaitei
22. Vaivai Deltuvaitei
23. Jurgitai Dieninytei
24. Ingridai Dragūnaitei
25. Gytei Gedrimaitei
26. Audriui Greblikui
27. Dovydui Grukauskui
28. Daliai Jociūtei
29. Margaritai Jurjonaitei
30. Andrai Juškaitei
31. Odetai Juškevičiūtei
32. Andriui Kadzevičiui
33. Laurai Karmalavičiūtei
34. Sandrai Kasulytei
35. Ievai Kavaliauskaitei
36. Vaidai Kiaulakytei
37. Vitai Kriščiūnaitei
38. Rasai Leclere
39. Orintai Mataitytei
40. Diletai Mažolytei
41. Akvilei Milašauskaitei
42. Aurelijai Mikniūtei
43 . Loretai Mikučionytei
44. Eglei Navajauskienei
45. Virginijai Norkutei
46. Jolantai Nosevič
47. Eglei Račkauskienei
48. Justinai Paulikaitei
49. Donatui Paužai
50. Liudvikui Paškevičiui
51. Gintarei Pešaitytei
52. Paulei Pociūtei
53. Ievai Polenenaitei
54. Aušrai Saveraitei
55. Neringai Saveikaitei
56. Dovilei Simonovienei
57. Laurai Starkevičiūtei
58. Linai Stočkutei
59. Ingridai Šalčiuvienei
60. Jūratei Šarkaitei
61. Justinui Ščėsnai
62. Donatai Šiaučiulytei
63. Aurai Šidlauskaitei
64. Rūtai Štreimikytei
65. Ignui Taletavičiui
66. Aušrai Televičiūtei
67. Zigmantui Turčinskui
68. Jurgitai Trakšelytei
69. Dženitai Urbelienei
70. Silvijai Vaičytei
71. Elenai Vaičiulytei
72. Vilmantei Vaišvilaitei
73. Ievai Vaitkevičiūtei
74. Vaidui Valikoniui
75. Vilei Vitonienei
76. Eglei Zieniuvienei
77. Ievai Zlatkutei
78. Raimundui Žebrauskui

Farmacinės rūpybos sėkmingo taikymo visuomenės vaistinių praktikoje sąlygos

Jerzy Lazowski, Varšuva

Įvadas

Farmacinės rūpybos koncepcijos diegimas į visuomenės vaistinių kasdieninę praktiką reiškia esminį šios praktikos pobūdžio keitimą ir dėl to šis procesas yra gana ilgas ir dažnai komplikuotas. Jis reikalauja sudaryti pradinį organizacinį planą, sukurti diegimo veiksmų strategiją ir, žinoma, įvesti reikšmingas pataisas į farmacijos studijų programą.

Tai svarbi užduotis kiekvienos šalies farmacijos profesinėms organizacijoms bei farmacijos mokymo įstaigoms. Šių institucijų pastangos vadovauti farmacinės rūpybos (FR) diegimo procesui yra pagrindinė sąlyga jo sėkmei. Individualaus vaistininko pastangos diegti FR, kol ši idėja nėra plačiai paplitusi, dažniausiai sutiktų sunkumų ir trukdymų, kurių vienas negalėtų įveikti, ir, pagaliau, priverstų abejoti, ar verta šią koncepciją diegti. Iš kitos pusės, ši veikla būtų paremta tik teorinėmis žiniomis iš literatūros ar interneto be metodinės ir praktinės paramos.

Dar viena aplinkybė sąlygojanti FR diegimą. Daug asmenų, rašančių ir kalbančių apie FR ne visada turi pakankamai žinių apie jos esmę ir kokias pareigas bei atsakomybės ribas ši filosofija „uždeda“ vaistininkui. Dar daug straipsnių ir tyrimų projektų, kurių pavadinime yra sąvoka FR ją panaudoja kaip madingą išsireiškimą aprašant šiuolaikinės praktinės vaistininkystės problemas, mažai turinčias ryšio su pirmine Č. Heplerio (Ch. Hepler) ir L. Stando (L.Stand) koncepcija.

Siekdama suderinti terminologiją, Amerikos farmacijos asociacija (American Pharmaceutical Assoaciation) sudarė ekspertų grupę, kuri parengė vaistinės praktinės veiklos klasifikaciją (Pharmacy Practice Activity Classification), išryškinant keturias svarbiausias veiklos sritis arba kryptis:

Sritis A: Teisingo gydymo ir jo efektyvumo užtikrinimas.

Sritis B: Vaistų ir vaistinių prekių išdavimas/pardavimas.

Sritis C: Akcijos ligų profilaktikai ir sveikam gyvenimo būdui propaguoti.

Sritis D: Dalyvavimas sveikatos apsaugos sistemos veikloje.

Kiekviena ši sritis siejama su tam tikros veiklos rūšimi.

A sritis apima:

A 1. Individualios farmakoterapijos užtikrinimą.

A.2. Užtikrinimą, kad pacientas teisingai suprato nustatytą gydymo planą ir perspėjimus.

A.3. Gydymo monitoringą ir informaciją apie gydymo efektyvumą.

Šios klasifikacijos taikymas leido pašalinti iki šiol buvusius nesusipratimus, apibūdinant FR, ir leido palyginti įvairių tyrinėtojų pateikiamus duomenis.

Ispanijoje ekspertų grupė, kuriai vadovavo sveikatos ministras, sukūrė Ispanijos FR konsensusą, kuriame numatomos trys pagrindinės vaistininkų teikiamos vaistinėje paslaugų rūšys:

- Vaistų išdavimas/pardavimas;
- Vaistininko teikiami patarimai, įskaitant skyrimą nereceptinių vaistų;
- Farmakoterapijos rūpyba, atitinkanti Heplerio ir Stando pasiūlytą FR filosofiją.

Taigi, būtinas tikslus sąvokos „farmacinė rūpyba“ apibūdinimas, nes tik tuo atveju bus galima įsisavinti jos metodologiją ir sėkmingai plačiai taikyti vaistinių praktinėje veikloje.

Farmacijos organizacijų uždaviniai

Diegiant FR lyderių vaidmuo iš esmės priklauso tarptautinėms ir nacionalinėms organizacijoms, kurių svarbiausia pareiga – rūpintis nuolatine mūsų profesijos pažanga. Tarptautinių organizacijų, tokių kaip Tarptautinė farmacijos federacija (FIP), Europos Sąjungos farmacijos reikalų grupė (PGEU) arba Europos šalių farmacijos organizacijų forumas (EuroPharm Forum), užduotis nubrėžti bendrąsias gaires, diegiant FR, ir sudaryti palankų politinį klimatą šiam procesui. Šios organizacijos sėkmingai atliko šią užduotį, apie ką liudija PSO, Europos Tarybos bei Pasaulio gydytojų

organizacijų dokumentai.

Kiekvienos šalies farmacijos organizacijų užduotis yra propaguoti FR ir imtis praktinių veiksmų jos taikymui savo šalyje. Šis darbas turi būti apibrėžtas organizaciniu požiūriu ir turi būti vykdomas sistemingai ir planingai. Šiuo tikslu šalies organizacijos turi sudaryti bendrą grupę FR diegimo reikalams, į kurią įeitų asmenys gerai susipažinę su Heplerio FR koncepcija. Šios grupės svarbiausia užduotis – sukurti FR diegimo strategijos planą ir po to stebėti ir koordinuoti jo standartizavimą. Šios grupės veikla turėtų apimti šias sritis:

- Imtis veiksmų, kad FR būtų teisiškai įteisinta, kaip svarbiausia farmacininkų, dirbančių vaistinėse, profesinės veiklos kryptis.
- Užmegzti ryšius su aprūpinimo institucijomis, gydytojų ir pacientų organizacijomis, aiškinant jiems bendradarbiavimo naudą visomis priemonėmis diegiant FR.
- Imtis veiksmų, kad būtų apdovanojami vaistininkai, kurie vykdo FR paslaugas, nes tai rekomenduoja PSO ir Europos Tarybos dokumentai.
- Bendradarbiauti su farmacijos fakultetais, įtraukiant į ikidiplominių studijų programą FR kurso dėstymą pagal Europos farmacijos fakultetų asociacijos rekomendacijas, išdėstytas dokumente „Report of the Task Force for Implementing Pharmaceutical Care into Curriculum“ (1999).
- Sudaryti nuolatinio tobulinimo programas iš FR srities, numatant praktinius užsiėmimus konkrečioms pacientų aprūpinimo vaistais problemoms spręsti bei gilinti žinioms apie tarpusavio supratimą bendraujant su gydytojais ir pacientais.

- Parengti dėstytojus FR dėstyti bei pakankamai mokymo medžiagos.
- Pateikti konkrečias FR diegimo programas ir sudaryti eksperimentines vaistinių grupes, vykdančias tas programas.
- Paruošti pagrindus vaistinių ir vaistininkų akreditacijai, realizuojantiems FR programas.

Mano šalyje praktinis FR taikymas dar yra pradinėje stadijoje. Tiesa, sąvoka „FR“ yra plačiai žinoma, tačiau dažnai ji skirtingai interpretuojama. Nors tema „Farmacinė rūpyba“ įrašyta į visas nuolatinio tobulinimo programas, tačiau tik vienintelė vieta, kur vykdomas platus šios srities mokymo kursas (pagal informaciją iš interneto) yra podiplominių studijų centras Poznanės medicinos akademijoje. Žinoma, kad užsiėmimai iš FR kurso vyksta ir kituose farmacijos fakultetuose, tačiau apie tai trūksta išsamios informacijos. Mažai rašomas apie FR ir farmacijos žurnaluose (išskyrus Crasopismo Aptekarskie), o rašančiųjų šia tema autorių skaičius yra labai kuklus. Iki šiol įvyko vienintelė visos šalies konferencija Gdanske (2001 m.), skirta FR, tačiau ši teigiama iniciatyva kol kas neranda pasekėjų.

Šiais metais (2005) atsirado viltis keisti šią situaciją teigiama linkme, nes Vyriausioji vaistininkų taryba kartu su Lenkijos farmacijos draugija sudarė bendrą grupę, kuri rūpinsis FR diegimu visoje šalyje. Birželio mėn. įvyko pirmasis šios grupės posėdis, kuriame buvo aptarti pirmaeiliai uždaviniai, kurie sudarys pagrindą FR diegimui. Tikimasi, kad ši grupė padės FR projektams tapti realybe Lenkijoje.

Pasirengimas FR diegimui vaistinėje

Vietos suradimas atviram pokalbiui su pacientu

Tradicinė visuomenės vaistinės oficina yra pritaikyta siekti kuo didesnių pardavimų esant mažiausioms sąnaudoms ir kartu maksimaliai apsaugai nuo vagysčių ir sugadinimų esat lankytojų sangrūdai. Daugelyje vaistinių dar yra aukšta įstiklinta pertvara ir siauras langelis, pro kurį aptarnaujamas pacientas. Tarp langelių esančios lentynėlės užpildomos nereceptiniais vaistais, kosmetikos priemonėmis, maisto papildais. Languose dažnai reklamuojami farmacijos firmų siūlomi stendai. Tokioje situacijoje, kai pacientas stovi eilėje prie langelio, praktiškai nėra galimybės atvirai pasikalbėti vaistininkui su pacientu, kad negirdėtų kiti asmenys. Taigi, langelis ir stiklinė pertvara sudaro sunkiai įveikiamą barjerą betarpiškiau bendrauti, o stovintieji eilėje žmonės dažnai išreiškia nepasitenkinimą dėl, jų nuomone, sulėtėjusio pacientų aptarnavimo. Nedaug yra vaistinių, kurių oficinoje yra kėdės pacientams, ir jie laukdami savo eilės gali panaudoti laiką peržiūrėti sveikatinimui skirtus žurnalus ir kitus leidinius. Objektyviai vertinant galima pasakyti, kad palengva keičiasi situacija gerąja linkme ir antai vaistinių tinkle „Vaistinė 2000“ yra įrengtos vietos pacientams. Tačiau dauguma lenkiškų vaistinių turi prekybinį pobūdį ir taip jas vertina ir didžioji dalis visuomenės. Taigi, toks įvaizdis sudaro didžiausią kliūtį bandant diegti jose FR elementus. Juk pagal FR filosofiją svarbiausiu vaistininko dėmesio objektu turi būti žmogus, o ne prekė-vaistas ir, be to, pati vaistinė turi sudaryti įspūdį, kad tai yra sveikatos apsaugos buveinė.

Taigi, svarbiausias uždavinys rengiantis diegti FR vaistinėje pakeisti jos įvaizdį kiekvienoje vaistinėje, kurios kolektyvas norėtų pradėti diegti FR elementus. Visų pirma surasti tinkamą vietą atviram, nevaržomam paciento pokalbiui su farmacininku. Toks reikalavimas įrašytas ir į vaistinės geros praktikos (VGP) taisykles, kurios, nors ir keletą kartų buvo atspausdintos mūsų šalyje, liko neveikiančiu dokumentu, nepriderintu Lenkijos sąlygoms.

Vieta, kuri gali būti pavadinta konsultacine vieta, FR sudaro pagrindinę sąlygą, nes turi būti privatumo ir individualumo aplinka ir tuo būdu įrodo žmonėms, kad vaistinėje teikiamos sveikatinimo paslaugos. Techninis problemos sprendimas, nebūtinai brangus, gali būti surastas priklausomai nuo savininko išradingumo. Daugumoje atvejų oficinoje gali būti paskirta bent 5 kvadratinių metrų konsultacinė darbo vieta. Įrengiant tokias konsultacines darbo vietas, nepriklausomai nuo jų kiekio ir dydžio, būtina vadovautis šiais pagrindais:

1. Konsultacinė vieta turi būti lengvai prieinama ir pacientui, ir farmacininkui. Žinoma, geriausia, kad ši vieta būtų oficinoje, nes tokiu būdu vaistininkas gali stebėti, kaip vyksta pacientų aptarnavimas kitų vaistinės darbuotojų.
2. Konsultacinė vieta turėtų būti šalia pagrindinio pacientų aptarnavimo tako: įėjimas-vaistų išdavimas-kasa.
3. Įrengiant tokią vietą būtina turėti omeny tai, kad lankytojai aiškiai matytų, kad šioje vaistinėje teikiamos FR paslaugos.
4. Minimalus konsultacinės vietos įrengimas turi būti aprūpintas žemu staliuku ir bent 2 patogiomis kėdėmis. Reikia numatyti, kad pokalbyje gali dalyvauti antras sutuoktinis arba paciento globėjas. Čia turi būti vietos informacinei ir pagalbinei medžiagai laikyti, kuri būtina vaistininkui atliekant konsultacinį darbą.
5. Esant kelioms konsultacinėms vietoms, jos turi būti atskirtos sienelėmis, panašiai kaip yra aptarnaujami klientai bankuose.
6. Kiekviena vieta turi būti aiškiai paženklinta, kad čia yra galimybė privačiam paciento pokalbiui su vaistininku.

Didesnėse vaistinėse tikslinga prie konsultacinės vietos pastatyti patogias kėdes laukiantiems savo eilės pacientams ir padėti jiems informacinių leidinių.

Vaistininko darbo laiko optimizavimas

Kita ne mažiau svarbi priežastis, trukdanti FR diegimui, tai laiko trūkumas. Todėl prieš nusprendžiant diegti FR, būtina išanalizuoti dabartines laiko sąnaudas, darbuotojų pareigų vykdymą, įskaitant ir farmakotechnikų tinkamą panaudojimą. Daugelis funkcijų, kurias dabar atlieka vaistininkas, nereikalauja jo turimų profesinių žinių ir be reikalo atima iš jo laiką (pvz., telefono aptarnavimas, duomenų įvedimas į kompiuterį, atsakymai į paprastus pacientų klausimus, pardavimas nereceptinių vaistų ir kitų medicininės paskirties prekių bei kosmetikos, priėmimas ir aptarnavimas recepto, vaistų užsakymas iš didmenininko ir t.t.) gali būti sėkmingai perduotos farmakotechnikams. Žinoma, pastarieji turi turėti tinkamą išsilavinimą ir pagrįstai žinoti, kaip ir kada atlikti minėtas funkcijas.. Gali būti poreikis priimti naujų darbuotojų, o

Būtina dar viena sąlyga. Visi

farmakotechnikai turi atitikti reikalavimus, kurie būtini visam vaistinės personalui, jei toje vaistinėje diegiami FR elementai. Vaistininko padėjėjai, įskaitant farmakotechnikus, turi sugebėti:

- Lengvai bendrauti su pacientais ir gydytojais tiesiogiai ir telefonu;
- Skaityti ir interpretuoti gydytojų nuorodas ir recepte išrašytų vaistų atitikimą receptų išrašymo taisyklėms;
- Gerai orientuotis vaistų pavadinimuose;
- Gerai žinoti vaistų kompensavimo sistemą ir vaistinėje vykdomos apskaitos pagrindus;
- Lengvai mokytis naujų įgūdžių ir būti pasirengęs diegti naujas koncepcijas;
- Lengvai dirbti kompiuteriu;
- Dirbti savarankiškai.

Taigi, parinkus personalą, kuris galėtų atlikti aukščiau nurodytas funkcijas, galima bus įvertinti, ar vaistininkas turės laiko užsiimti FR veikla ir ar iš viso verta pradėti diegti FR elementus (1 lentelė).

1 lentelė

Sėkmingo FR diegimo pagrindiniai elementai (pagal Roversą J. P. ir bendraautorius).

- Teigiamas vaistinės personalo ir vaistinės vadovų požiūris.
- Motyvuotos paskaitos personalui ir jam skiriamas atlyginimas.
- Tinkamas vaistinės įrengimas, darbo organizavimas ir patalpų aprūpinimas.
- Informacija apie vaistinėse vykdomą sveikatinimo rūpybą.
- Įstatymdavystė, remianti FR vystymą.
- Politinė, edukacinė ir administracinė farmacinių organizacijų pagalba.
- Bendros su farmacijos mokymo įstaigomis mokymo iniciatyvos.
- Sukūrimas vaistinių tinklo, vykdančio FR, ir sutarčių sudarymas su mokėtojais už šias paslaugas (draudimo institucijos).
- Novatoriškai nusiteikusio lyderio atkaklus vadovavimas.

darbuotojai turi turėti pasirašytas pareigų instrukcijas, kuriose nurodomos kiekvieno darbuotojo vykdomos procedūros. Nauji darbuotojai, prieš pasirašydami darbo sutartį, turi žinoti būsimas pareigas, o jau dirbantys specialistai turi pasirašyti priedą prie sutarties apie sutikimą dėl naujų darbuotojų pareigybių.

Prieš galutinį sprendimą taikyti FR paslaugas būtina apie tai informuoti visą vaistinės kolektyvą. Tai būtina padaryti, nes FR veikla yra kolektyvinė, t.y. visi vaistinės darbuotojai turi būti įtraukti į šią veiklą.. Kuo didesnės viso kolektyvo pastangos, tuo didesnis sėkmės šansas. Būtina organizuoti visų darbuotojų susirinkimą ir aptarti naujos veiklos tikslus ir svarbą, o taip pat kiekvieno darbuotojo asmeninį įnašą, siekiant įgyvendinti numatytus tikslus. Reikia įvertinti ir tą aplinkybę, kad ne visi supras naujovių įvedimo būtinumą ir galbūt kai kas bus nusiteikę neigiamai. Šiuo atveju naujovių įvedimo šalininkai turi įtikinti abejojančius, kad būsimos užduotys bus jiems įdomios ir suteiks didelį asmeninį pasitenkinimą, vykdant savo profesines pareigas.

Kokį FR modelį ar programą pasirinkti

Dar vienas žingsnis prieš pradedant diegti FR vaistinėje tai turi būti nuspręsta, kurį modelį ir programą norėsime realizuoti. Prieš galutinį sprendimą apie FR modelio pasirinkimą būtina išsiaiškinti aptarnaujamų pacientų pobūdį, ar tai chroninėmis ligomis sergantys pacientai. Reikalinga išsiaiškinti, kokios ligos dominuoja kiekvienoje grupėje ir kokia taikoma būdinga farmakoterapija. Būtina sužinoti gydytojų pavardes ir jų specialybes, kurių receptai dažniausiai patenka į vaistinę. Surinkus šią informaciją, galima bus apibrėžti tikslinę pacientų grupę, kuriai taikysime FR paslaugas ir tai padės apsispręsti, kurį modelį ir programą realizuosime (ar tai bus bendrasis modelis pagal L.Stardą, sprendžiant vaistų problemas, iškylančias visiems pacientams, ateinantiems į vaistinę gauti įvairių receptinių vaistų, ar tai bus farmakoterapinis modelis, kurį pasiūlė Č.Hegleris, apimantis FR tam tikromis chroninėmis ligomis sergančius ligonius – pvz., cukralige ar hipertenzija. Galima, žinoma, orientuoti FR tam tikrai pacientų grupei pvz., pagyvenusiems asmenims arba asmenims, perkantiems lengvatinius vaistus. Jei būtų pasirinkta ribotų individualių poreikių grupė, tai toks projektas yra rizikingas ir gali baigtis nesėkme.

Aukščiau pateikta informacija sudarys pagrindą marketingo veiklai apie vaistinėje vykdomą FR.

Galutinė pasirengimo fazė

Prieš galutinį sprendimą pradėti taikyti FR modelį ar programą, turi būti numatyta vaistinės darbuotojų mokymo būtinybė, sukaupti profesinę literatūrą, informacinę medžiagą pacientams, veiklos procedūrų aprašymas ir visos dokumentacijos pildymo aprašymas. Vertingos medžiagos apie programų vykdymą galima rasti EuroPharm Forumo informaciniuose leidiniuose, naujoje knygoje „Farmacinės rūpybos vaistinėje teorijos ir praktikos pagrindai" (lenkų kalba) bei Amerikos ligoninių vaistinių asociacijos išleistame praktikos vadove. Labai svarbu patobulinti žinias, būtinas vykdant FR apie bendravimo pagrindus su pacientais ir gydytojais. Reikia pripažinti, kad specialių tobulinimo kursų, skirtų šiai sričiai, Lenkijoje nėra ir negausu tokių kursų kitose šalyse. Taip, šioje srityje tenka naudotis prieinamais vadovėliais ir žinynais apie bendrąsias komunikacijos taisykles, kurios, žinoma, neatstoja praktinių gamybinių užsiėmimų, nagrinėjant konkrečias situacijas, kurios dažnai pasitaiko vaistinėse.

Kol dar nepaleistas FR veiklos diegimo laikrodis, būtina atlikti marketingo veiksmus, informuojant apie šią rūpybą ir pacientus, ir gydytojus. Daugeliu atvejų FR koncepcija bus jiems nauja veiklos kryptis vaistinėje. Galbūt tai yra priežastis šios veiklos motyvuoto poreikio. Taip, poreikio sukūrimas yra viena svarbiausių užduočių, laiduojančių rūpybos įvedimo sėkmę. Šios abi grupės bus farmacininkų partneriai ir jie turi būti sistemingai informuojam,i ir galėtų būti pateiktos atskirame straipsnyje apie FR tikslus, jos naudą ir skatinami dalyvauti šiame procese. Bet FR marketingo problemos sudaro atskirą pokalbio temą.

Įvedant FR būtina apibrėžti konkrečius tikslus, jų įgyvendinimo trukmę ir galutinių rezultatų įvertinimą. Tai galėtų būti panašu į savotišką biznio plano sudarymą, kuris apimtų visą FR diegimo procesą. Tokio plano pavyzdys pateiktas 2-je lentelėje (pagal Roversą).

Kassavaitinė FR diegimo eigos analizė padėtų sudrausminti šio plano diegimo dalyvius.

Verta priminti ir tai, kad sėkmingam FR projekto diegimui turi įtakos ar aplinkui esančios vaistinės teikia panašias paslaugas. Jei jos taip pat vykdo tokį projektą, tai vaistininkai galėtų suorganizuoti bendrus susirinkimus pasikeisti patirtimi ir kartu spręsti svarbiausias iškylančias problemas. Sėkmingam projektų vykdymui padėtų ir FR marketingo vykdomos priemonės gyventojų ir gydytojų tarpe.

Praktiniu požiūriu geriausia diegti FR palaipsniui. Pradėti reikėtų nuo 4-5 pacientų, kurie nuolat gauna vaistus toje vaistinėje, ir užmegzti ryšį su jiems receptus išrašančiais gydytojais. Vėliau, didėjant praktinei patirčiai, šias abi grupes galima didinti.

Išvados

– FR diegimas į visuomenės vaistinės praktiką yra gana sudėtinga užduotis, reikalaujanti didelių pastangų ir nuoseklumo.

– Svarbų vaidmenį pirmoje šio proceso stadijoje turi atlikti šalies farmacininkų organizacijos, kurios turi paremti individualius vaistininkus, norinčius savo vaistinėse diegti farmacinę rūpybą.

– Prieš pradedant diegti FR vaistinėje, būtina atlikti reikalingus paruošiamuosius darbus, atsižvelgiant į numatomą diegti FR modelį.

Literatūra

1. ASHP Guidlines on documenting Pharmaceutical Care in Patient Medical . Record. Am. J. Health-Syst. Pharm. 2003, 60, 705-7.
2. Consensus Committee on Pharmaceutical Care Ars. Pharmaceutica; 2002, 42, 221-41.
3. Fans S. J, Martinez F.: Que es Attencion Farmaceutica? Pharm. Care Espana; 1999; 1, 52–61.
4. Janke K. K, Tobin C.: Planning new patient oriented servines. Can. J. Pharm; 1996, 129(9), 30–32.
5. Janke K. K. Beechinor D., Kennie N.: Defining the role of pharmaceutical technicians. Can. Pharm. J.; 1996, 129(4), 33–34.
6. Lazowski J.: Podslawy opieki farmaceutycznej w teorini i praktyce aptecznej. Biblioteka Naukowa „Czasopisma Aptekarskiego", Warszawa, 2005.
7. Martin-Calero M. J., Machuca M., Murillo M. D. i wsp: Structural process and implementation programs of pharmaceutical care in different countries. Curr. Pharm. Desing; 2004, 10, 3969–3965.
8. Model wspomagania leczenia nadcišnienia w aptece. Apteka XXI wieku. Profesjonalne zarzą-dzanie apteką Wyd Raabe, Warszawa, 1999.
9. The Pharmacy Practice Activity Classification. http://www.aphanet.org
10. Program PharmadiaB – opieka diabetologiczna. Czasopismo Aptekarskie. Wydanie specjalne 2004.
11. Rovers J. P., Curie J. D., Hagel H. P. i wsp.: A Practical Guide to Pharmaceutical Care., wydanie II. Am. Pharm. Assoc. Washington, 2004.
12. Tromp F. J. (red.): Raport of the Task Force for Implementation Pharmaceutical Care the Curriculum. University of Groningen, 1999.
13. World Medical Association. Statement on the Working Relationship between. Physicians and Pharmacist in Medical Therapy. Adopted by 51st World Medical Assembly. Tel Aviw, 1999.

(Iš lenkų kalbos vertė E. Tarasevičius)

2 lentelė

Farmacinės rūpybos diegimo planas (pagal Roversą J. P. ir bendraautorius)

Mėnuo	1				2				3				4				5				6			
Savaitė	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1.0. Uždavinių pasirinkimas	■	■																						
2.0. Nustatymas paslaugų ir metodų																								
2.1. Rinkos įvertinimas	■	■																						
2.2. Rūpybos proceso vystymas	■	■	■	■	■	■																		
2.3. Surinkimas rūpybai reikalingų priemonių	■	■	■	■	■	■																		
3.0. Darbo organizavimas																								
3.1. Dabartinės būklės apibūdinimas			■	■																				
3.2. Personalo poreikis			■	■																				
3.3. Personalo apmokymas			■	■	■	■	■	■																
3.4. Darbo pradžios datos nustatymas								■																
4.0. Personalo mokymas																								
4.1. Poreikių aptarimas					■	■																		
4.2. Metodų parinkimas					■	■																		
4.3. Mokymo vykdymas					■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
5.0. Patalpų reorganizacija																								
5.1. Planavimas				■	■																			
5.2. Atlikėjo įdarbinimas					■																			
5.3. Reorganizacijos kontrolė						■	■	■	■	■	■	■												
6.0. Marketingas																								
6.1. Plano sudarymas					■	■																		
6.2. Plano realizavimas							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
7.0. Išlaidų planavimas																								
7.1. Kaštų/pajamų įvertinimas					■	■																		
7.2. Išlaidų/pajamų kontrolė							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

LIETUVOS FARMACIJOS SĄJUNGOS IŠTAKOS

2005 metai ypatingi. Tai įvairių, skaudžių ir džiugių, įvykių bei sukakčių metai.

Prieš 210 metų (1795 m.) Lietuva, kaip valstybė, buvo ištrinta iš pasaulio žemėlapio. Nusilpusią bendrą Lietuvos ir Lenkijos valstybę pasidalijo jos galingiausieji kaimynai: Rusija, Prūsija ir Austrija. Lietuva atiteko carinei Rusija ir tapo jos provincija – Šiaurės vakarų kraštu.

Prieš 65 metus – 1940 m. nepriklausomą Lietuvos valstybę okupavo Sovietų Sąjunga. Nepriklausomybė vėl buvo atkurta tik praėjus 50 metų, 1990 m. kovo 11 d. Šiemet šventėme jos gyvavimo jubiliejų – 15 metų.

Prieš 100 metų, 1905 m. Rusijoje įvyko pirmoji revoliucija, į kurią buvo įsitraukę ir kai kurie farmacininkai. 1905 m. gruodžio 4–6 d. buvo sušauktas Didysis Vilniaus Seimas, kuriame dalyvavo per 2000 žmonių visų visuomenės sluoksnių ir partijų. Seimui pirmininkavo iš Bulgarijos į Lietuvą sugrįžęs dr. Jonas Basanavičius. Seimas priėmė rezoliuciją, kuria visai etnografinei Lietuvai reikalavo autonomijos su visuotiniu balsavimu renkamu Seimu.

1945 m., prieš 60 metų, pasibaigė Antrasis pasaulinis karas – kapituliavo karą sukėlusi Vokietija, o taip pat ir Japonija.

Lietuvos farmacijai irgi daug sukakčių.

Prieš 220 metų, 1785 m. iš Italijos pakviestas profesorius I. Sartorijus Vyriausioje Lietuvos mokykloje Vilniuje pradėjo skaityti visą farmacijos kursą.

1805 m. jau Rusijos okupuotoje Lietuvoje Jozefo Franko iniciatyva Vilniuje buvo įkurta Vilniaus medicinos draugija, kurios tikslas buvo nagrinėti medicinos ir farmacijos klausimus. Draugijos statutą pasirašė 15 asmenų, iš kurių 3 buvo vaistininkai – J. F. Volfgangas, J. Gutas ir K. Vagneris.

1810 m., prieš 195 m., Vilniaus universitete (Vyriausioji Lietuvos mokykla Rusijos caro įsakymu buvo paversta universitetu) buvo įsteigta farmacijos ir farmakologijos katedra, kuriai vadovauti buvo pavesta vaistininkui, profesoriui J. F. Volfgangui.

Prof. J. F. Volfgangas buvo aktyvus mokslininkas ir visuomenės veikėjas. Jo pastangomis 1819 m. Vilniaus medicinos draugijoje buvo įkurtas ir Farmacijos skyrius.

Farmacijos skyrius 1820 m., prieš 185 m., išleido pirmąjį didelio žurnalo „Pamietnik Farmaceutyzcny Wilenski“ numerį. Ir tai buvo pirmasis periodinis farmacijos leidinys visoje Rusijos imperijoje. Žurnale buvo 560 puslapių. Žurnale buvo labai gražių spalvotų piešinių. Žurnale buvo išspausdinti originalūs straipsniai, farmacijos skyriaus narių atliktų tyrimų ir stebėjimų rezultatai, recenzijos, įstatymai ir nuostatai, draugijos posėdžių protokolai ir kt.

Farmacijos skyriaus veikla turėjo didelę įtaką tuometinės Lietuvos farmacijos ir vaistininkystės raidai.

Uždarius Vilniaus universitetą, medicinos draugijos ir farmacijos skyriaus veikla susilpnėjo, o paskui ir visai sunyko.

Po 1905 m. revoliucijos carinė valdžia leido kurti visuomenines kultūrines organizacijas, leisti laikraščius, nes 1904 m. buvo atgauta spauda – vėl buvo galima spausdinti knygas, laikraščius lotynišku šriftu. 1907 m. Vilniuje buvo įsteigta Lietuvių mokslo draugija, kuri domėjosi ir gamtos mokslais. Draugijos narių sąrašuose buvo ir keturi vaistininkai: K. Aglinskas iš Garliavos, V. Bartlingas iš Senapilio (Marijampolės), M. Puhovskis iš N. Novgorodo ir J. Skudavičius iš Krakių.

1910 m., prieš 95 metus, Lietuvių mokslo draugijoje buvo sudaryta

J. F. Volfgangas pirmasis Vilniaus universiteto Farmacijos ir farmakologijos katedros vedėjas

atskira medicinos-farmacijos sekcija, užsibrėžusi rinkti medžiagą augalų žodynui, tirti Lietuvos vaistinguosius augalus, liaudies mediciną, tvarkyti medicinos ir farmacijos terminologiją ir kt.

Lietuvoje gyveno ir dirbo tik nedidelė lietuvių farmacininkų dalis, Dauguma, įgiję provizoriaus ar vaistininko padėjėjo laipsnį, dirbo Rusijos imperijos platybėse, daug jų glaudėsi Maskvoje, Petrograde, Kijeve, Kaukaze. Lietuvoje darbo nebuvo, o vaistinei įsigyti lietuviai farmacininkai neturėjo lėšų. Likę dirbti Rusijoje, jie sudarydavo mišrias šeimas, greitai nutautėdavo. Susipratusieji lietuviai inteligentai matė, kad reikia vienytis ir dėti pastangas sugrįžti į Lietuvą. Vienas tokių sąmoningų lietuvių buvo provizorius Jonas Kašinskas. Jis turėjo suburti visus Lietuvos ir po plačią Rusiją išsimėčiusius lietuvius farmacininkus. Tas sumanymas jam kilo dar 1902 m., kai dar tebuvo uždrausta spauda, ir lietuviai, kovojantys už lietuvybę, buvo persekiojami.

Dar tebebūdamas vaistinės mokiniu, J. Kašinskas subūrė devynis pažįstamus lietuvius, dirbančius Maskvos vaistinėse, ir sudarė pirmąją lietuvių farmaceutų draugijėlę. Jos tikslas buvo vienytis, šviestis, lavintis ir užmegzti glaudžius ryšius su Lietuva. Buvo surašyti įstatai, paskirtas nario mokestis, sudarytas mažas knygynėlis, kuriame jau po mėnesio buvo 50 knygų.

Tačiau greitai, vos po metų, šis susibūrimas iširo, nes, tapę vaistininkų padėjėjais, jo nariai išsiskirstė po Rusijos vaistines. Provizorius Jonas Kašinskas rankų nenuleido. Jis tapo vienu Maskvos lietuvių šalpos draugijos steigėjų. Jis rašo į spaudą, pažįstamus laiškais ragina vienytis, veikti. Ir štai Maskvoje 1910 m. susiburia lietuvių farmaceutų kuopa, o provizoriaus J.Kašinsko iniciatyva 1911 m. kovo 22 d. pasirodo laikraštėlis „Farmaceutų reikalai“, kaip „Aušrinės“ priedas. „Farmaceutų reikalai“ buvo spausdinami Vilniuje, Totorių g. 20, M.Kuktos spaustuvėje.

Jau pirmame „Farmaceutų reikalų“ numeryje raginami visi lietuviai farmaceutai burtis į krūvą ir organizuoti visų farmaceutų suvažiavimą. Prov. J. Kučinskas ragino lietuvius grįžti į Lietuvą, ir pats rodo pavyzdį, nes jo idėja buvo kuo daugiau pakviesti į Lietuvą inteligentų. Sugrįžęs į Lietuvą, provizorius J. Kašinskas dirbo Žiežmarių vaistinėje, tačiau vos keletą mėnesių. Susirgęs 1912 m. kovo 6 d. mirė. Žiežmariečiai jo labai gailėjo. „Farmaceutų reikalai“ Nr. 4 rašė: „Žiežmariečiai sakė, kad jei mūsų provizoriaus Jono nebūtų taip greitai pakirtusi beširdė mirtis, tai mes būtume susilaukę ir lietuviškų paskaitų, ir vakarų, ir knygyno“.

1917 m. Rusijos revoliucija pakeitė gyvenimo sąlygas. Maskvoje dirbantys lietuviai farmacininkai 1917 m. gegužės mėn. įkūrė „Lietuvių farmaceutų sąjungą“. Susikūrusi sąjunga jau 1918 m. sausį atgaivino „Farmaceutų reikalų“ leidimą. Laikraštyje ji ragino prie įkurtos sąjungos prisidėti kituose Rusijos miestuose dirbančius lietuvius farmaceutus. 1918 m. sausio 7 d. įvyko įkurtos sąjungos visuotinis narių susirinkimas. Jame buvo nuspręsta šaukti bendrą Rusijos lietuvių farmaceutų suvažiavimą, kad, atėjus laikui grįžti į Lietuvą, visi būtų pasirengę (Rusijoje jau buvo prasidėjęs teroras ir pilietinis karas).

Į Lietuvos farmacijos sąjungos valdybą buvo išrinkti: J. Makauskis, S. Nasvytis, J. Budrys, A. Žukauskas-Vienuolis, V. Narbutas, B. Sirvydas, M. Norkus ir A. Sutkus. Į revizijos komisiją – I. Indrašius, D. Šukevičius ir M. Milčiuskaitė.

Lietuvai 1918 m. vasario 16 d. paskelbus Nepriklausomybę, karo pabėgėliai, tarp jų ir farmacininkai, pradėjo grįžti į Lietuvą. Vieni pirmųjų į Vilnių grįžo Lietuvių farmaceutų sąjungos valdybos nariai: S. Nasvytis, V. Narbutas, J. Makauskis, A. Žukauskas. Grįžę jie tuoj pat pradėjo telkti farmacininkus bendram valstybės kūrimo darbui.

Buvo numatyta 1918 m. gruodžio 28 d. sušaukti Vilniuje Lietuvos farmacininkų suvažiavimą, tačiau tuo metu į Vilnių pradėjo veržtis bolševikų kariuomenė, kuri 1819

J. Kašinskas – lietuvių farmaceutų draugijos steigimo iniciatorius

m. sausio 5–9 d. užėmė Vilnių. Suvažiavimas neįvyko. Prasidėjo Nepriklausomybės gynimo kovos, kuriose dalyvavo ir farmacininkai.

Lietuvos farmacininkų suvažiavimas buvo sušauktas tik 1920 m. kovo 14 d. Kaune. Suvažiavime buvo nutarta įsteigti Lietuvos farmaceutų sąjungą. 1920 m. pabaigoje sąjunga buvo įsteigta ir 1920 m. gruodžio 2 d. buvo įregistruoti sąjungos įstatai Kauno apskr. viršininko administracijoje, draugijų registro Nr. 69. Sąjungos steigėjai buvo provizoriai J. Matulaitis, K. Mažonas, J. Meškauskas, S. Nasvytis ir J. Valentinavičius. Farmaceutų sąjunga vienijo visus farmacininkus – tiek vaistinių savininkus, tiek

Pabaltijo valstybių – Estijos, Latvijos ir Lietuvos vaistininkų konferencijos, įvykusios 1939 m. birželio mėn. 9–11 d. Kaune, – dalyviai

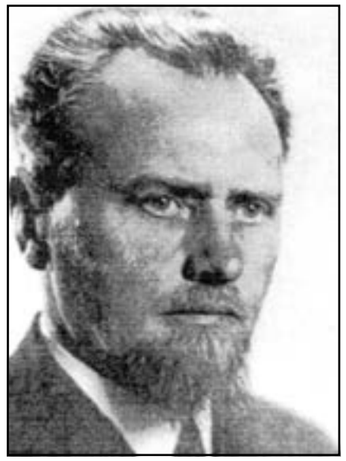

Prof. K. Grybauskas – pirmasis RFMD pirmininkas

tarnautojus. Jos tikslas buvo suburti visus farmacininkus į vieną bendrą šeimą ir rūpintis bendrais Lietuvos farmacijos ir farmacininkų reikalais, kultūriniais ir ekonominiais.

Farmaceutų sąjungos atstovas buvo renkamas į Farmacijos kolegiją, kuri kaip patariamasis organas buvo sudaryta prie Sveikatos departamento Farmacijos skyriaus.

Sąjunga priklausė Tarptautinei farmacijos sąjungai (Federation International Pharmaceutical). Dalyvavo tarptautiniuose farmacininkų suvažiavimuose ir konferencijose. Dažniausiai patys nariai susimokėdavo už kelionę, nes sąjunga buvo neturtinga.

Farmacijos sąjunga domėjosi visais farmaciją ir farmacininkus liečiančiais klausimais. Ji atstovavo farmacininkams valdžios įstaigose, rengė farmacijos įstatymų projektus, teikė Vyriausybei prašymus ir memorandumus viena ar su kitomis farmacininkų organizacijomis.

Įsisteigus Lietuvos vaistininkų draugijai, farmaceutų sąjungai priklausė daugiausia tarnautojai. 1923 m. Farmaceutų sąjunga kartu su Vaistininkų draugija pradėjo leisti periodinį žurnalą „Farmacijos žinios“, kuris buvo vienintelis profesinis farmacininkų leidinys Lietuvoje.

Per Sąjungos gyvavimo laiką (1920–1940 m.) sąjungos valdybos pirmininkais buvo provizoriai S. Bucevičius, P. Malinauskas, A. Pajaujis (3 vald.), J. Staugaitis, J. Žemaitis (3 vald.), P. Stakelė (3 vald.).

Farmaceutų sąjunga bendradarbiavo su kitomis farmacininkų organizacijomis, o su Vaistininkų draugija buvo įsikūrusi bendrose patalpose (Kaunas, Laisvės al. 5) ir turėjo bendrą telefono numerį (35-15).

Sovietinė valdžia Farmaceutų sąjungą, kaip ir kitas Lietuvos visuomenines organizacijas, 1940 m. rugpjūčio mėn. uždarė.

Tačiau ir sovietinės santvarkos metais reikėjo organizacijos, kuri vienytų farmacijos mokslo ir praktikos darbuotojus, keltų farmacijos įstaigų ir įmonių darbo kultūrą, specialistų kvalifikaciją, padėtų gerinti gyventojų ir gydymo įstaigų aprūpinimą vaistais. Po karo, 1946 m., šiems uždaviniams spręsti Maskvoje buvo įkurta Sąjunginė farmacininkų mokslinė draugija. Paskui draugijos buvo įkurtos ir sąjunginėse respublikose.

1948 m. Kaune buvo įsteigta Farmacininkų mokslinė draugija, vėliau pavadinta Respublikine farmacininkų moksline draugija (RFMD). Jos pirmasis pirmininkas buvo prof. K. Grybauskas. Draugija turėjo savo skyrius Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje ir Klaipėdoje. 1973 m. buvo įkurtas ir Farmacijos pramonės įmonių skyrius Kaune.

RFMD uždaviniai buvo tokie: moksliškai spręsti farmacijos teorijos ir praktikos klausimus, kelti draugijos narių kvalifikaciją, propaguoti farmacijos mokslo laimėjimus, apibendrinti pažangią farmacijos praktinių darbuotojų patirtį, teikti pasiūlymus kaip gerinti medikamentinę pagalbą, farmacijos sistemos darbą, skatinti mokslinius tyrimus, tirti farmacijos istoriją, liaudies mediciną, dalyvauti mokslo tyrimo ir mokymo planų sudaryme

Prof. E. Tarasevičius – LFS prezidentas nuo 1990 m.

ir t.t.

RFMD pirmininkais buvo prof. K. Grybauskas, doc. E. Kanopka, doc. V. Brasiūnas, doc. E. Tarasevičius; atsakingomis sekretorėmis – R. Stonkutė, A. Karaciejūtė, M. Siaurusaitienė.

Aukščiausias draugijos organas buvo respublikinis suvažiavimas arba konferencija. Per draugijos gyvavimo laiką (1948–1990 m.) buvo surengti 4 suvažiavimai.

Atkūrus Lietuvai Nepriklausomybę, pakito ir farmacijos sistema. Respublikinė farmacininkų mokslinė draugija nebeatitiko laikmečio reikalavimų ir 1990 m. ji veiklą nutraukė.

Pradėjo kurtis naujos visuomeninės farmacininkų organizacijos. 1990 m. spalio 13 d. buvo įsteigta Lietuvos farmacijos sąjunga. Ji nusprendė tęsti pažangias farmacininkų draugijos, įkurtos dar 1919 m., tradicijas bei Lietuvos farmaceutų sąjungos, įsteigtos 1920 m. Lietuvoje, veiklą. Jos prezidentu buvo išrinktas E.Tarasevičius.

Šiemet Lietuvos farmacijos sąjunga švenčia savo 15 metų jubiliejų ir susirenka į XX suvažiavimą. Sėkmės Jai!

Dr. Regina Žukienė

Prieš 65-erius metus Lietuvoje buvo nacionalizuotos vaistinės, vaistų sandėliai ir farmacijos pramonės įmonės

1940 m. birželio 15 d. Lietuvą okupavo Raudonoji armija. Šalyje buvo įvestas sovietinis režimas. Gyvenimas visiškai pasikeitė. Buvo suvalstybinta žemė, pramonės įmonės, panaikintos visuomeninės organizacijos, pertvarkyta sveikatos apsaugos sistema.

1940 m. birželio 17 d. žurnalistas Justas Paleckis sudarė Ministrų Tarybą, kurios narius pasiūlė Sovietų Sąjungos atstovas Lietuvoje – Pozdniakovas. Buvo įsteigta Sveikatos ministerija, ministru paskirtas dr. Leonas Koganas.

Netrukus vietoje Sveikatos ministerijos buvo įkurta Sveikatos ir socialinės apsaugos ministerija, vadovu liko dr. L.Koganas. Ministerijoje buvo įsteigta Farmacijos inspekcija. Joje buvo inspektoriaus, I eilės referento, 2 revizorių ir sekretoriaus pareigybės. Farmacijos inspekcija turėjo vadovauti šalies farmacijos sistemai, kontroliuoti vaistinių veiklą, ar jos vykdo farmacijos įstatymus.

Inspektoriumi buvo paskirtas Alfonsas Karosas. Jis iki revoliucijos Rusijoje dirbo vaistinės mokiniu. Prasidėjus revoliucijai, įstojo į komunistų partiją. 1918 m. kartu su bolševikais grįžo į Lietuvą ir buvo paskirtas Švenčionių apskrities politkomisaru. Bolševikų gretose kovėsi su lenkų legionieriais. Po nepriklausomybės kovų apsigyveno savo tėviškėje, Kavarsko valsčiuje, vėliau dirbo Anykščių, Marijampolės, Rietavo, Šeduvos vaistinėse mokiniu, tačiau vaistininko padėjėjo diplomo neįgijo. 1937 m. buvo suimtas už komunistinę veiklą ir nuteistas 4 metus kalėti sunkiųjų darbų kalėjime. 1940 m. liepos mėnesį iš kalėjimo buvo paleistas.

Kadangi Lietuvoje provizorių ir chemikų vaistininkų komunistų nebuvo, mažai jų tebuvo ir kairiųjų pažiūrų, todėl sovietinė valdžia į farmacijos vadovo postą paskyrė A. Karosą, nors jis ir neturėjo specialaus išsilavinimo. Svarbiausia buvo jo partiškumas ir pažiūros.

1940 m. liepos 23 d. Liaudies seimas priėmė deklaraciją dėl stambiosios pramonės ir bankų nacionalizavimo. Einantis Lietuvos prezidento pareigas, ministras pirmininkas Justas Paleckis 1940 m. liepos 29 d. paskelbė Stambiosios pramonės nacionalizavimo įstatymą. Pagal šį įstatymą buvo nacionalizuojamos visos pramonės įmonės, kuriose dirbo daugiau kaip 20 darbininkų, ir tos pramonės įmonės, kurių darbininkų skaičius ne mažesnis kaip 10, ir jeigu jose buvo gaminama produkcija labai svarbi tos pramonės šakai.

Vadovaujantis šiuo įstatymu buvo nacionalizuota chemijos farmacijos laboratorija „Sanitas“ Kaune, Šiaulių farmacijos laboratorija „Galen‘ ir Ukmergėje farmacijos laboratorija „Delugan“. Po nacionalizacijos šios įmonės atiteko Vietinės pramonės ir prekybos komisariatui.

Lietuvą įjungus į Sovietų Sąjungą ir 1940 m. rugpjūčio 25 d. laikinajai Aukščiausiajai Tarybai priėmus naują konstituciją, buvo panaikintos ministerijos, o jų vietoje įsteigti Liaudie komisariatai. Vietoje Sveikatos ir socialinės apsaugos ministerijos buvo įsteigtas Sveikatos apsaugos liaudies komisariatas. Komisaru buvo paskirtas medicinos dr. V. Girdzijauskas, jo pirmuoju pavaduotoju – gydytojas Jonas Parnarauskas, ilgą laikas dirbęs Žemaitijoje – Žarėnuose.

Farmacijos reikalus komisariate, kaip ir anksčiau ministerijoje, tvarkė Farmacijos inspekcija.

Privačių vaistinių veikla buvo apribota, vaistinių savininkų darbui prižiūrėti buvo paskirti komisarai.

1940 m. rugsėjo 29 d. Sveikatos apsaugos liaudies komisaro pavaduotojas J. Parnarauskas pasirašė instrukciją vaistinių komisarams:

1. Komisaras prižiūri, kad vaistinės administracija ir tarnautojai sąžiningai eitų savo pareigas, kad vaistinė normaliai veiktų ir laiku papildytų prekių atsargas; atidaro ir uždaro vaistinę.

2. Seka, kad parduodant prekes būtų išrašomi pirkėjams čekiai ir kad gautos pajamos ir išlaidos būtų įrašomos į kasos knygą.

3. Vaistinės, turinčios 2-os rūšies patentą, savo dienos pajamas turi įnešti į banką, kur atidaro vaistinės einamąją sąskaitą.

4. Algos tarnautojams ir savininkui vaistinių, paminėtų šių taisyklių 3 str., išmokamos kas mėnuo sulig surašyto algų lapo, kurį turi patvirtinti komisaras ir vaistinės profsąjunga.

5. Komisaras neturi teisės pats vaistinę administruoti, būtent: priiminėti ir atleidinėti tarnautojus, užpirkinėti prekes ir panašiai.

6. Komisaras be čia išdėstytų pareigų, privalo eiti vaistinėje ir savo tiesiogines pareigas, kurias ėjo iki paskyrimo dienos.

7. Komisarai už savo pareigas prie savo pagrindinės algos iki 250 litų gauna 25% ir virš 350 litų – 15% priedą, kuris išmokamas iš vaistinės kasos kartu su alga. Jei komisaras ne farmacininkas, jam mokama 200 litų alga.

Iš Lietuvos centriniame valstybės archyve išlikusių dokumentų matyti, kad sveikatos apsaugos liaudies komisaro pavaduotojas pats skirdavo vaistinių komisarus. Dažniausiai buvo vaistinės tarnautojai: pultrantai, asistentai, farmacijos kandidatai, atliekantys praktiką vaistinėje. Mažų vaistinių, kuriose dirbo tik pats vienas savininkas, komisarais buvo skiriami visiškai pašaliniai žmonės. Kaip, Lentvario vaistinės komisaru buvo paskirtas miško pirklys I.Rudinskas.

Buvo rengiamasi vaistinių, vaistų sandėlių nacionalizacijai. 1940 m. spalio 1 d. Sveikatos apsaugos liaudies komisaras V.Girdzijauskas, remdamasis Liaudies komisarų tarybos patvirtintais Sveikatos apsaugos liaudies komisariato nuostatais, įsteigė komisariato žinioje Vyriausiąją farmacijos valdybą (VFV), kaip atskirą ūkinį vienetą. Laikinai eiti VFV viršininko pareigas buvo paskirtas farmacijos inspekcijos referentas, vaistininko padėjėjas Beras Joffė, viršininko pavaduotoju – neturintis farmacinio išsilavinimo Vladimiras Šperlingas. Vėliau buvo įsteigtos VFV tarprajoninės kontoros Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje ir Marijampolėje.

Svarbiausias įsteigtos valdybos uždavinys buvo prižiūrėti numatomą privačių vaistinių ir vaistų sandėlių nacionalizavimą.

1940 m. spalio 25 d., prieš pradedant nacionalizaciją, sveikatos apsaugos liaudies komisaras V. Girdzijauskas įsakymu Nr. 51 paskyrė komisiją, kuriai pavedė prižiūrėti ir tikrinti vaistinių, vaistų sandėlių nacionalizaciją ir anksčiau nacionalizuotų chemijos farmacijos laboratorijų, farmacijos įmonių veiklą bei prekių priėmimą iš Vietinės pramonės ir prekybos komisariatų. Komisijos pirmininku buvo paskirtas B. Joffė, nariais: V. Šperlingas, A. Karosas, prov. J. Žemaitis, medicinos darbuotojų profsąjungos atstovas Vilniuje ir medicinos darbuotojų profsąjungos atstovas Kaune.

1940 m. spalio 28 d. Lietuvos SSR liaudies komisarų taryba, remdamasi LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo priimtu atitinkamu įsaku, priėmė nutarimą Nr. 263 „Dėl privačių vaistinių, vaistų sandėlių ir chemijos farmacijos pramonės nacionalizavimo“. Liaudies komisarų taryba nutarė:

1. Nacionalizuoti visas privačias vaistines, visus vaistų, tvarstomosios medžiagos, odontologijos, medicinos reikmenų privačius sandėlius bei įmones ir chemijos farmacijos laboratorijas su visais išvardytųjų įstaigų bei įmonių aktyvais pagal priedėlius N.N.1,2 ir 3.

2. Palikti nacionalizuojamas įmones bei įstaigas jų užimamose patalpose, iki sveikatos apsaugos liaudies komisaro bus išleistas atskiras šiuo reikalu įsakymas.

3. Nustatyti, kad nacionalizuota įstaiga ar įmonė tvarkingai moka pagal buvusios įstaigos ar įmonės pasižadėjimus: valstybei, savivaldybėms, bankams, kooperatyvams ir kitoms nacionalizuotoms įmonėms, o darbininkams ir tarnautojams atlyginimą už darbą, santaupas ir duotus įstaigai ar įmonei užstatus; kiti šių įmonių ar įstaigų pasižadėjimai nukreipiami į buvusio savininko nacionalizuotą turtą.

4. Pavesti sveikatos apsaugos liaudies komisarui, susitarus su valstybės kontrolės liaudies komisaru, nustatyti nacionalizacijos tvarką ir leisti atitinkamas instrukcijas.

5. Pavesti sveikatos apsaugos liaudies komisarui nacionalizavimą atlikti per 3 dienas.

Komisarai, jau anksčiau paskirti į vaistines ir vaistų sandėlius bei įmones, pradėjo vykdyti šių objektų nacionalizavimą. Sudarytos komisijos vaistinėse ir vaistų sandėliuose atliko inventorizacijas. Jų metu buvo stropiai prižiūrima, kad savininkai nepaslėptų vaistų ir kitų prekių bei inventoriaus.

Vaistinių savininkai buvo laikomi kapitalistais, išnaudotojais, nes jie turėjo gamybos priemones, tai yra vaistinę ir naudojosi samdoma darbo jėga: didesnės vaistinės samdė tarnautojus farmacininkus, o mažosios – neišsiversdavo be valytojos.

Po nacionalizacijos vaistinių savininkai buvo nušalinti nuo vadovavimo ir perkelti į kitas vaistines, nes farmacininkų trūko. Mažuose miesteliuose, kur vaistinėje dirbo tik savininkas, kai kur jis buvo paliktas vaistinės vedėju.

Nacionalizuotos vaistinės, vaistų sandėliai, vaistų gamybos įmonės atiteko Vyriausiajai farmacijos valdybai. Pagal sveikatos apsaugos liaudies komisaro patvirtintus nuostatus ji turėjo vadovauti šalies farmacijos įstaigų ir įmonių tinklui, organizuoti gyventojų ir gydymo įstaigų aprūpinimą vaistais, higienos ir medicinos pagalbos priemonėmis, kontroliuoti jai pavaldžių įstaigų ir įmonių darbą.

Po nacionalizacijos vaistinės buvo sunumeruotos. Numeracija prasidėjo nuo Vilniaus miesto vaistinių.

Vilniaus miesto ir zonos vaistinių numeriai buvo nuo 1 iki 47,

Kauno miesto ir zonos – nuo 48 iki 120,

Šiaulių miesto ir zonos – nuo 121 iki 209,

Panevėžio miesto ir zonos – nuo 210 iki 263,

Marijampolės miesto ir zonos – nuo 264 iki 302.

Dalis nacionalizuotų vaistų sandėlių buvo uždaryta, kiti sujungti į didesnius. Taip Kaune liko du vaistų sandėliai, Vilniuje, Šiauliuose ir Panevėžyje – po vieną.

Kaune buvusios chemijos farmacijos laboratorijos buvo sujungtos į chemijos farmacijos fabriką Nr. 1, Vilniaus farmacijos fabrikas „Eska“ buvo pavadintas chemijos farmacijos fabriku Nr. 2.

Vokiečių okupacijos metais savininkams vaistinių negrąžino, liko galioti sovietų valdžios įvesta tvarka. Tik buvo panaikinta Vyriausioji farmacijos valdyba. Jos vietoje buvo įsteigta Vyriausioji farmacijos kontora, o 1942 m. ji buvo pakeista į Farmacijos direkciją.

Sovietinei kariuomenei išstūmus vokiečius iš Lietuvos, farmacijos sistemai vadovauti vėl buvo atkurta Vyriausioji farmacijos valdyba, tik jos vadovai jau buvo kiti.

Dr., provizorė Regina Žukienė

“Farmacinės rūpybos vaistinėje teorijos ir praktikos pagrindai”

Šią 220 psl. knygą parašė farm. m. dr. J. Lazovskis (Lazowski) ir ją išleido mokslinės bibliotekos leidykla Varšuvoje 2005 metais. Knyga sudaro 3 skyriai ir priedai. Pirmas skyrius pavadintas “Farmakoterapijos saugumas ir sėkmė”. Antrajame skyriuje nagrinėjamos farmacinės rūpybos pagrindinės sąvokos. Trečias skyrius pavadintas “Farmacinės rūpybos procesas”. Prieduose autorius patalpino visus svarbiausius Pasaulinės sveikatos organizacijos, Tarptautinės farmacijos federacijos, Europos Tarybos, Europos Sąjungos farmacijos grupės, EuroPharm Forumo dokumentus, susijusius su farmacine rūpyba pradedant nuo 1993 m. baigiant 2003 m.

Knygos autorius yra baigęs Farmacijos fakultetą Poznanės medicinos akademijoje 1964 m. 1978 m. apgynė farmacijos m. dr. disertaciją. Autorius dirbo mokslotyrimo institute Poznanėje, Varšuvos organopreparatų gamykloje “Polfa”, Varšuvos karo ligoninėje klinikiniu farmakologu. Nuo 1990 dirbo vaistų didmeninės prekybos įmonėje ORFE, o nuo 1993 m. dirba Lenkijos farmacijos draugijoje ir vaistininkų rūmuose. Dešimt metų jis buvo žurnalo “Farmacja Polska” vyriausiu redaktoriumi. 2000 aktyviai dalyvavo kuriant Europos onkologinės farmacijos draugiją ir jos sekciją Lenkijoje. Paskelbęs virš 100 publikacijų, apdovanotas Lenkijos atgimimo ordinu. Beje, J. Lazovskis yra garbės narys, dažnai dalyvauja mūsų sąjungos suvažiavimuose ir kituose renginiuose. Manome, kad pristatytos knygos vertimas į lietuvių kalbą būtų vertingas šaltinis mūsų vaistininkams diegiant farmacinę rūpybą Lietuvoje.

Redkolegija

Gyvenkite ir padėkite kitiems gyventi (Iki švytėjimo. Monsinjoro Kazimiero Vasiliausko laiškai Zitai Žemaitytei)

2004 m. pabaigoje išleista knyga „Iki švytėjimo. Monsinjoro Kazimiero Vasiliausko laiškai Zitai Žemaitytei“. Knygą parengė Onė Baliukienė.

„Ko Jums palinkėti? Gyvenkite ir padėkite kitiems gyventi“ , – taip rašė Monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas.

Knygoje straipsnyje „Žmogaus vainiko nenusiėmęs“ rašoma:

„... pirmiausia legendos sklido apie K. Vasiliausko dosnumą, kilnumą, atjautą, vilties – tikėjimo ugnimi švietusias jo akis, neleidusias apsiblausti, užgęsti nė vienai artimai sielai. Daugeliui jis padėjęs turtėti dvasiškai ir intelektualiai. Ką jau kalbėti apie gaunamus iš Tėvynės siuntinius, kurių gėrybėmis tuojau pat dosniai pasidalindavo su kitais, nesyk ir‘su pirmuoju po ranka pasitaikiusiu išbadėliu. O pats šių „puotų“ kėlėjas vėl ilgam palikdavęs vien su sausa šykščios lagerio duonos plutele. Bet ir tuomet džiaugsmingai ir šviesiai žvelgdavęs į apsiniaukusį pasaulį. Ne be Dievo...

... Beliktų tarti: ačiū Monsinjore, kad vėl leidote prisiliesti prie gyvo kūno ir kraujo – šių nepaprastų, nepakartojamų Jūsų nelaisvės laiškų, dar sykį patvirtinusių: buvote išrinktas... Tačiau iš tikrųjų visada rinkotės pats. Nes prigimtiniai Jūsų dvasios lobiai nušvitę dar vaikystėje. Ir jaunystės pavasarį, ir brandos vasarą, ir senatvės rudeninėj rimty nepraradę krištolinio skaidrumo. Arba gražiausio vidinės katedros vitražų švytėjimo…Todėl kunigo pareigos niekad netapo Jums nepakeliama našta. Ar priedanga, skydu nuo kenčiančios, ydingos ir prapultingos tikrovės. Netgi – licencija ir pačiam jos nuodėmes išbandyti.“

Knygoje išspausdinti visiems gerai žinomo Monsinjoro Kazimiero Vasiliausko (1922–2001) jaunystės metų laiškai Zitai Žemaitytei, vėliau tapusiai menotyrininke. Vyrauja lageryje ir tremtyje rašyti laiškai. Knygoje pateikti 65 laiškai ir atvirukai. Pirmasis Kazimiero Vasiliausko laiškas rašytas iš Intos (Komi ASSR) 1950 m., paskutinysis – iš Varėnos 1972 metais. Skaitydamas Monsinjoro K.Vasiliausko laiškus iš lagerių ir tremties Intoje ir Vorkutoje, kai jis dirbo šachtoje, kolchozo buhalterijoje ar vairuotoju, krovėju ar elektrošaltkaviu, jauti, kad Monsinjoras labai džiaugiasi gyvenimu, kad gyvena puikiai, viskuo patenkintas, nors dažnai trūkdavo ir duonos kąsnio.

Knygos pabaigoje Onė Baliukienė rašo:

„Kazimierui Vasiliauskui, jau iškiliam dvasininkui, monsinjorui, artimas žmogus Viktorija Daujotytė ir šiandien prisimena pagarbiai, nors valiūkiška šypsenėle apgobtus jo žodžius apie Zitą Žemaitytę: „Štai ta mergaitė, kuri rašė man laiškus, siuntė knygas ir lašinius...“

Šios pasigėrėtinos draugystės – dviejų jaunų, kūrybingų, intelektualių žmonių susirašinėjimo vaisiai puikiai ištvėrė atšiauraus kelio išbandymus. Ir galiausiai tapo šia nuostabiąja laiškų – pirmiausia, žinoma, Meilės laiškų aukščiausia šių žodžių prasme – knyga. Kai kur, mano akimis, jie beveik pasiekia Mikalojaus Konstantino Čiurlionio laiškų Sofijai gelmę ir įtaigą.“

Su malonumu perskaičiau šią knygą. Ir negali skaityti laiškų nesijaudindamas. Kiekvienas perskaitytas sakinys palieka širdies kamputyje gėrio, vilties, pasitikėjimo. Tai nuostabus leidinys, paliekantis daug gerų minčių.

Leidinys apie vaistinguosius augalus

Nuo neatmenamų laikų žmonės renka vaistinguosius augalus. Be žaliosios vaistinės neišsivertė mūsų tolimieji protėviai. Laukuose, pievose, miškuose, soduose jie ieškojo priemonių savo negalavimams gydyti. Ir šiandien vaistažolės padeda sėkmingai gydyti daugelį ligų. Žinoma, kad daugiau kaip 40 proc. vaistinių preparatų gaminama iš vaistinės augalinės žaliavos.

Pastaraisiais metais išleidžiama nemažai literatūros lietuvių kalba apie vaistažoles, jų auginimą, paruošas, vartojimą ir naudą mūsų organizmui.

Neseniai knygynuose pasirodė 440 puslapių, didelės apimties leidinys „Vaistinių augalų enciklopedija“. Autoriai: Ona Ragažinskienė, Silvija Rimkienė, Valdas Sasnauskas. Recenzentė dr. Elzė Penkauskienė, leidykla „Lietutė“ (Kaunas), spausdino AB spaustuvė „Spindulys“.

Enciklopedijoje aprašyta 170 vaistinių augalų, iš jų beveik 100 auga Lietuvoje. Plačiai aprašyta augalų žaliava, paplitimas, auginimas, vartojimas ir šalutinis poveikis.

Leidinys skirtas vaistinių augalų

augintojams ir perdirbėjams, vaistininkams, gydytojams ir visiems tiems, kas daugiau ar mažiau domisi vaistiniais augalais.

Tai reikalingas ir naudingas leidinys, kuriame bene pirmą kartą taip išsamiai ir plačiai aprašyti vaistiniai augalai.

Liaudies medicinos aruodai (*Gydymas žibalu)*

Su netradiciniu gydymo būdu – gydymu žibalu galime susipažinti neseniai išleistoje Dalios Petrauskaitės knygutėje „Gydymas žibalu“.

Knygos autorė rašo, kad liaudies medicina saugo nemažai paslapčių apie įvairius ligų gydymo būdus. Šimtmečiais tos žinios buvo kaupiamos ir sėkmingai taikomos gydant žmones. Neseniai buvo pradėtas vartoti gydymui žibalas ir tuoj pat patraukė liaudies gydytojų dėmesį. Iš pradžių buvo pastebėta, kad jis efektyvus išoriniam vartojimui, vėliau prabilta ir apie vidinį jo vartojimą.

Knygutėje pateiktas sąrašas ligų, kurias galima gydyti žibalu, supažindinama su gydymo žibalu daktarės Heldi Klar metodika, aprašytas valyto žibalo paruošimas ir t.t.

Provizoriaus antroji prisiminimų knyga

Provizorius Vytautas Sedelskis 2001 metais išleido prisiminimų knygos „Prisiminimų kritasiai“ pirmąją dalį. Šioje knygoje provizorius labai nuoširdžiai ir gražiai aprašė Peštynių kaimą, kuriame Onos ir Povilo Sedelskių šeimoje užaugo penki vaikai: du broliai ir trys seserys. Vytautas, įsigijęs provizoriaus specialybę, dirbo įvairų darbą vaistinėse, taip pat vadovaujantį darbą. Šioje knygoje provizorius Vytautas Sedelskis plačiai aprašo darbą Krekenavos vaistinėje, Vyriausioje farmacijos valdyboje (VFV), VFV Panevėžio kontoroje, VFV Šiaulių kontoroje, ketverių metų tarnybą sovietinėje kariuomenėje. Po to darbas Druskininkuose – vaistinės vedėjo pareigos, septynerius metus vadovavo VFV Klaipėdos tarprajoninei kontorai ir beveik 20 metų dirbo VFV Kauno tarprajoninės kontoros valdytoju.

Štai dabar mūsų rankose nauja prisiminimų knygos „Prisiminimų kritasiai“ antroji dalis. Knygos pradžioje Vytautas ir Elena Sedelskiai rašo:

Metai sudilo lyg delčia
ir jie nesikartos jau niekada...
Buvo ir džiaugsmo, ir vargų,
bet prisiminus visa tai yra džiugu!

Jie dėkoja visiems tiems, kurių moralinės ir materialinės paramos dėka ši knyga išvydo dienos šviesą:

„Džiaugiamės galėdami skaitytojams suteikti galimybę prisiliesti prie svarbiausių vaistinių kūrimosi ir jų gyvavimo įvykių“.

Provizorius Vytautas Sedelskis knygoje pirmiausia pasakoja apie vaistinių atsiradimą, apie jų į tolimą praeitį.

Knygoje skaitytojas su įdomumu perskaitys šiuos straipsnius: „Žemaičių žemė ir Klaipėdos kraštas“, „Klaipėdos krašto vaistinės“, „Vaistinių interjerų kūrimas“, „Šventės, suvažiavimai, jubiliejai“, „Mano pomėgiai“ ir kt.

Autorius labai gražiai aprašo Žemaičių žemę ir Klaipėdos kraštą, apžvelgia Žemaičių krašto istoriją, jų žmones ir jų kovas, VFV Klaipėdos tarprajoninės kontoros kūrimąsi. Dirbdamas Klaipėdoje septynerius metus, gerai pažinojo jos žmones, vaistinių darbą. Per tuos metus buvo įkurta ir įrengta dešimtys naujų gražių vaistinių.

Plačiai ir įdomiai aprašyta Klaipėdos krašto 58 vaistinių istorija, jų darbštūs žmonės.

Klaipėdos kraštas – sena baltų gyvenvietė.

Pasakodamas apie Žemaičių žemę ir Klaipėdos kraštą autorius knygoje rašo: „Klaipėdos kraštui priklauso gražuolė Neringa su nuostabiomis kopomis, smėlio užpustyta L. Rėzos tėviškė. Unikalios meldais dengtos trobos Nidoje mena Tomo Mano viešnagės dienas. Čia ir didysis Rambynas, ant kurio liepsnodavo Joninių laužas, grakščioji Šatrija, nuostabus Alsėdžių piliakalnis, Platelių ežeras. Šiame krašte šventai saugomos J. Žemaitės, G. Petkevičaitės-Bitės sodybų liekanos, čia ir Nevidansko parkas, Mosėdžio akmenų muziejus, I.Simonaitytės Vanagai, Ablingoje fašistų sudeginto kaimo žmonių ąžuoluose įamžintos skulptūros. Visa tai pamačiau, aplankiau per septynerius darbo metus Klaipėdos krašte“.

Įdomiai aprašyta ir Kauno miesto istorija. Į Kauną Vytautas Sedelskis atvyko dirbti 1971 metais. Knygoje plačiai aprašytos 114-os Kauno zonos vaistinių istorijos, jų darbuotojai, darbo sąlygos.

„Keitėsi valdžios, vaistinių patalpos ir mums neliko jaunystės dienas menančių atliktų darbų. Tik maža dalis nepakeistų vaistinių išliko iki šių dienų, bet ir jos nyksta...“ – tai V. Sedelskio žodžiai.

Įdomus knygos skyrius „Šventės, suvažiavimai, jubiliejai“. Plačiai aprašyti svarbiausi Lietuvos farmacininkų susibūrimai, suvažiavimai ir kiti įvykiai.

Kiekvienas su įdomumu perskaitys ir knygos skyrius „Mano pomėgiai“, „Apie draugus“.

„Epiloge“ knygos autorius šiltai aprašo savo tėviškę Anykščių rajone. Nors neliko tėviškės sodybos, bet gimtųjų vietų trauka nesumažėjo. Kiek nuoširdžių žodžių skirta žmonos tėveliams, kurių jau nebėra gyvųjų tarpe, tetoms ir dėdėms, seserims, jų mieloms šeimoms, vaikams ir anūkams. Jis rašo: „Bėgant metams vis dažniau prisimenu senelius, tėvus, tetas, dėdes, gimines, kurių jau nebėra tarp gyvųjų. Imu galvoti, kad pamažu ateina ir mūsų eilė... Neseniai Anykščių kapinėse atsisveikinom su seniausia mūsų giminės atžala – mamos ir tėvelio pussesere Zose Grikšiene. Jos šeima daug padėjo mums studijuojant sunkiais pokario laikais...“

Provizorius V. Sedelskis „Atsisveikinimuose“ rašo ir eilėmis:

Ir man atėjo toji jau diena,
Palieku viską ir užveriu duris paskui save.
Tik niekas nepaklausė, lengva buvo ar sunku
Keliaut pasirinktu gyvenimo keliu...
Švente aš sužavėtas, ir ji seniai praėjo,
Ir vis galvoju dar, ar iš tiesų reikėjo,
Ne mano nuopelnai čia, o Jūsų visų,

Dėkui dar kart, Mielieji, sveikatos Jums ir metų dar ilgų!

Autorius knygoje daugelį gyvenimo įvykių pateikia eilėmis, ir tai labia įdomu ir gražu.

Knygoje daug nuotraukų iš asmeninio provizoriaus archyvo: iš asmeninio gyvenimo, artimųjų, giminių, buvusių bendradarbių, vaistinių ir jų darbuotojų.

Džiugu, kad turime tokių kolegų, kaip Vytautas Sedelskis. Ši knyga – tai provizoriaus trejų metų kruopštaus darbo rezultatas.Kiek reikėjo įdėti darbo, kad būta surinkta tokia plati ir išsami medžiaga apie vaistinių istoriją, įvairius gyvenimo įvykius, jų žmones ir pan.

2005 m. gruodžio 12 d. Vytautas Sedelskis švenčia 77-ąjį gimtadienį. Džiugu, kad jis pilnas energijos, entuziazmo, įdomių minčių, pasiryžimo ir toliau rašyti prisiminimus (trečiąją knygą). O rašyti jis turi apie ką – juk tiek daug išgyventa, nuveikta, įrengta ne viena dešimtis gražių vaistinių, organizuotas ne vienas renginis.

Linkime provizoriui Vytautui Sedelskiui stiprios sveikatos ir kūrybinės sėkmės.

Provizorius Liudvikas Rulinskas,
Šiauliai

Laimė – trumpa stotelė tarp per mažai ir per daug.
M. HEIDEGERIS

Išgėrę taurę malonumų iki dugno, ten randame daugiau žvyro, negu perlų.
BALZAKAS

Stebuklas visada yra kažkur arti nevilties.
E. M. REMARKAS

Negabūs žmonės – visų reikliausi kritikai, nesugebėdami padaryti paprasčiausio dalyko ir nežinodami, ką ir kaip daryti, jie reikalauja iš kitų to, kas neįmanoma.
V. KLIUČEVSKIS

Visada tikėjau kvailiais. Mano draugai sako, kad tai tikėjimas pačiu savimi.
EDGARAS PO

Už viską pasaulyje tenka mokėti, bet visada patartina derėtis.
A. PARKINSONAS

Sąžiningas politikas yra tas, kuris būdamas nupirktas ir išlieka nupirktu.
SIMON KAMERON

Valdžia nieko negadina. Gadina baimė...baimė prarasti valdžią.
JOHN STEINBECK

Netekti gyvybės – menkas dalykas…bet matyti, kaip mūsų gyvybė netenka prasmės, kaip nyksta mūsų gyvenimo tikslas – štai kas nepakeliama. Neįmanoma gyventi be tikslo.
A. KAMIU

Pasaulį paliksim lygiai tokį pat kvailą ir bjaurų, kokį radome jį atėję.
VOLTERAS

Žmogus sudėtas gana keistai: natūralaus jo vaizdo niekad nematai.
MOLJERAS

Turi pats sužinoti, kas yra gyvenimas, o ne aklai ryti tai, ką tau kiša kiti.
CH. S. PUIGAS

Žmogaus didybė tuo ir didi, kad jis suvokia savo menkystę.
K. SIRVYDAS

Būti apdairiam – nereiškia klaidų niekada nedaryti, svarbu klaidų nekartoti.
K. N. BOUVIS

Visi žmonės klysta, bet didieji žmonės ir prisipažįsta klydę.
B.DE PONTENELIS

Nėra prasmės prisiminti praeities, jei ji neturi įtakos dabarčiai.
Č. DIKENSAS

Nėra žmogaus, kuris gilindamasis į save, sulauktų linksmų rezultatų.
M. K. ČIURLIONIS

Žmonių santykiai būtų daug geresni, jei žmonėms būtų taip pat lengva tylėti, kaip ir kalbėti.
B. SPINOZA

Labdaros principas: kažkas daro kažką kitam, kol kažkas žiūri.
BERNARDAS ŠOU

Aš niekada negalvoju apie ateitį – ji ir pati ateina pakankamai greitai.
ALBERTAS EINŠTEINAS

Jei tu kalbiesi su Dievu, tai vadinasi malda, jei Dievas kalbasi su tavimi, tai jau vadinasi šizofrenija.
THOMAS SZASZ

Žmogus gyvena žemėje ne tam, kad taptų turtingas, o tam, kad taptų laimingas.
STENDALIS

Laimingiausias tas, kuris laime apdovanoja daugiausia žmonių.
D. DIDRO

Sveikiname

Provizorę

Antaniną

Klupšaitę-Rulinskienę

Garbingo jubiliejaus proga.

Yra gyvenime ir praeitis, ir ateitis,
Ir dideli darbai, ir didelės svajonės,
Laimingas tas, kas moka atvira širdim
Gyvenimą praeiti ir mylėti žmones.

B. Brazdžionis

* * *

Antanina Rulinskienė 2004-aisiais metais šventė 50-ąsias metines, kai ji nuoširdžiai ir atsidavusiai darbuojasi šalies žmonių sveikatos labui. Beveik 30 metų ji dirbo vadovaujantį darbą tuometinėje Vyriausiosios farmacijos valdybos Šiaulių tarprajoninėje kontoroje.

Ji – ilgametė Farmacininkų mokslinės draugijos Šiaulių skyriaus pirmininkė, aktyvi kraštotyrininkė. Tai pavyzdys kruopštumo, darbštumo, dėmesingumo bendradarbiams ir pagalbos reikalingiems žmonėms.

Džiugu, kad vaistininkė Antanina

Antanina Rulinskienė (dešinėje) su Vanda Kavaliauskiene.

Rulinskienė ir šiandien, švęsdama septyniasdešimt penktąjį gimtadienį, pilna energijos ir sėkmingai dalyvauja farmacinėje veikloje.

Dėkojame LFS garbės narei Antaninai Rulinskienei už darbo metus, atiduotus farmacijos labui, ir linkime stiprios sveikatos, laimingų gyvenimo metų ir dar ilgai ilgai darbuotis vaistininkų gretose.

LFS valdyba

Antanina Rulinskienė (pirma eilė, antra iš kairės) su bendradarbiais, 1973 m.

SVEIKINAME!

Lietuvos farmacijos sąjungos valdyba nuoširdžiai sveikina med. dr. **ROMUALDĄ BASEVIČIŲ** garbingo 70-mečio proga.

Daugelis farmacininkų dėkingi jubiliatui už turiningas, lengvai suprantamas farmakologijos paskaitas ir malonias bendravimo akimirkas.

Linkime puikios sveikatos, nenuilstamos energijos, ilgų ir prasmingų gyvenimo metų.

Medicinos daktarą Romualdą Basevičių pažįsta ne viena Kauno medicinos universiteto absolventų laida. Didesnę savo gyvenimo dalį jis paskyrė pedagoginiam darbui, penkiolika metų dirbo šios aukštosios mokyklos prodekanu, dekanu. Dauguma R. Basevičiaus kolegų, daugelis buvusių studentų prisimena jį kaip nepaprastai veržlų, energingą, humoro jausmo nestokojantį žmogų, su kuriuo įdomu ir malonu bendrauti. Su daugeliu jų nenutrūko ryšys iki šių dienų. R. Basevičiaus gyvenime nestigo staigių posūkių, tačiau nė vienas jų neišmušė mokslininko „iš balno“. Jo paskaitų su įdomumu klausėsi ir klausosi diplomuoti gydytojai, farmacininkai. Spalio 1 d. Romualdui Basevičiui sukako 70 metų.

Sveikiname Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie SAM Farmacijos įmonių inspekcijos vyriausiąją specialistę **LAIMĄ LADAUSKIENĘ** jubiliejinio gimtadienio proga.

Linkime sėkmės darbuose, asmeninės laimės, džiugių akimirkų, laimingų metų.

LFS valdyba

Šiluvos vaistinės 170 metų istorija

Šiluva įsikūrusi didžiųjų pelkių Šiluvos Tyrelio pietvakarių pakraštyje, 190 kma į šiaurę nuo Raseinių, šilais apaugusioje vietoje, tarp nedidelių kalvelių, iš visų pusių apsuptų miškelių bei gojelių. Šilai, kurie čia priartėja nuo Lyduvėnų ir Tytuvėnų pusės, seniau buvo kur kas didesni, davė dabartinį miestelio vardą: Šidlava, Šilava, prigijo – Šiluva.

Manoma, kad pirmosios sodybos čia galėjo atsirasti dar prieš 1409 metus. Kaimelis išaugo XV amž. viduryje, ir jame buvo dešimt sodybų. Tik vėliau jau minimas kaip miestelis.

Šiluva garsėja atlaidais – Šilinėmis, kurie čia vyksta kiekvienais metais rugsėjo pradžioje. Atlaidai susiję su Švč. Mergelės Marijos apsireiškimu. Vieną kartą piemenėliai, ganydami bandą, lauke, prie didelio akmens, pamatė ponią palaidais plaukais, gražiais drabužiais, jauną, laikančią rankose mažą kūdikėlį ir graudžiai verkiančią. Vakare, parginę namo gyvulius, vaikai papasakojo šį reginį namiškiams. Kitą dieną į tą vietą susirinko didelis žmonių būrys. staiga vėl pasirodė ant to akmens moteris, kurią vakar matė piemenėliai. Ji laikė ant rankų mažą kūdikėlį ir gailiai verkė. Visi nustebo, sužiuro ir nutilo. Tada kalvinų pastorius paklausė: „Ko verki?“ Moteris jam atsakė: „Kitados šioje vietoje buvo garbinamas mano mylimas sūnus, o dabar čia ariama ir sėjama“. Taip pasakiusi ji pranyko.

Tai aprašė Šiluvos kunigas M.Svekauskas. Manoma, kad tai įvyko 1607 m., nors kai kurie tyrėjai linkę manyti, kad galėjo būti 1612 ar 1608 metais.

Šį pasakojimą patvirtina istoriniai faktai. Pirmoji katalikų bažnyčia Šiluvoje buvo pastatyta 1457 m. XVI amžiuje jos nebuvo.

1912 m. kunigas Jonas Mačiulis-Maironis pašventino koplyčios kertinį akmenį. Tačiau tik 1924 m. rugsėjo 8 d. ketvirtoji Šiluvos Švč. Mergelės Marijos koplyčia buvo iškilmingai pašventinta. Tai dabartinė koplyčia.

Šilinių atlaidai nuo senų laikų sutraukia gausybę maldininkų, o tarpukario metais – net iki 100 tūkstančių. Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika pastatyta 1760–1775 m.

Šiluva kelis šimtmečius buvo ir tebėra katalikiškajai lietuvių tautos daliai dvasinio susikaupimo vieta. 2003 metais Šiluvoje buvo pašventintas dvasinis centras ir pavadintas Šiluvos Jono Pauliaus II namais.

1822 m. rugsėjo 1 d. provizorius Rafailas Bombergas Šiauliuose įsteigė antrą vaistinę. 1934 m. Gubernijos gydymo valdybos ataskaitoje nurodyta, kad savo įrengimu abi vaistinės buvo tinkamos, tačiau R.Bombergo vaistinė neturėjo gyventojų pasitikėjimo ir todėl jos savininko yra sunki finansinė būklė. Mauricijus Hryškevičius rankraštyje „Istoriniai Šiaulių ekonomijos bruožai“ nurodo, kad provizorius R. Bombergas, negalėdamas atlaikyti Hekingo vaistinės konkurencijos, 1934 m. vaistinę pardavė vaistininkui Danieliui Šeferiui, kuris netrukus vaistinę perkėlė į Šiluvos miestelį Raseinių pavietėje.

Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus duomenimis 1834 m. vaistinės Šiluvoje dar nebuvo. Vaistinės įsteigimo metais reikėtų laikyti – 1835-tuosius.

XX amž. pradžioje, Šiluvos vyresniųjų gyventojų pasakojimais, miestelyje vienas savininkas (pavardė neprisimenama) turėjo parduotuvę pavadinimu „Aptiekarskij magazin“, kurioje buvo galima nusipirkti vaistų nuo galvos skausmo, pilvo skausmų ir įvairių kasdienės paskirties prekių.

Kiek vėliau, tiksliai metai nenustatyti, bet iki 1915 m. Šiluvos vaistinėje dirbo vaistininkas Jonas Narbutas. Prasidėjus neramumams, jis iš Šiluvos pasitraukė. Ir taip, 1915–1920 m. Šiluvos vaistinė neveikė.

1920 m. vaistininkas Vladas Liaskauskas iš Antano Negrockio nupirko žemės sklypą ir pastatė bei įrengė vaistinę prie pat bažnyčios (nuotrauka). Vienoje namo pusėje gyveno V. Liaskausko šeima, kitoje – buvo vaistinė.

Vladas Liaskauskas (nuotrauka) gimė 1883 m. gruodžio 2 d. Raseinių apskrityje, Raseinių valsčiuje, Gadliaukio kaime. 1901-1905 metais mokėsi Palangos progimnazijoje, 1909–1912 m. – Nižne-Čirkso vaistinėje pas provizorių Bušmaną. 1912 m. Kazanės universitete išlaikė egzaminus ir gavo provizoriaus padėjėjo liudijimą Nr. 3699/3467, kuris leido provizoriaus padėjėjui Vladui Liaskauskui užsiimti farmacijos praktika Lietuvoje. 1912 m. jis pradėjo dirbti Raseiniuose privačioje vaistinėje pas Edelį.

1914 m. lapkričio mėn. jis pasitraukė iš Lietuvos. 1915 m. pradžioje pradėjo dirbti vedėju privačioje kaimo vaistinėje Cholmsko gyvenvietėje, Kubanės srityje, kur dirbo iki 1918 m. liepos 14 d.

1920 m. Vladas Liaskauskas Lietuvoje nusipirko žemės sklypą, pasistatė namą ir 1926 m. vaistinė pradėjo dirbti.

Vlado Liaskausko vaistinė

1940 m. Vlado Liaskausko vaistinė buvo nacionalizuota. Karo metais vaistinė egzistavo, tačiau pilnaverčio darbo neatliko.

Vladas Liaskauskas mirė 1943 metais.

Vlado Liaskausko sūnus Vytautas Šiluvos vaistinei perdavė nuotraukų ir dokumentų. Vytautas Liaskauskas mirė 2001 metais.

1944 metais buvo naujai įkurta vaistinė. Vaistinei vadovauti buvo paskirta provizoriaus padėjėja Ona Pliuščiauskaitė-Masaitienė.

Ona Masaitienė gimė 1912 m. Kelmės rajone, Antaniškių kaime. Apie 1935 m. dirbo Alytaus vaistinėje pas Snastauską (nuotrauka). 1945 m. vaistinė iš V. Liaskausko namo buvo perkelta į Lyduvėnų gatvėje buvusį klebonijos pastatą. Vėliau Ona Masaitienė vaistinę persikėlė į savo namus Turgaus aikštėje. Tuo metu vaistinės darbo sąlygos buvo labai blogos: vaistinės patalpos buvo gyvenamame name, kuriame gyveno ir O.Masaitienės šeima. Tuo metu vaistinė priklausė VFV Kauno tarprajoninei kontorai. 1950 m. vaistinė buvo perduota VFV Šiaulių tarprajoninei kontorai ir pavadinta – Šiluvos vaistinė Nr.187.

1963 m. vaistinė persikėlė į kitas patalpas, bet irgi į gyvenamąjį namą. Tuo metu vaistinė vėl priklausė VFV Kauno tarprajoninei kontorai.

1967 m. Ona Masaitienė išėjo į užtarnautą poilsį ir vaistinę perdavė provizoriaus padėjėjai Angelei Urbonavičiūtei, kuri vedėja dirbo iki 1969 m. rugpjūčio 1 d.

Po to vaistinės vedėja buvo paskirta provizoriaus padėjėja Dana Rimša-Gružienė.

Dana Gružienė gimė 1949 metais tremtyje, Rusijoje, Permės srityje. Tėvai buvo ištremti 1945 metais. Į Lietuvą su tėvais grįžo tik 1957 metais. 1967 m. ji baigė Kauno medicinos mokyklos farmacijos skyrių ir įsigijo provizoriaus padėjėjos specialybę. Tais pačiais metais buvo paskirta Šiluvos vaistinės vedėja. Šiose pareigose ji dirba iki šiol.

1997 metais vaistinė persikėlė į naujas patalpas, o 2001 metais buvo privatizuota.

Dabartiniu metu Šiluvos seniūnijos plotas 211 kvadratinių kilometrų, gyvena apie 3 000 gyventojų, Šiluvos miestelyje gyvena apie 800 žmonių.

Nedideles vaistines dabartiniu metu ypač spaudžia finansiniai ir ekonominiai sunkumai. Tačiau į Šiluvos vaistinę atėjęs žmogus visada maloniai sutinkamas, nuoširdžiai aptarnaujamas, dėmesingai išklausomas ir vaistinėje gauna ne tik reikalingų vaistų, bet ir patarimų bei išgirsta drąsinantį žodį. Šiluvos vaistinė, švenčianti gražų 170-ties metų jubiliejų, nuėjo ilgą ir sudėtingą kelią, tačiau ir šiandien ji pasiryžusi nuoširdžiai padėti žmonėms.

Provizorius Liudvikas Rulinskas

Vladas Liaskauskas 1930 m.

Ona Masaitienė Alytaus vaistinėje (centre viduryje) 1935 m.

Vidaus Reikalų Ministerija
SVEIKATOS DEPARTAMENTAS

Kaunas, 1930 m. Gegužės mėn. 2 d.

Pažymėjimas

Sveikatos Departamentas, remiantis Kaunas
Universiteto 1945 metų
Gruodžio mėn. 30 d. išduota Liuksaus
3699/3467 Nr. Lietuvos piliečiui prov. padėjėjai
Vladui LIASKAUSKUI
užsiimti farmacijos praktika Lietuvoje

Žyminis mokestis apmokėtas

Departamento Direktorius
Farmacijos skyriaus Viršininkas

Paminėtas Šiluvos vaistinės 170-ties metų jubiliejus

Kad užmaršties dulkės nenusėstų,
Kad galėčiau palikt kitiems daugiau, negu radau…

Tokių nuoširdžių ir malonių žodžių skatinami 2005 m. spalio 21 d. susirinkome paminėti Šiluvos vaistinės 170 metų nueitą kelią.

Visus tuos ilgus metus vaistinės darbuotojus lydėjo tikėjimas žmogaus verte, jo kilnia praeitimi, kas yra visų dorybių ir visų veiksmų šaltinis.

Į šią vaistinės šventę susirinkę kolegos prisiminė tuos žmones, kurie XIX amžiaus viduryje įkūrė šią vaistinę, kurie išgyveno sunkius baudžiavos laikus, sukilimus, caro priespaudą, lietuviško žodžio draudimą, kentė pragariškus karų baisumus, okupaciją, trėmimus į Sibiro amžino įšalo žemę, neramius pokario laikus bei stagnacijos metus.

Nežiūrint viso to, jie pakildavo iš juodų gyvenimo bedugnių, ėjo tikėjimo keliu, nešė šviesą, tikėdami geresniu ir šviesesniu rytojumi, pelnė pagarbą ir pasitikėjimą. Šių vaistininkų tarpe nebuvo melo ir apgaulės. Jie mokėjo deramai apginti vaistininko vardą, sugebėjo įgyti žmonių pasitikėjimą ir palankumą. Todėl susikaupę mintimis pagerbėme savo kolegas, išėjusius Anapilin iš šio pasaulio. Padėjome gėlių, uždegėme žvakutes Vlado Liaskausko ir O. Masaitienės amžino poilsio vietose.

Šiluvos vaistinės istoriją, nueitą ilgą ir sudėtingą kelią, apie jos žmones papasakojo Šiluvos vaistinės direktorė, šių eilučių autorė Dana Gružienė.

Šventės dalyviai susipažino su Šiluvos vaistinės archyvine medžiaga, apžiūrėjo antikvarinius vaistų gamybos įrankius.

Vaistinės jubiliejaus paminėjime dalyvavo buvęs kolega, Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktorius L.Kavaliauskas, kuris palinkėjo vaistinės darbuotojams išlikti tikrais vaistininkais dabartinėje gausioje vaistų reklamos eroje.

Šiame gražiame renginyje dalyvavo Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus direktorius dr. Tauras Mekas, UAB „Raseinių vaistinė“ direktorius A. Šneideris, Raseinių PSPC direktorė S. Šneiderienė, UAB „Betygalos vaistinė“ direktorė E. Pranckūnienė, UAB „Nemakščių vaistinė“ ilgametė darbuotoja Z. Ruibienė, raseiniškės vaistininkės D. Ulinskkienė, R. Biguzienė, Šiluvos seniūnas V. Šeimys, Šiluvos vidurinės mokyklos direktorius R. Puidokas, mokytoja D. Jankauskienė. Į minėjimą taip pat atvyko vaistų tiekimo didmeninės įmonės UAB „Limedika“ vadybininkai, UAB „Berlin Chemie Menarini Baltic“ atstovai, buvusios vaistinės darbuotojos I. Blažienė, O. Ličkienė ir kt.

Šiluvos parapijos klebonas E.Murauskas mielai sutiko papasakoti apie Šiluvos bažnyčios ir koplyčios atsiradimo istoriją. Renginio dalyviai aplankė popiežiaus Jono Pauliaus II namus.

Vaistinės svečiai jubiliejaus proga linkėjo vaistinės kolektyvui didelės sėkmės ir sulaukti 200-ųjų metų jubiliejaus.

Raseinių rajono laikraštis „Naujas Rytas“ išspausdino straipsnius apie Šiluvos vaistinę: „Šiluvos vaistinei – 170 metų“ ir „Paminėjo 170-ties metų jubiliejų“.

Medžiagą laikraščiui parengė Šiluvos vaistinės direktorė Dana Gružienė.

Dana Gružienė, Šiluvos vaistinės direktorė

Šiluvos vaistinės 170-ties metų jubiliejaus minėjimo dalyviai.

Raseinių vaistinės direktorius A. Šneideris šventes proga sveikina Šiluvos vaistinės direktorę. D. Gružienę.

Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus direktorius m. dr. Tauras Mekas muziejinį suvenyrą įteikia Šiluvos vaistinės direktorei D. Gružienei.

A. Norkaus nuotraukos. 2005.10.21

Viekšnių vaistinei-muziejui 145-eri metai

Viekšnių miestelis įsikūręs vaizdingoje Ventos pakrantėje, netoli Mažeikių, iš seno garsus ne tik atskirais žmonėmis, bet ir istorija, bylojančia apie gilią senovę. 1590 metais pirmą kartą Viekšniai paminėti Livonijos kronikose kaip Viekšnių dvaras, kurį ilgai valdė didikų Sapiegų ir Gorskių giminės.

1792 m. Viekšniams suteiktos Magdeburgo teisės – leista organizuoti jomarkus; herbas su karūna bei trimis šešiakampėmis žvaigždėmis. Herbas atkurtas 1998 metais.

Spėjama Viekšnius buvus jau XIII amžiuje. Miestelis ir dvaras gyvavo jau XVI amžiaus pabaigoje.

1597 m. įsikūrė Viekšnių parapija,

1634 m. pastatyta bažnyčia,

1636 m. – mokykla,

XVIII amžiuje – Viekšnių seniūnija.

XVIII-XIX amž. garsėjo turgus, veikė parduotuvės, vandens ir vėjo malūnai.

Viekšniai XIX amž. pabaigoje – XX amž. pirmoje pusėje buvo valsčiaus centras. 1865–1911 m. veikė pradinė mokykla, 1919–1940 m. – progimnazija. Buvo garsiųjų puodininkų dirbtuvės, vandens malūnas, pieninė, vilnų karšykla ir verpykla, odų dirbtuvė, girininkija, biblioteka, vaistinė. 1939 m. įkurti sveikatos namai-ambulatorija, žydų sinagoga ir stačiatikių cerkvė.

Iki šių dienų išlikusi senoji Viekšnių vaistinė ir dabar tebestebina lankytojus. Iš tiesų, pergyvenusi sukilimus, du karus, gaisrus, epidemijas ir net varžytines bei nacionalizaciją, visą laiką buvusi istorinių bei kultūrinių įvykių sūkuryje ir šiandien atlieka savo paskirtį bei tęsia puoselėtas tradicijas. Vaistinę įsteigė dar devynioliktame šimtmetyje žinomų Lietuvoje Geldnerių dinastijos atstovai. Dabar čia yra ne tik veikianti vaistinė, bet ir muziejus.

Viekšnių vaistinės istorija

Viekšnių vaistinę 1860 metų liepos 17 d. įsteigė provizorius Fiodoras Geldneris. 1859 m. jis persikėlė iš Telšių ir nupirko iš žydo Joffe jų šeimos sodybą prie turgavietės su istoriniu, seniausiu Viekšniuose namu. Šio namo pagrindinė dalis išliko dar iš XVIII amž. antros pusės ir buvo pastatyta pagarsėjusio savo dorybėmis ir iki pastarųjų dienų žydų bendruomenės labai gerbiamo ir šventuoju laikomo pirmojo Viekšnių rabino Abbe Joffe. Vėliau namą valdė jo sūnus, irgi rabinas, Šepsel, vėliau anūkas Josel, jau ne dvasiškis, o bravorininkas, labai praturtėjęs pirklys.

Viekšnių vaistinė. 1927 m.

Apie 1870 m. mirus F. Geldneriui, vaistinę paveldėjo jo žmona Gertrūda ir duktė Liudvika. Jos dirbti vaistinėje samdė farmacininkus. Vaistinei atitekus nuomininkui Zeidleriui, nors tarp Šiaulių ir Telšių vaistinių daugiau nebuvo, vaistinės reikalai pablogėjo, nes jo lengvabūdiškumas ir nerūpestingumas labai pakenkė vaistinės autoritetui.

1883 m. vaistinės savininkų materialinė būklė pašlijo ir Viekšnių vaistinei už skolas buvo paskelbtos varžytinės.

1881 metais provizoriaus diplomą Maskvos universitete gavo Vincentas Aleksandravičius. Jo dėdė, Žagarės klebonas, Kazimieras Aleksandravičius, kuris užaugino ir globojo Vincentą, sirgo ir, nenorėdamas ilgam skirtis su brolėnu, už 5 000 rb sidabru nupirko Viekšnių vaistinę. Šią vaistinę atidavė savo brolėnui Vincentui Aleksandravičiui su sąlyga, kad jis kasmet po 6 proc. nuo pirkimo sumos, t.y. po 300 rb. aukotų vieno neturtingo giminaičio auklėjimui, ir dar įpareigojo šios vaistinės niekada neparduoti, bet tik tokiomis pat sąlygomis perduoti įpėdiniui-farmacininkui.

Per 42 metus ši apleista vaistinė, valdoma Vincento Aleksandravičiaus, tapo pavyzdinga įstaiga, kurioje daugelis farmacininkų atliko praktikos darbus.

Vincentas Aleksandravičius gimė 1853 metais. Per Pirmąjį pasaulinį karą jis neteko trijų sūnų. Sūnus Juozas, gimęs 1896 m. spalio 10 d., nuėjo tėvo pėdomis.

Vincentas visą laiką padėdavo savo neturtingiems giminaičiams, tęsdamas klebono Kazimiero tradicijas. Jis ir tuo metu Viekšniuose gyvenęs gydytojas Antanas Biržiška buvo žinomi plačioje apylinkėje ir žmonių labai gerbiami.

1915 m. priartėjus frontui, V. Aleksandravičius savo šeimą išsiuntė į Rusijos gilumą, o pats, manydamas, kad galės būti naudingu žmonėms, pasiliko Viekšniuose. Sprogusio granatos sviedinio buvo pavojingai sužeistas. Miestelis net du mėnesius buvo karo zonoje. Sudegė bažnyčia, sinagoga ir didesnė pusė gyvenamųjų namų. Gaisras sustojo, pasiekus vaistinę. Vietiniai žemaičiai tai laikė stebuklu, ir daugelis žmonių stebėjosi vaistinės išsigelbėjimu. Iš tremties grįžę vyresnieji žydai teigė, kad jų šventasis rabinas apsaugojo savo buvusį namą. Kiti gi teigė, kad pagalbą žmonėms teikianti vaistinė negalėjusi sudegti.

1925 m. gavęs chemiko vaistininko diplomą, 1926 m. palaidojęs tėvelį ir vedęs mirusio gydytojo Edvardo Kontrimo našlę muzikę Zofiją Ujejskaitę-Kontrimienę, Juozas Aleksandravičius pradėjo tvarkyti vaistinę pagal tėvo nurodymus, šelpdamas vargdienius, leisdamas į mokslą neturtingus giminaičius.

Sekdamas tarptautinę padėtį, J.Aleksandravičius numatė artėjantį Antrąjį pasaulinį karą ir, norėdamas išvengti Pirmojo pasaulinio karo metu patirto vaistų trūkumo, jau nuo 1940 m. pradėjo kaupti dideles vaistų atsargas. 1940 m. nacionalizavus vaistinę, joje buvo rasta prekių maždaug už 50 tūkstančių litų. Tada Viekšnių vaistinei buvo suteiktas 201 numeris. J. Aleksandravičius, kaip ir keletas buvusių vaistinių savininkų, buvo paliktas šios vaistinės valdytoju.

1944 m. frontui sustojus Viekšniuose, visas medicinos personalas pasitraukė už miestelio. Pagalbą ligoniams teikė vaistininkas. Mūšio dienomis jis vaistų atsargas slėpė rūsyje po klėtimi, duris užkraudamas dėžėmis ir statinėmis. Pats su šeima, priglaudęs daugelį kaimynų, gyveno sodelio rūsyje. Vaistinės patalpos buvo suvarpytos sprogusių sviedinių skeveldromis, vienas namo kampas nuvirto, stoge granata padarė didelę skylę. Tačiau vaistinė išliko. Ir vėl gaisras šito istorinio namo nepalietė.

Pasitraukus vokiečiams, 1944 m. gruodžio 4 d. Viekšnių vaistinė pradėjo veikti.

Tvarkyti karo nuniokotą vaistinę vedėjui provizoriui J. Aleksandravičiui daug padėjo Emilija Virkutytė-Tamkevičienė ir Stanislava Žukauskienė. Emilija Tamkevičienė Viekšnių vaistinėje dirbo 1939–1988m., mirė 2004 m.

Provizorius Juozas Aleksandravičius 1972 m. lapkričio 1 d. išėjo į užtarnautą poilsį. Viekšnių vaistinės vedėju dirbo 46 metus, o iš viso farmacijos sistemoje – 60 metų. Mirė 1977 m. balandžio 2 d. Palaidotas Viekšnių kapinėse.

1971 m. Viekšnių vaistinės vedėja buvo paskirta farmakotechnikė Bronė Rakštytė (vėliau tapo Pakaminiene). Ji 1970 m. baigė Kauno medicinos mokyklą. Vedėja dirbo iki 2001 metų.

1980 m. vaistinė dėl remonto buvo perkelta į kitas patalpas – buvusį Sakalausko namą, esantį netoli ambulatorijos pastato.

1995 m. sausio 16 d. po restauracijos vėl naujai duris atvėrė senoji Viekšnių vaistinė, o 1995 m. rugsėjo 23 d. įvyko oficialus pirmosios Viekšnių vaistinės-muziejaus atidarymas.

Viekšnių vaistinėje dirbo šie darbuotojai: Vincentas Aleksandravičius-provizorius, Juozas Aleksandravičius-provizorius, Emilija Tamkevičienė, Stanislava Žukauskienė, Pranė Uždravytė, Albina Šimanauskienė-prov. padėjėja, Liuda Skiedrytė-Dzedzevičienė, Dalia Mikalauskienė, Marytė Gedžiūtė, Bronė Rakštytė-Pakaminienė-farmakotechnikė, Regina Strigūnienė-provizorė, Zinaida Lizdenienė-farmakotechnikė, Rasa Zajančkauskienė-farmakotechnikė, Rasa Narbutienė-farmakotechnikė, Ieva Geicienė-provizorė, Danguolė Baltuškevičienė-provizorė, Jadvyga Balvočiūtė-provizorė.

Šis tas apie Geldnerius

Telšiuose nuo XVIII amž. pabaigos vaistininkavo vietinių vokiečių Ciglerių šeima. 1821 m. šios vaistinės vedėju dirbęs provizorius Fiodoras Geldneris (vėliau Teodor von Goldner) vedė Ciglerio dukterį ir tapo šios vaistinės savininku bei plačios vaistininkų – Geldnerių dinastijos pirmtaku. Trys broliai provizoriai: Leopoldas, Nikolajus ir Fiodoras, tėvui mirus, nutarė gyventi atskirai. Vyriausias Leopoldas pasiliko tėviškėje, kiti du, gavę valdžios, t.y. gubernatoriaus gydymo skyriaus leidimą, nutarė – vienas keltis į Viekšnius, kitas – į Raseinius.

Provizorius Fiodoras iš brolio gavo palikimą pinigais ir, atvykęs į Viekšnius už 1 200 rb sidabru nupirko namą, kuris buvo turgavietės kampe. Norėdamas papuošti savo

Provizorius Vincentas Aleksandravičius (1853–1926). 1895 m.hh

Viekšnių vaistinė.

Provizorius Juozas Aleksandravičius (1896–1926).

Emilija Temkevičienė dešinėje, Bronė Rakštytė kairėje. Viekšnių vaistinėje. 1970 m.

Provizorė Kazimiera Navickaitė (1920–1999). 1974 m.

vaistinę, jis iš brolio Leopoldo pasiėmė gražius, nors ir senus, dar lenkų laikų štanglazus. Fiodorui, kuris buvo vedęs dvarininkaitę, pirktasis namas, kurio pusę užėmė vaistinė, pasirodė per mažas. Jis pristatė dar du kambarius: saloną ir kabinetą, kuris buvo kartu ir miegamasis. Padidino namo langus, prieš vaistinę pasodino liepų ir 3 alyvų krūmus, atitvėrė darželius, o prie išėjimo iš vaistinės pristatė įstiklintą verandą. Savo sodelyje jis augino ne tik gėles, bet ir vaistažoles.

1860 m. liepos 17 d. atidaryta vaistinė dėl pavyzdingos tvarkos ir gero aprūpinimo turėjo gerą vardą. Iš Varnių į Viekšnius persikėlęs gydytojas Bonaventūras Andrejevskis gerai gydė, o Geldneris visiems dvarininkams, kunigams ir kitiems inteligentams prekes duodavo kreditan, todėl apyvarta sparčiai didėjo. Čia gydėsi bei vaistus pirkdavo ir pas Papilės kleboną Vaišvilą gyvenęs, jau būdamas paliegęs, Simonas Daukantas.

Pas smulkesnius dvarininkus viešėdamas F. Geldneris kviesdavosi juos ir pas save, todėl jo butas, nors ir padidintas, jau ėmė atrodyti per mažas. Tuomet surentė dar gana didelį priestatą, kuriame įrengė didelį valgomąjį, mažą miegamąjį ir virtuvę su salkute virėjai miegoti. Po virtuve įrengė rūsį iš tašytų granito akmenų, skirtų kanalo statybai.

F. Geldneris augino vieną dukterį Teodorą. Vaistinėje dirbti jam padėdavo berniukai-mokiniai. Jie gyveno mažame kambarėlyje virš vaistinės.

Patriotinė sukilimo prieš caro valdžią banga neaplenkė ir Viekšnių. Daktaras Andrejevskis gydė sužeistuosius sukilėlius, o vaistininkas savo name ir kieme paruošė sukilėliams pietus. Sugrįžus caro valdžiai, daktarui ir aptiekoriui teko už tai nukentėti. Po ilgai trukusių tardymų daktaras buvo ištremtas į Sibirą, o vaišingasis vaistininkas kazokų buvo sumuštas. Jam buvo pažadėta visą „miatiežnikų“ (sukilėlių) manifestą ant nugaros rimbu išrašyti. Paskui kazokas jį pririšo prie balno, pats jodamas, Fiodorą nuvarė į Tryškius, kur buvo dar didesnis kazokų būrys. Ten Geldnerį įmetė į rūsį, kuriame jį išlaikė tris mėnesius. Jį tiktai išgelbėjo jo brolis Leopoldas, kuris buvo labai turtingas vaistininkas ir nebuvo įsipainiojęs į politiką. Deja, po tokių kankinimų Fiodoras prarado sveikatą ir 1870 m. mirė. Vaistinę paveldėjo jo žmona Gertrūda ir duktė. Kadangi jos nebuvo farmacijos specialistės, vaistinę valdė samdydamos farmacininkus. 1883 m., pašlijus paveldėtojų materialinei būklei, Viekšnių vaistinė buvo atiduota į varžytines.

Viekšnių pirmoji vaistinė-muziejus

Pirmosios Viekšnių vaistinės muziejaus iniciatorius ir pradininkas buvo provizorius Juozas Aleksandravičius. Jis 1925 metais, baigęs Kauno universitetą ir gavęs chemiko-vaistininko diplomą, grįžo į Viekšnius ir, perėmęs savo tėvo provizoriaus Vincento Aleksandravičiaus pavyzdingai tvarkomą vaistinę, tęsė pradėtas tradicijas. Betarpiai bendraudamas su žmonėmis, domėjosi istorija, liaudies medicina, rinko senus dokumentus, antspaudus ir kitus senovinius daiktus. Manoma, kad pirmąją muziejinę ekspoziciją provizorius J.Aleksandravičius įkūrė 1960 metais vaistinės 100 metų sukakčiai paminėti. Šia proga ant išorinės vaistinės sienos net pritvirtino balto marmuro lentą su užrašu, kad 1860 metų liepos 30 (17) dieną čia buvo įsteigta Viekšnių vaistinė.

Šioje J. Aleksandravičiaus ekspozicijoje buvo apie 200 su farmacija susijusių eksponatų. Tai buvo įvairūs štanglazai, menzūrės, kolbos, retortos, aparatai amoniako skiediniui bei Galeno preparatams gaminti, vandens distiliatorius, perkuliatorius lašų gamybai, vaistažolių apdirbimo, piliulių, žvakučių, pleistrų gamybos įrankiai, įvairios svarstyklės, receptai, etiketės, signatūros, net diržai iš žmogaus odos... Be to, vaistininkas saugojo 1863 metų sukilimo dalyviams priklausiusius daiktus: ginklus, medinį ornamentinį iš dalelių sunarstytą, pačių sukilėlių rankomis padarytą kryžių, vertingų knygų, turkų meistrų iš ketaus nulietų dirbinių.

1977 m. J. Aleksandravičiui mirus ir vaistinei persikėlus į kitas patalpas, senasis vaistinės pastatas liko apleistas. Dalis muziejinių vertybių dingo, sunyko, dalis pateko į privačias kolekcija. Tuo tarpu jo duktė Zofija Aleksandravičiūtė-Navickienė ieškojo būdų, kaip šį pastatą su išlikusiu turtu perduoti valstybės globai, norėdama čia įkurti farmacijos ir Viekšnių krašto kultūros muziejų. Pasak jos, tai buvusi

sena jos tėvo svajonė. Matyt taip buvo lemta, kad ši jo svajonė išsipildytų.

Po 15 metų pertraukos senovinė kaimo tipo vaistinė vėl atvėrė duris. Ir ne tik kaip vaistinė, bet ir kaip veikiantis muziejus. Ir šiandien mes turime jos istorinę dvasią perteikiančius senuosius oficinos baldus su lentynose sustatytais įvairiais štanglazais, su tebekabančiu žibaliniu šviestuvu ir su labai senu laikrodžiu su gegute, padarytu nežinomo vietinio nagingo meistro. Pilnam senosios vaistinės vaizdui susidaryti betrūktų tik ąžuolinių grindų su giliu, lankytojų per šimtmetį išmintu grioviu ir vaistininko išstovėta duobe, per nesusipratimą ar aplaidumą neišlikusia po restauracijos.

Toliau farmacinė ekspozicija iš vaistinės persikelia į vaistininko gyvenamąsias patalpas, kur talpinama ir XX amžiaus pirmos pusės inteligento buities ekspozicija. Čia galima susipažinti ne tik su J. Aleksandravičiaus surinktais, kruopščiai saugotais išlikusiais eksponatais, bet ir su bandyta atkurti vaistininko šeimos namų aplinka. Pastaroji yra turtinga šeimos relikvijomis, baldais, pirktais aplinkiniuose dvaruose, pianinu, kuriuo ypač mėgo skambinti vaistininko žmona, namų apyvokos daiktais. Išlikęs provizoriaus darbo kabinetas su nuodų pardavimo registracijos bei laboratorijos knygomis, kitais farmaciniais leidiniais, nedidele farmacinių knygų, daugiausia vokiečių ir lenkų kalbomis biblioteka., vinjetėmis.

Dviejuose kambariuose išdėstytos farmacinės ekspozicijos pagrindą sudaro tie patys senieji, dar J. Aleksandravičiaus įrengto muziejaus daiktai, jų tarpe ir žmogaus odos diržai, kuriuos naudodavo žaizdoms ir votims gydyti, senieji receptai, signatūros, priemonės piliulių auksinimui ir sidabrinimui, oblačių užpildymo aparatas. Paslaptimi lieka 1862 metų vaistų spinta su joje esančiais buteliais ir jų turiniu.

Provizorius J. Aleksandravičius buvo aukštos kultūros ir plačios erudicijos asmenybė. Bendraujant su juo buvo galima sužinoti daug įdomaus apie prieškario ir pokario laikotarpius, sunkų ir sudėtingą darbą karo metais gelbstint sužeistuosius. Jis galėdavo pasakoti ištisas valandas. Jo pasakojimai buvo labai įdomūs. Ne vieną kartą su provizoriumi J. Aleksandravičiumi teko bendrauti ir provizoriui L. Rulinskui. Muziejuje yra išlikęs didelis ilgas stalas, už kurio sėdėdavo Simonas Daukantas, prof. Biržiškos, Jonas Mačiulis-Maironis, Antanas Vienažindis, Vanda Daugirdaitė-Sruogienė ir kiti garbūs svečiai.

Viekšnių pirmosios vaistinės-muziejaus įkūrėja yra Danutė Končienė. Ji muziejui sumaniai vadovauja iki šiol. 2005 m. rugsėjo mėnesį buvo paminėtas muziejaus įkūrimo dešimtmetis. Vaistinę-muziejų per metus vidutiniškai aplanko 1100–1300 lankytojų.

Viekšnių vaistinė yra antroji seniausia vaistinė, kuri veikia iki šių dienų tose pačiose patalpose. Pirmoji vaistinė – Palangos, įsteigta 1827 m., Viekšnių – 1860 m. Lietuvoje seniausia vaistine yra laikoma Kėdainių vaistinė, įsteigta 1650 metais. Vaistinės pastatas išlikęs, bet vaistinės tenai

Provizorė Kazimiera Navickaitė – sėdi, ir vedėjos pavaduotoja provizorė Salomėja Leinartienė.

Vaistinės darbuotojos dirbusios po patalpų restauracijos (iš kairės į dešinę): farmakotech. Bronė Rakštytė-Pakaminienė, farmakotech. Rasa Zajančkauskienė, farmakotech. Rasa Norbutienė. 1995 m.

nėra.

Viekšnių vaistinės darbuotojai palaiko glaudžius ryšius su provizoriaus J. Aleksandravičiaus dukra Zofija Aleksandravičiūte-Navickiene, kuri labai kruopščiai nagrinėja ir saugo provizoriaus tėvo rašytinį palikimą. Tikimės, kad ateityje dienos šviesą išvys ir knyga apie J. Aleksandravičių. Tai būtų Viekšnių vaistinės įamžinimas.

Dabartiniu metu Viekšnių pirmajai vaistinei vadovauja provizorė Danutė Jarašiūnienė. Iš Mažeikių savivaldybės vaistinės patalpas nuomoja provizorė J. Balvočiūtė.

Viekšnių pirmajai vaistinei-muziejui, pradėjus 146-uosius metus, linkime ir toliau puoselėti gražias farmacijos istorijos tradicijas, meilės ir energijos ištikimai tarnauti Viekšnių gyventojų sveikatai.

Viekšnių vaistinės-muziejaus vadovė Danutė Končienė
Provizorius Liudvikas Rulinskas

Byla Nr. 15/02

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS FARMACINĖS VEIKLOS ĮSTATYMO 17 STRAIPSNIO (2002 M. BIRŽELIO 4 D. REDAKCIJA) 4 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI
2005 m. rugsėjo 29 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo - Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės atstovui Seimo nariui Raimondui Šukiui,

suinteresuoto asmens - Lietuvos Respublikos Seimo atstovei Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajai patarėjai Jurgitai Meškienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 bei 105 straipsniais ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2005 m. rugsėjo 20 d. išnagrinėjo bylą Nr. 15/02 pagal pareiškėjo - Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo 8 straipsnis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 ir 46 straipsniams.

Konstitucinis Teismas nustatė:

I

Pareiškėjas - Seimo narių grupė kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo (Žin., 2002, Nr. 58-2348) 8 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 25 ir 46 straipsniams.

II

Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais.

Pakeitus Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnį (2000 m. liepos 4 d. redakcija), šio straipsnio 4 dalyje buvo nustatytas draudimas per radiją ir televiziją pateikti informaciją apie receptinius vaistus bei tokius vaistus reklamuoti. Buvo uždrausta receptinius vaistus reklamuoti ir elektroninėmis informacijos priemonėmis.

Pareiškėjas teigia, kad informacija apie vaistus pagal Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalį gali būti ribojama tik tuomet, kai tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, o absoliutaus pobūdžio draudimas pateikti informaciją apie receptinius vaistus prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 1 daliai.

Pasak pareiškėjo, reklama gali būti ribojama ne tik Konstitucijos 25 straipsnyje numatytais atvejais. Jo manymu, atsižvelgiant į tai, kad reklama siekiama tam tikrų tikslų ūkinėje veikloje, šiuo atveju būtina remtis ir Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostata "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę". Pareiškėjo teigimu, draudimas reklamuoti receptinius vaistus sudaro sąlygas iškreipti konkurenciją rinkoje, nes kiti vaistai gali būti reklamos ir kitokios informacijos objektas. Todėl, pareiškėjo nuomone, minėtos reklamos uždraudimas prieštarauja Konstitucijai.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens - Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniosios patarėjos J. Meškienės rašytiniai paaiškinimai.

Suinteresuoto asmens atstovės paaiškinimuose teigiama, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio 4 dalyje suformuluotas draudimas yra taikomas ne bet kokio produkto, o receptinių vaistų reklamai. Pasak J. Meškienės, vaistas nėra prekė, kurios įgijimas ar vartojimas turėtų priklausyti tik nuo įgijėjo (žmogaus) valios. Vaisto parinkimas yra specialistų - gydytojų, farmacininkų - veikla, kuriai reikalingos specialios žinios. Informaciją apie vaistą sudaro patys įvairiausi duomenys (sveikatos sutrikimai, kuriems šalinti vartotinas vaistas, vaisto dozės, vaisto vartojimo kontraindikacijos, galimas šalutinis poveikis ir pan.), kurie paprastai yra išdėstomi vaisto anotacijoje. Atsižvelgiant į radijo ir televizijos, kaip visuomenės informavimo priemonių, specifiką, kyla pagrįstų abejonių, ar per šias priemones įmanoma pateikti visus minėtus duomenis. Suinteresuoto asmens atstovės manymu, draudimas teikti tokio pobūdžio informaciją per radiją ir televiziją negali būti suprantamas kaip absoliutus, nes ją ir toliau teiks atitinkamos valstybės institucijos - Vaistų informacijos centras, Valstybinės vaistų kontrolės tarnyba, turintys reikiamų profesinių žinių gydytojai ir kiti sveikatos priežiūros specialistai skelbs specialiuose periodiniuose leidiniuose ir t. t.

Pasak J. Meškienės, Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatyta, kad laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, iš esmės suponuoja tai, kad informacijos laisvė nėra absoliuti ir neribota. Informacijos laisvė gali būti ribojama, bet tik įstatymu ir tik siekiant apsaugoti Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje nurodytas konstitucines vertybes - teisę į sveikatą, garbę, orumą, privatų gyvenimą, apginti konstitucinė santvark[1].

J. Meškienės manymu, šioje situacijoje informacijos laisvė, o tiksliau - specifinė jos sritis reklama, yra siejama su asmens teise į sveikatą. Turint omenyje šių dviejų teisių santykį, įstatymų leidėjas, remdamasis Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalimi, gali riboti informacij[1] apie receptinius vaistus. Tokį ribojimą lemia būtinybė bent minimaliai apsaugoti vartotojus, jų sveikatą, nepilnamečius asmenis.

Suinteresuoto asmens atstovės manymu, receptiniai vaistai ir vaistai, kurie yra parduodami be recepto, Farmacinės veiklos įstatymo požiūriu nėra tapačios prekės, todėl skirtingų reikalavimų taikymas šiuo atveju negali būti laikomas sąžiningos konkurencijos ribojimu. Toks aiškinimas iškreiptų Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies, Konkurencijos įstatymo bei Farmacinės veiklos įstatymo atitinkamų nuostatų turinį ir prasmę.

J. Meškienės nuomone, Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo 8 straipsnio nuostatos neprieštarauja Konstitucijai.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkės D. Mikutienės, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro K. R. Dobrovolskio, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos valstybės sekretoriaus P. Koverovo, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus V. Vadapalo, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos laikinai einančio pirmininko pareigas J. Rasimavičiaus, Valstybinės ligonių kasos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus S. J. Janonio, Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Vaistų registracijos centro vedėjo A. Mickio, Nacionalinės vaistų politikos parengimo darbo grupės vadovo R. Pečiūros, Farmacijos ir farmacijos rinkos instituto prezidento L. Akramo, Lietuvos farmacijos sąjungos prezidento E. Tarasevičiaus, Lietuvos žmogaus teisių centro direktorės T. Birmontienės, Lietuvos žmogaus teisių centro direktorės E. Žiobienės rašytiniai paaiškinimai.

V

1. Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. posėdyje pareiškėjo - Seimo narių grupės atstovas R. Šukys pakartojo pareiškėjo prašyme išdėstytus argumentus ir pateikė papildomus paaiškinimus dėl pareiškėjo prašymo turinio ir argumentų.

2. Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. posėdyje suinteresuoto asmens - Seimo atstovė J. Meškienė pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas - Seimo narių grupė prašo ištirti, ar Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo 8 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 25 ir 46 straipsniams.

2. Seimas 2002 m. birželio 4 d. priėmė Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymą, kurio 8 straipsniu buvo pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnis (2000 m. liepos 4 d. redakcija). Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymas įsigaliojo 2002 m. birželio 14 d.

Farmacinės veiklos įstatymas vėliau buvo keičiamas ir papildomas, tačiau jo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis keičiama ir (arba) papildoma nebuvo.

3. Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo 8 straipsnyje "17 straipsnio pakeitimas" nustatyta:

"Pakeisti 17 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

"Lietuvos Respublikoje gali būti reklamuojami tik į valstybinį vaistų registrą įrašyti vaistai.

Vaistų reklama turi būti neklaidinanti ir objektyvi, informacija ir joje vartojami terminai turi atitikti valstybinį vaistų registravimą vykdančių institucijų patvirtintą vaisto charakteristikų santrauką, objektyviai apibūdinti vaisto savybes ir skatinti jo racionalų vartojimą.

Valstybės valdymo ir kontrolės bei savivaldybių institucijoms draudžiama reklamuoti vaistus.

Draudžiama receptinius vaistus reklamuoti ir pateikti apie juos informaciją per radiją ir televiziją. Šiuos vaistus taip pat draudžiama reklamuoti elektroninėmis informacijos priemonėmis.

Sveikatos priežiūros, farmacijos ir veterinarijos specialistams skirtoje reklamoje leidžiama reklamuoti receptinius ir nereceptinius vaistus. Receptinius vaistus leidžiama reklamuoti spaudiniuose, kurie skirti tik specialistams. Tokių spaudinių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Reklamuojant vaistus, neparduodami vaistų pavyzdžiai gali būti pateikiami tik gydytojams, turintiems teisę išrašyti vaistus. Ant tokio vaisto pakuotės turi būti užrašas "Neparduodamas pavyzdys". Tam pačiam gydytojui galima pateikti tik vieną to paties prekinio pavadinimo, formos ir stiprumo vaisto mažiausią registruotą pakuotę. Draudžiama platinti neparduodamus pavyzdžius vaistų, kurie turi medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintus Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus. Neparduodamus vaistų pavyzdžius parduoti draudžiama.

Gyventojams skirtoje reklamoje leidžiama reklamuoti tik nereceptinius vaistus pateikiant būtinas nuorodas. Tokių nuorodų turinį nustato Sveikatos apsaugos ministerija.

Gyventojams skirtoje reklamoje draudžiama reklamuoti:

1) receptinius vaistus, išskyrus atvejus, kai vaistų gamintojai, gavę Sveikatos apsaugos ministerijos leidimą, vykdo gyventojų skiepijimo programą;

2) vaistus, kurių sudėtyje yra medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą;

3) vaistus (nepaisant jų stiprumo ar kiekio pakuotėje), kurių prekiniai pavadinimai įrašyti į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą Kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainyną.

Reklamuojant vaistus gyventojams, draudžiama:

1) įvardyti šias terapines indikacijas: tuberkuliozę, lytiškai plintančias, sunkias infekcines, vėžines ir kitas navikines ligas, lėtinę nemigą, diabetą bei medžiagų apykaitos ligas;

2) teigti, kad vaistą vartoti pataria mokslininkai, specialistai ar kiti įžymūs žmonės;

3) pateikti konkrečią ligos istoriją, taip skatinant gyventojus pačius klaidingai diagnozuoti ligą;

4) klaidinančiu būdu tvirtinti, kad ligonis, vartodamas vaistą, pasveiks;

5) vartoti klaidinančius terminus bei grafinę medžiagą, vaizduojančią žmogaus ar gyvūno organizmo pakitimus, kuriuos sukelia liga, sužalojimas ar reklamuojamas vaistas;

6) pateikti medžiagą, skirtą specialiai vaikams;

7) nurodyti, kad vaistas registruotas Lietuvos Respublikoje;

8) platinti neparduodamus vaistų pavyzdžius gyventojams;

9) nurodyti, kad nebūtina gydytojo konsultacija, jo skiriamas gydymas ar operacija, ypač tais atvejais, kai nurodoma konkreti diagnozė arba siūloma vaistų įsigyti paštu;

10) nurodyti, kad vartojant vaistą užtikrinamas gydomasis jo poveikis ir nėra pašalinio veikimo;

11) nurodyti, kad reklamuojamas vaistas veikia geriau ar taip pat kaip kitas vaistas ar gydymo būdas;

12) nurodyti, kad vartojant reklamuojamą vaistą pagerės sveikata;

13) nurodyti, kad jei reklamuojamas vaistas nebus vartojamas, tai gali turėti neigiamos įtakos sveikatai; ši nuostata netaikoma vykdant skiepijimo programas;

14) nurodyti, kad vaistas yra maisto produktas, kosmetikos ar kita plačiai vartojama priemonė;

15) nurodyti, kad vaistas yra saugus ar efektyvus todėl, kad natūralus.

Kitus reikalavimus vaistų reklamai, jos teikimui ir neparduodamų vaistų pavyzdžių platinimui, prekybos vaistiniais preparatais atstovams, jų kvalifikacijai ir veiklai nustato sveikatos apsaugos ministras.

Vaistų reklamos priežiūrą ir šiame straipsnyje nustatytų vaistų reklamos reikalavimų kontrolę vykdo Sveikatos apsaugos ministerija ar jos įgaliota institucija."

4. Atsižvelgiant į tai, kad Farmacinės veiklos įstatymo 1, 4, 5, 10, 11, 15, 17, 19, 20 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 10^1, 17^1 straipsniais įstatymo 8 straipsniu buvo pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnis (2000 m. liepos 4 d. redakcija), konstatuotina, kad pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnis (2002 m. birželio 4 d. redakcija).

5. Nors pareiškėjas prašo ištirti Farmacinės veiklos įstatymo viso 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai, iš prašymo argumentų (inter alia iš pareiškėjo teiginio, kad pakeitus Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnį (2000 m. liepos 4 d. redakcija) ir jo 4 dalyje nustačius draudimą per radiją ir televiziją pateikti

informaciją apie receptinius vaistus ir tokius vaistus reklamuoti bei uždraudus receptinius vaistus reklamuoti ir elektroninėmis informacijos priemonėmis) matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių ne dėl Farmacinės veiklos įstatymo viso 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija), bet tik dėl šio straipsnio 4 dalies atitikties Konstitucijai.

6. Pareiškėjui kilo abejonių dėl Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalies atitikties Konstitucijos 25 straipsniui. Nepaisant to, kad nuorodose į Konstitucijos 25 straipsnį pareiškėjas expressis verbis mini šio straipsnio 1 ir 4 dalis (kurių nė necituoja), iš prašymo argumentų (inter alia iš pareiškėjo teiginio, kad informacija apie vaistus gali būti ribojama tik tada, kai tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai) matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl to, ar Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja ne visam Konstitucijos 25 straipsniui, bet tik šio Konstitucijos straipsnio 3 daliai, kurioje nustatyta, kad "laisvė <...> gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti <...> žmogaus sveikatai".

7. Pareiškėjui kilo abejonių dėl Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalies atitikties Konstitucijos 46 straipsniui. Iš prašymo argumentų (inter alia iš nuorodos į Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatą "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę") matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių dėl to, ar Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja ne visam Konstitucijos 46 straipsniui, bet tik šio Konstitucijos straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę".

II

1. Minėta, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai.

2. Konstitucijos 25 straipsnyje nustatyta:

"Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti.

Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.

Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai.

Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais - tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.

Pilietis turi teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės įstaigų turimą informaciją apie jį."

3. Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos sudaro informacijos laisvės konstitucinį pagrindą; konstitucinė informacijos laisvė yra neatsiejama nuo konstitucinės įsitikinimų ir jų raiškos laisvės, yra jos sąlyga (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimas). Konstitucinė laisvė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją yra vienas iš atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės, demokratinės valstybės pagrindų; Konstitucija garantuoja ir saugo visuomenės interesą būti informuotai (Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. liepos 8 d., 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimai). Žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas dideliu mastu priklauso nuo galimybių gauti iš įvairių šaltinių informaciją ir ja naudotis.

4. Konstitucinė informacijos laisvės samprata yra itin plati, ji apima laisvź ieškoti, gauti ir skleisti kuo įvairiausią informaciją. Informacija gali apimti ir tokias žinias, kurias skleidžiant siekiama padaryti poveikį žmonių elgesiui, pasirinkimui, inter alia paskatinti juos pasirinkti, įsigyti ir (arba) naudoti tam tikras prekes ar naudotis tam tikromis paslaugomis arba jų nepasirinkti. Tokios informacijos skleidimą įprasta vadinti reklama.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijoje įtvirtinta informacijos laisvė apima ir reklamos laisvę, inter alia laisvę reklamuoti prekes ir paslaugas.

Kiekviena reklama yra informacija; tai savita informacijos rūšis. Reklama yra svarbi konkurencijos priemonė (Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai).

Pabrėžtina, kad prekių bei paslaugų reklama - nesvarbu, ar ši veikla yra atlygintina, ar ne - visuomet yra tiesiogiai arba netiesiogiai siekiama skatinti naudoti tam tikras prekes ar naudotis tam tikromis paslaugomis. Šiame kontekste paminėtina, kad netiesioginis skatinimas naudoti tam tikras prekes ar naudotis tam tikromis paslaugomis (kai tai daroma tokiu būdu, kad reklamos gavėjai nesuprastų, jog jiems skleidžiama būtent reklaminio pobūdžio informacija) traktuotinas kaip paslėpta reklama.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad naudoti tam tikras prekes ar naudotis tam tikromis paslaugomis gali paskatinti ir tokia informacija, kurią skleidžiant nėra siekiama paskatinti tai daryti (pavyzdžiui, statistiniai duomenys, techninės ir kitos žinios, kuriomis kas nors garsinama, atkreipiamas dėmesys į ką nors ir t. t.). Tokios informacijos skleidimas tam tikromis aplinkybėmis šios informacijos gavėjams gali daryti tokį pat poveikį, kaip ir reklama, taigi šiuo atžvilgiu prilygti reklamai.

Pažymėtina ir tai, kad skleidžiama informacija nebūtinai yra tik reklaminio arba tik nereklaminio turinio: ji gali apimti ir reklaminio turinio elementus, ir tokią informaciją, kurios skleidimas nėra reklama.

5. Informacijos laisvė nėra absoliuti (Konstitucinio Teismo 1995 m. balandžio 20 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 1998 m. kovo 10 d., 2002 m. spalio 23 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai).

5.1. Konstitucinė informacijos laisvės samprata neapima karo propagandos, ji taip pat neapima konstitucines vertybes iš esmės paneigiančios tariamos laisvės atlikti Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalyje nurodytus nusikalstamus veiksmus - skleisti tokias mintis, pažiūras ir t. t., kuriomis yra kurstoma tautinė, rasinė, religinė ar socialinė neapykanta, prievarta bei diskriminacija, asmenys yra šmeižiami arba kitaip yra dezinformuojama visuomenė ar atskiri jos nariai (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pažymėtina, kad iš Konstitucijos įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų užkirsti kelią dezinformacijos skleidimui. Konstitucinė reklamos laisvės samprata neapima dezinformuojančios, vartotojus tyčia klaidinančios reklamos skleidimo.

5.2. Konstitucija apibrėžia informacijos laisvės įgyvendinimo ribas.

5.2.1. Antai pagal Konstitucijos 28 straipsnį įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis - taigi ir informacijos laisve - žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Pagal Konstitucijos 145 straipsnį informacijos laisvė gali būti laikinai apribota įvedus karo ar nepaprastąją padėtį.

5.2.2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pažymėtina, kad Konstitucija numato galimybę informacijos laisvę riboti, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, t. y. jeigu informacijos laisvės ribojimais siekiama apsaugoti, apginti Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje nurodytas vertybes. Konstitucinis Teismas 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarime pabrėžė, jog Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje išvardytų saugomų konstitucinių vertybių sąrašas negali būti aiškinamas kaip išsamus, baigtinis, taigi kaip neleidžiantis laisvės gauti ir skleisti informaciją riboti tada, kai reikia apsaugoti kitas, Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje expressis verbis nepaminėtas, konstitucines vertybes.

Pabrėžtina, kad informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu. Pagal Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalį įstatymų leidėjas turi įstatymu apibrėžti informacijos, kurią skleisti yra draudžiama arba kurios skleidimas yra ribojamas, turinį, taip pat būdus, kuriais tam tikros informacijos neleidžiama skleisti, bei kitas atitinkamos informacijos skleidimo sąlygas, jeigu tai bent kaip riboja informacijos laisvę. Įstatymų leidėjas taip pat turi įstatymu nustatyti: atsakomybę už minėtų draudimų ir ribojimų nepaisymą, įskaitant atsakomybę už informacijos, kurią skleisti draudžiama, skleidimą; subjektus, turinčius įgaliojimus prižiūrėti, kaip laikomasi įstatymų nustatytų draudimų ir (arba) ribojimų skleisti tam tikrą informaciją; subjektus, taikančius atsakomybę už įstatymų nustatytų draudimų ir (arba) ribojimų skleisti tam tikrą informaciją nepaisymą; veiksmingas informacijos laisvės teisminio gynimo priemones (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių, įskaitant ir santykius, susijusius su įstatymų nustatytų draudimų skleisti informaciją ir (arba) informacijos skleidimo ribojimų laikymosi priežiūra ir kontrole, reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais, tačiau poįstatyminiais teisės aktais, kuriais reguliuojami minėti santykiai, negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytuoju (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

Be reikalavimo informacijos laisvės ribojimus nustatyti tik įstatymu, iš Konstitucijos kyla ir kiti reikalavimai, kurių privalu paisyti ribojant konstitucinę informacijos laisvę. Šiame kontekste pabrėžtina, kad, kaip savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją įstatymu riboti žmogaus teises ir laisves - taigi ir informacijos laisvę - galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves bei Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstitucišKai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti, o jeigu šios teisinės priemonės yra susijusios su sankcijomis už teisės pažeidimą, tai minėtos sankcijos turi būti proporcingos padarytam teisės pažeidimui.

Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja inter alia tai, kad teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Priešingu atveju teisės subjektams būtų pasunkintos galimybės žinoti, ko iš jų reikalauja teisė.

Minėtų iš Konstitucijos kylančių reikalavimų privalu paisyti ir įstatymais ribojant reklamos laisvę.

6. Minėta, kad pagal Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalį informacijos laisvė gali būti įstatymu ribojama, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai. Taigi minėtu pagrindu gali būti ribojama ir reklamos laisvė.

6.1. Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus, taip pat kad įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką. Aiškindamas šias Konstitucijos nuostatas Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių (Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d. nutarimas), taip pat kad žmonių sveikatos apsauga yra konstitucišKai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata traktuotinas kaip valstybės funkcija (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai).

6.2. Siekiant apsaugoti žmonių sveikatą - konstitucinę vertybę, gali būti įstatymu tam tikru mastu ribojama ir informacijos laisvė (kaip minėta, apimanti inter alia reklamos laisvę). Tačiau toks šios konstitucinės laisvės ribojimas turi būti būtinas demokratinėje visuomenėje, o pasirinktos priemonės turi būti proporcingos siekiamam tikslui.

Pabrėžtina, jog įstatymų leidėjas, reklamos (kartu ir informacijos) laisvę įstatymu ribodamas tam, kad būtų apsaugota žmogaus sveikata, turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų išlaikyta protinga pusiausvyra tarp Konstitucijoje valstybei nustatyto įpareigojimo rūpintis žmonių sveikata ir žmogaus konstitucinės teisės ieškoti informacijos, ją gauti bei skleisti. Informacija, taip pat ir reklaminio turinio, negali būti ribojama vien dėl to, kad, įstatymų leidėjo nuomone, ji žmonėms nėra naudinga, nors ir nėra jiems žalinga. Pažymėtina ir tai, kad reklamą riboti selektyviai, t. y. riboti jos skleidimą ir (arba) gavimą vienais šaltiniais ir neriboti skleidimo ir (arba) gavimo kitais šaltiniais, galima tik tada, kai toks diferencijuotas ribojimas yra objektyviai pateisinamas. Ypač pabrėžtina, kad įstatymais nustatyti reklamos laisvės ribojimai pagal Konstituciją negali būti didesni nei būtina inter alia žmogaus sveikatai apsaugoti.

7. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad vaistų reklama (nesvarbu, ar ši veikla yra atlygintina, ar ne) visuomet yra siekiama tiesiogiai arba netiesiogiai skatinti vartoti atitinkamus vaistus, o tai gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai - Konstitucijoje įtvirtintai, jos ginamai ir saugomai vertybei. Tokius padarinius gali sukelti ir klaidinanti informacija apie vaistus (ir reklaminio, ir nereklaminio pobūdžio), kuri tam tikrais atvejais gali būti iš esmės tolygi dezinformacijai, kurios skleidimo, kaip minėta, konstitucinė reklamos laisvės samprata neapima.

Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų užkirsti kelią informacijos apie vaistus (ir reklaminio, ir nereklaminio pobūdžio), galinčios sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, skleidimui. Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją taip pat turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų užkirsti kelią klaidinančios informacijos apie vaistus (ir reklaminio, ir nereklaminio pobūdžio), taip pat kitos informacijos apie vaistus, galinčios sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, skleidimui. Įstatymu nustatydamas minėtą konstituciškai būtiną teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas kartu privalo nustatyti ir veiksmingus vaistų reklamos, taip pat kitos informacijos apie vaistus, galinčios sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, kontrolės būdus. šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad užsienio demokratinėse teisinėse valstybėse yra įtvirtinti įvairūs informacijos apie vaistus (inter alia vaistų reklamos), kurios skleidimas gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, skleidimo veiksmingos kontrolės būdai, kaip antai: informacijos apie vaistus, skleidžiamos visuomenės informavimo priemonėmis, išankstinė patikra, tokios informacijos skleidimo ribojimai, viešosios valdžios institucijų įgaliojimai imtis veiksmų, kad nedelsiant būtų nutrauktas tokios informacijos (inter alia klaidinančios reklamos) skleidimas ir kt.

Minėta, kad Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių, įskaitant ir santykius, susijusius su įstatymų nustatytų draudimų skleisti informaciją ir (arba) informacijos skleidimo ribojimų laikymosi priežiūra bei kontrole, reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais, tačiau jais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais, taip pat tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su įstatymų nustatytuoju.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad įstatymu turi būti nustatyti vaistų reklamos, taip pat kitos informacijos apie vaistus, kurios skleidimas gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, ribojimų pagrindiniai elementai, kaip antai: kokia informacija apie vaistus (inter alia vaistų reklama) yra ribojama arba apskritai draudžiama, minėtos informacijos (reklamos) ribojimo būdai ir (arba) jos skleidimo sąlygos, ribojimų mastas (apimtys), kriterijai, pagal kuriuos vaistai yra priskiriami tokiems, kurių reklama gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai ir dėl to yra ribojama arba apskritai draudžiama,

subjektai, turintys įgaliojimus prižiūrėti, kaip laikomasi įstatymų nustatytų draudimų ir (arba) ribojimų skleisti atitinkamą informaciją, atsakomybė už minėtų įstatymais nustatytų reikalavimų nepaisymą, subjektai, turintys įgaliojimus traukti atsakomybėn už atitinkamus teisės pažeidimus, veiksmingos reklamos laisvės teisminio gynimo priemonės ir kt.

8. Minėta, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę".

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostata "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę" aiškintina ją siejant inter alia su Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostata "valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei".

Konstitucinis Teismas 2005 m. gegužės 13 d. nutarime yra konstatavęs, kad Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostatoje "valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei" yra įtvirtinta ne tik valstybės teisė, bet ir jos priedermė teisės aktais reguliuoti ūkinę veiklą, kad ši tarnautų bendrai tautos gerovei; Konstitucijoje yra įtvirtinta valstybės priedermė siekti bendros tautos gerovės, taip pat valstybės pareiga siekiant bendros tautos gerovės reguliuoti ūkinę veiklą šalyje. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad tautos gerovė neturi būti suvokiama vien materialine (ar finansine) prasme, taip pat tai, kad kažin ar būtų teisinga ir dora siekti materialinės gerovės žmonių sveikatai kenkiančiu būdu (Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai); sąvokos "bendra tautos gerovė" turinys kiekvienu konkrečiu atveju atskleidžiamas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius bei kitus svarbius veiksnius (Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 6 d., 2000 m. spalio 18 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai).

10. Minėta, kad žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių, kad žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata - tai valstybės funkcija. Todėl toks ūkinės veiklos ribojimas, kuriuo siekiama apsaugoti žmonių sveikatą, yra traktuotinas kaip skirtas bendrai tautos gerovei užtikrinti ir, jeigu yra paisoma iš Konstitucijos kylančių reikalavimų, savaime nėra laikytinas pažeidžiančiu Konstituciją.

11. Valstybė pagal Konstituciją turi ūkinę veiklą reguliuoti taip, kad būtų užtikrintas ir valstybės funkcijos rūpintis žmonių sveikata įgyvendinimas. Todėl valstybė, įstatymais reguliuodama ūkinę veiklą ir paisydama Konstitucijos, gali nustatyti specifinius ūkinės veiklos, inter alia susijusios su žmonių sveikatos apsauga, įskaitant ir vaistų reklamos, taip pat kitos informacijos apie vaistus, kurios skleidimas gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, ribojimus.

Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip 1997 m. vasario 13 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, būtent reklamos ribojimas yra vienas iš būdų mažinti žalingų žmogaus sveikatai medžiagų neribotą platinimą ir vartojimą.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas privalo įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad nebūtų sudaroma prielaidų skatinti nekontroliuojamą vaistų vartojimą, kuris gali pakenkti žmonių sveikatai.

12. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją pasirinkti, kaip, atsižvelgiant į tai, kad tam tikri vaistai gali pakenkti žmonių sveikatai, o informacijos apie juos skleidimas gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, diferencijuoti vaistų įsigijimo, apyvartos, vartojimo, taip pat informacijos apie vaistus skleidimo (įskaitant vaistų reklamą) teisinį reguliavimą. Vienas iš tokio teisinio reguliavimo diferencijavimo pagrindų (paplitęs visame pasaulyje) yra vaistų skirstymas į receptinius ir nereceptinius, kai tam tikri - receptiniai - vaistai dėl to, kad jų nevaržomas įsigijimas, apyvarta, vartojimas galėtų sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai, gali būti įsigyjami, būti apyvartoje, vartojami tik pagal gydytojų receptus, tuo tarpu kitų - nereceptinių - vaistų įsigijimas, apyvarta, vartojimas nėra varžomi. Tam tikrų vaistų (jų grupių) priskyrimas receptiniams arba nereceptiniams bei vaistų paskyrimas pacientams yra atitinkamos srities specialistų profesinės kompetencijos dalykas.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad minėtas vaistų skirstymas į receptinius ir nereceptinius gali būti (iš tikrųjų ir yra) vienas iš pagrindų įstatymu diferencijuoti santykių, susijusių su informacijos apie vaistus (inter alia vaistų reklamos) skleidimu, teisinį reguliavimą.

III

1. Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje yra įtvirtinti du draudimai: 1) reklamuoti receptinius vaistus per radiją ir televiziją, elektroninėmis informavimo priemonėmis; 2) pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją.

2. Sprendžiant, ar pareiškėjo ginčijama Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis, kurioje nustatyta, kad draudžiama receptinius vaistus reklamuoti ir pateikti apie juos informaciją per radiją ir televiziją, taip pat kad šuos vaistus draudžiama reklamuoti elektroninėmis informacijos priemonėmis, neprieštarauja Konstitucijai, būtina išsiaiškinti šioje dalyje vartojamos reklamos sąvokos turinį.

Pažymėtina, kad pačiame Farmacinės veiklos įstatyme reklamos sąvoka nėra apibrėžta; ji aiškintina pagal tai, kaip reklama yra apibrėžta kituose įstatymuose.

2.1. Europos Taryba 1989 m. gegužės 5 d. priėmė Europos konvenciją "Dėl televizijos be sienų" (toliau - ir Konvencija). Seimas 2000 m. vasario 17 d. priimto Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl Europos konvencijos "Dėl televizijos be sienų" bei šios konvencijos pataisų protokolo ratifikavimo" 1 straipsniu Konvenciją ratifikavo; ji Lietuvai įsigaliojo 2001 m. sausio 1 d. Konvencijos pataisų protokolo 4 straipsnyje reklama apibrėžiama kaip "bet koks viešas pranešimas, transliuojamas už mokestį ar panašų atlygį arba savireklamos tikslu, kuriuo siekiama padėti parduoti arba skatinti pirkti ar nuomoti gaminį arba paslaugą, propaguoti kokį nors dalyką arba idėją, arba siekti kokio nors kito reklamuotojo arba paties transliuotojo norimo poveikio".

2.2. Seimo 2000 m. liepos 18 d. priimto ir 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojusio (su numatytomis išimtimis) Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje reklama apibrėžiama kaip "bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, susijusi su asmens komercine-ūkine, finansine ar profesine veikla, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą".

2.3. Seimo 2000 m. rugpjūčio 29 d. priimto ir 2000 m. spalio 1 d. įsigaliojusio Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas buvo išdėstytas nauja redakcija. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 24 dalyje (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) reklama buvo apibrėžta kaip "už mokestį ar kitą panašų atlygį viešosios informacijos rengėjų ir (ar) platintojų skleidžiama informacija, kurią asmuo, susijęs su komercine, ūkine ar profesine veikla, jiems užsako savireklamos tikslu ar siekdamas paskatinti pirkti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą".

Seimo 2004 m. balandžio 27 d. priimto ir 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojusio Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 1, 2, 23, 24, 29, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 47, 48, 49, 51, 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 25, 41 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo papildymo 56 straipsniu bei priedu įstatymo 2 straipsniu buvo pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnis (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija). Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio (2004 m. balandžio 27 d. redakcija) 27 dalyje reklama apibrėžta kaip "bet kokia forma ir

bet kokiomis priemonėmis skleidžiama informacija, susijusi su asmens ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, skatinanti įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis, įskaitant nekilnojamojo turto įsigijimą, turtinių teisių ir įsipareigojimų perėmimą".

2.4. Taigi Konvencijoje, Reklamos ir Visuomenės informavimo įstatymuose pateikiami nevienodi reklamos apibrėžimai. Tačiau visuose minėtuose teisės aktuose nurodomas svarbiausias reklamos požymis - reklama yra informacija, kuria siekiama padėti parduoti arba skatinti įsigyti prekes ar naudotis paslaugomis.

3. Pareiškėjo ginčijama Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis aiškintina šio straipsnio 5 ir 8 dalių kontekste.

Pagal Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 8 dalį gyventojams skirtoje reklamoje draudžiama reklamuoti receptinius vaistus, išskyrus atvejus, kai vaistų gamintojai, gavę Sveikatos apsaugos ministerijos leidimą, vykdo gyventojų skiepijimo programą (1 punktas). Paminėtina ir tai, kad pagal šią dalį gyventojams skirtoje reklamoje draudžiama reklamuoti vaistus, kurių sudėtyje yra medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą (2 punktas), taip pat vaistus (nepaisant jų stiprumo ar kiekio pakuotėje), kurių prekiniai pavadinimai įrašyti į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą Kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainyn[1] (3 punktas).

Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 5 dalyje nustatyta: "Sveikatos priežiūros, farmacijos ir veterinarijos specialistams skirtoje reklamoje leidžiama reklamuoti receptinius ir nereceptinius vaistus. Receptinius vaistus leidžiama reklamuoti spaudiniuose, kurie skirti tik specialistams. Tokių spaudinių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija."

Sistemiškai aiškinant Farmacinės veiklos įstatyme nustatytą vaistų reklamos bei informacijos apie vaistus santykių teisinį reguliavimą konstatuotina, kad pagal šį įstatymą receptinius vaistus, taip pat vaistus (nesvarbu, priskirtus receptiniams ar nepriskirtus), kurių sudėtyje yra medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, bei vaistus (nesvarbu, priskirtus receptiniams ar nepriskirtus ir nepaisant jų stiprumo ar kiekio pakuotėje), kurių prekiniai pavadinimai įrašyti į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą Kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainyną, draudžiama reklamuoti visais informavimo būdais (inter alia spaudiniuose, per radiją ir televiziją, elektroninėmis informacijos priemonėmis), išskyrus šias pačiame Farmacinės veiklos įstatyme nurodytas išimtis: 1) receptinių vaistų reklama gyventojams yra leidžiama visose informavimo priemonėse, kai vaistų gamintojai, gavę Sveikatos apsaugos ministerijos leidimą, vykdo gyventojų skiepijimo programą; 2) receptinių vaistų, išskyrus vaistus, kurių sudėtyje yra medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, reklama yra leidžiama spaudiniuose, kurie skirti tik specialistams. Be to, draudžiama bet kokia informacija apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją, taigi ir tokia informacija apie receptinius vaistus, kuri nėra reklama. Informacija apie nereceptinius vaistus nėra draudžiama, jų reklama taip pat nėra draudžiama.

Pabrėžtina, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtinti draudimai reklamuoti receptinius vaistus per radiją ir televiziją, elektroninėmis informavimo priemonėmis ir pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją negali būti aiškinami kaip paneigiantys šiame įstatyme nurodytas išimtis.

4. Pareiškėjo ginčijama Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis aiškintina ir kituose įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo kontekste.

4.1. Pagal Seimo 1998 m. sausio 8 d. priimto ir 1998 m. sausio 23 d. įsigaliojusio Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 6 straipsnį narkotinių ir psichotropinių medžiagų reklama draudžiama, o informacija apie vaistus, kurie yra narkotinės ir psichotropinės medžiagos, sveikatos priežiūros, farmacijos, veterinarijos specialistams bei vartotojams teikiama Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka. Šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje narkotinės ir psichotropinės medžiagos apibrėžtos kaip "į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai".

Taigi Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatyme narkotinės ir psichotropinės medžiagos traktuojamos kaip turinčios kenksmingą poveikį ir sukeliančios neigiamus padarinius - priklausomybę nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir (arba) pavojų žmogaus sveikatai; šių medžiagų (nesvarbu, ar jų yra kokių nors vaistų sudėtyje, ar nėra) reklama yra draudžiama visiems subjektams - ir vartotojams, ir specialistams, ir asmenims, kurie gamina, tiekia šias medžiagas ir (arba) vaistus, kurių sudėtyje jų yra, jomis prekiauja ir t.t. Informacijos apie vaistus, kurie yra narkotinės ir psichotropinės medžiagos, skleidimas taip pat yra ribojamas - tokia informacija gali būti teikiama sveikatos priežiūros, farmacijos, veterinarijos specialistams bei vartotojams Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka. Tokia tvarka ligi šiol nėra nustatyta.

4.2. Sveikatos sistemos įstatymo 57 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje ribojama arba draudžiama prekių, gaminių bei paslaugų, galinčių daryti kenksmingą įtaką[1] sveikatai, reklama ir kad tokių prekių, gaminių ir paslaugų reklamos ribojimo ar draudimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai, o 3 dalyje - kad vaistų reklamos ribojimo ypatumus nustato Farmacinės veiklos įstatymas.

4.3. Reklamos įstatymo 1 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 3 dalyje buvo nustatyta, kad jeigu kiti Lietuvos Respublikos įstatymai nustato papildomų ar kitų reklamos naudojimo reikalavimų arba draudimų, taikomos tų įstatymų nuostatos, ir kad jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nustato kitokių reklamos naudojimo reikalavimų, taikomos tų sutarčių nuostatos. Panašios nuostatos yra įtvirtintos Reklamos įstatymo 1 straipsnio (2002 m. gruodžio 3 d. redakcija) 3 dalyje: "Jeigu kiti Lietuvos Respublikos įstatymai nustato papildomų ar kitų reklamos naudojimo reikalavimų arba nustato kitą reklamos naudojimo kontrolės tvarką ar reklaminės veiklos subjektų atsakomybę, taikomos tų įstatymų nuostatos. Jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys nustato kitokių reklamos naudojimo reikalavimų, taikomos tų sutarčių nuostatos."

Pagal Reklamos įstatymo 10 straipsnį (2000 m. liepos 18 d. redakcija) reikalavimus reklamai televizijos programose nustato šis įstatymas ir Visuomenės informavimo įstatymas.

Taigi sistemiškai aiškinant minėtas Reklamos įstatymo nuostatas konstatuotina, kad jame yra įtvirtintas būtinumas laikytis reikalavimų, kuriuos reklamai nustato ne tik Reklamos ir Visuomenės informavimo įstatymai, bet ir kiti įstatymai, inter alia Farmacinės veiklos įstatymas.

4.4. Visuomenės informavimo įstatymo 39 straipsnio (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija) 9 dalyje buvo nustatyta, kad visuomenės informavimo priemonėse, išskyrus specialius leidinius ar laidas, neleidžiama reklamuoti gydymo vaistais ar vaistų, jeigu šie įsigyjami tik su receptu; kitų vaistų ar gydymo vaistais reklama turi būti lengvai atpažįstama ir turi perspėti apie galimą žalingą poveikį neteisingai juos vartojant. Iš esmės tokia pat nuostata (žodį "lengvai" pakeitus žodžiu "aiškiai" ir žodį "neteisingai" pakeitus žodžiu "netinkamai") yra įtvirtinta Visuomenės informavimo įstatymo 39 straipsnio (2004 m. balandžio 27 d. redakcija) 9 dalyje.

4.5. Pagal Europos konvencijos "Dėl televizijos be sienų" 15 straipsnio 3 dalį vaistų ir gydymo, kurie transliuojančioje šalyje įsigyjami tik su gydytojo receptu, reklama yra draudžiama.

Vadinasi, Konvencija draudžia ne tik vaistų, kurie įgyjami su gydytojo receptu, bet ir gydymo, kuris įsigyjamas tik su gydytojo receptu, reklamą.

5. Paminėtina, kad pareiškėjo ginčijama Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4

(Tęsinys 41 psl.)

Magnis – svarbus mineralas žmogaus organizmui

Magnis dalyvauja nervų sistemos veikloje, termoreguliacijos procesuose, reguliuoja širdies susitraukimų ritmą ir dažnį. Šis elementas būtinas energijai ląstelėse kauptis, svarbus kalcio apykaitai. Jis plečia kraujagysles, dėl to reguliuoja arterinį kraujospūdį, gerina periferinę kraujotaką.

Kada organizme gali trūkti magnio?

Magnio dažnai gali pritrūkti aktyviai gyvenantiems žmonėms, kurie daugiau juda, daug sportuoja. Dėl fizinio aktyvumo pavargsta raumenys, kojas traukia mėšlungis, jas gali skaudėti, gali didėti kraujospūdis. Šio mineralo gali trūkti ir intensyviai augantieams paaugliams. Magnio stoga gali atsirasti ir sunkų fizinį darbą dirbantiems žmonėms, nes daug šio elemento pasišalina su prakaitu. Šio mineralo dažnai trūksta ir tiems žmonėms, kurie vartoja daug kavos, arbatos, piktnaudžiauja svaigiaisiais gėrimais, nevisavertiškai maitinasi.

Magnio stokos simptomai

Kuomet trūksta magnio, gali atsirasti galvos svaigulys, dažnas galvos skausmas, žmogus greitai pavargsta, skundžiasi nervingumu, dirglumu, nenoru ką nors veikti, liūdesiu, bloga nuotaika. Tokie simptomai siejami su depresija. Ilgiau pavaikščioję žmonės, kuriems trūksta magnio, gali skųstis raumenų spazmais, mėšlungiu. Vyresnio amžiaus žmonėms gali sutrikti kojų kraujotaka. Dėl magnio trūkumo žmogus gali jausti skausmus krūtinėje, padažnėjusį širdies plakimą.

Magnio šaltiniai

Mūsų organizmas magnio pasigaminti negali. Jo gauname iš vandens ir maisto. Daug magnio turi avižų dribsniai, ryžiai, kopūstai, špinatai, žirniai, paprika, riešutai, žuvis, duona su sėlenomis, bananai, šokoladas. Tačiau iš maisto gaunamo magnio dažnai neužtenka. Norint atgauti jėgas, išvengti blogos savijautos, reikėtų magnio vartoti papildomai. Padidėjus magnio poreikiui, gydytojai įvairaus amžiaus žmonėms rekomenduoja vartoti preparatą „Magnis+B6 complex“. Jo sudėtyje yra 580 miligramų magnio oksido, atitinkančio 350 mg magnio, bei 5 mg vitamino B6.

Kuo ypatingas šis preparatas?

Preparato **„Magnis+B6 complex“** sudėtyje yra magnio oksido, kuris yra gerai toleruojamas, nedirgina skrandžio ir žarnyno. Jis lengvai pasisavinamas iš žarnyno, kadangi reaguodamas skrandyje su druskos rūgštimi, sudaro junginį – magnio chloridą. Pastarasis yra tirpus ir geriau rezorbuojasi žarnyne. Padidėjus skrandžio rūgštingumui, magnio oksidas, reaguodamas su druskos rūgštimi, ją neutralizuoja ir sumažina skrandžio rūgštingumą. Be to, palaiko normalų širdies ritmą. Kardiologinėje praktikoje, esant ritmo sutrikimams, dažnai vartojamas magnis tačiau tai turi spręsti gydytojas. Magnis gerina ir periferinę kraujotaką, nes atpalaiduoja lygiuosius kraujagyslių raumenis ir gerėja periferinė kraujotaka. Be to, magnis mažina stresą, mėšlungį, padidėjusį raumenų dirglumą, stresinę įtampą. Magnis – viena pagrindinių medžiagų mėšlungio profilaktikai.

Kuo svarbus organizmui vitaminas B6?

Klinikiniais tyrimais įrodyta, kad vitaminas B6 gerina magnio pasisavinimą, saugo nervų sistemą nuo žalojančio poveikio, streso. B6 dalyvauja įvairiuose medžiagų apykaitos procesuose.

Žmonėms, kuriems trūksta vitamino B6, sunku sukaupti dėmesį, sulėtėja minčių eiga, jie greičiau nuvargsta dirbdami įtemptą protinį darbą. Vitaminas B6 lemia normalią medžiagų apykaitą, kuri užtikrina nervinių impulsų perdavimą. Vitaminas B6 įsiskverbia į nervines ląsteles ir pagerina magnio pasisavinimą organizme. Jis taip pat reguliuoja ląstelių dauginimąsi bei diferenciaciją ir baltymų apykaitą, galvos smegenyse vykstančius fermentinius procesus, skatina hemoglobino sintezę, riebalų ir angliavandenių apykaitą.

Kada rekomenduojama vartoti preparatą „Magnis+B6 complex“?

Šį preparatą rekomenduojama vartoti padidėjus jautrumui bei dirglumui, jaučiant nuolatinį nuovargį, stresą, varginant mėšlungiui, sutrikus širdies ritmui, esant padidėjusiam kraujospūdžiui, skaudant galvą. **„Magnis+ B6 complex“** patartina vartoti daug keliaujantiems, sportuojantiems, daug dirbantiems, užimtiems žmonėms.

Kodėl verta pasirinkti *„Magnis+B6 complex“*:

1. Šiame preparate yra didesnė magnio koncentracija – vienoje kapsulėje yra net **350 mg**. elementinio (gryno) magnio t.y. 5,9 – 12 kartų daugiau nei organinėse magnio druskose (laktate, gliukonate, aspartate).
2. Šio preparato kapsulės ir jose esantis magnio oksidas gerai tirpsta skrandžio sultyse, sudarydamas gerai pasisavinamą magnio formą – magnio chloridą. Skrandžio sultyse esanti druskos rūgštis reaguoja pagal lygtį: $MgO+2HCl = \mathbf{MgCl_2} + H_2O$. Susidaręs skrandyje tirpus **magnio chloridas** labai gerai pasisavinamas plonajame žarnyne. ***„Magnis+B6 complex“***preparate esantis vitaminas B6 pagerina magnio pasisavinimą plonajame žarnyne.
3. Pakuotės ***„Magnis+B6 complex“*** kaina vartotojui yra apie 9 Lt. t.y. apie 2 kartus pigiau nei organinių Magnio druskų, o vienos dienos dozės kaina – tik 0,3 Lt, t.y net 3–7 kartus pigiau nei organinių Magnio druskų preparatų.

„Magnis +B6 complex“ pakuotėje yra 30 kapsulių. Rekomenduojama vartoti po 1 kapsulę 1–2 kartus per dieną.

Širdies ligos, aterosklerozė, nusilpęs organizmas?

NORVEGIŠKI ŽUVŲ TAUKAI

Padėk savo širdžiai!

Preparatas NORVEGIŠKI ŽUVŲ TAUKAI yra natūralus sveikatos šaltinis širdžiai ir kraujagyslėms. Atlikus daugelį ilgalaikių mokslinių tyrimų, nustatyta, kad preparatas apsaugo organizmą nuo širdies ligų, aterosklerozės, stiprina imunitetą ir yra puikus polinesočiųjų riebiųjų rūgščių bei vitaminų A ir D šaltinis. Taip pat žuvų taukai saugo, kad kaulai ir dantys, oda ir plaukai išliktų sveiki bei nesutriktų regėjimas. Preparatas svarbus vaikų kaulų ir dantų vystymuisi bei imuniteto stiprinimui. NORVEGIŠKŲ ŽUVŲ TAUKŲ kapsulės neturi įprasto žuvų taukų skonio ir kvapo. Vienos pakuotės užteks ilgam, nes jų pakanka tik kapsulės per dieną. Tai vienintelis toks maksimaliai išgrynintas preparatas Lietuvoje!

VitaFORCE
gamtos jėga sveikatai !

VitaFORCE

gamtos jėga sveikatai !

- **Efektyvumas**
- **Saugumas**
- **Aukščiausia kokybė**

Kas tai yra VITAFORCE linija? Tai preparatai, kurie iš esmės skiriasi nuo įprastų maisto papildų. Jų sudėtis ir veikliųjų medžiagų kiekiai parinkti remiantis patikrintais mokslo pasiekimais. Produktų saugumą ir efektyvumą užtikrina atlikti klinikiniai tyrimai. VITAFORCE preparatai gaminami iš natūralių medžiagų naudojantis naujausiomis technologijomis ir griežtai laikantis Geros Gamybos Praktikos (angl. GMP) standartų. Tai nulemia pačią aukščiausią produktų kokybę.

Tai VitaFORCE – gamtos jėga sveikatai !

Krokuvoje vykusio tarptautinio farmacijos forumo dalyviai: (iš kairės) J. Polach – Čekų vaistinių savininkų asociacijos prezidentas, E. Tarasevičius – LFS prezidentas, M. Linz – Vokietijos vaistininkų sąjungos prezidentė, A. Wrobel – Lenkijos Vyriausios vaistinių Tarybos prezidentas, A. Žurek – Salus International akcinės bendrovės valdybos pirmininkas, R. Tomaszewski – Apipol Krakow akcinės bendrovės valdybos pirmininkas.

Straipsnis lapkričio žurnalo numeryje pavadintas „Vaistininkai žinių kelyje“ aprašo I-osios lenkų-vokiečių farmacijos konferencijos eigą ir rezultatus. Šioje vaistininkų kvalifikacijos kėlimo konferencijoje dalyvavo apie 680 abiejų šalių vaistininkų ir 52 svečiai. Konferencija vyko Jogailos universiteto (Krokuvoje) Didžiojoje auditorijoje. Plenarinės paskaitos buvo skirtos hormonų terapijos naujausiems pasiekimams pristatyti, riebalų apykaitos sutrikimų farmakoterapijos naujovėms, erekcijos disfunkcijos farmakoterapijai, priešalerginių vaistų apžvalgai. Antroji diena buvo skirta seminarams. Jų metu buvo nagrinėjamos širdies-kraujagyslių ir aukšto kraujospūdžio problemos, vaistų interakcijos ir metabolizmo problemos, o taip pat farmacinės rūpybos problemos. Konferencijos pabaigoje įvyko „apvalaus stalo“ susitikimas, kuriame dalyvavo Lenkijos, Vokietijos, Čekijos ir Lietuvos farmacijos organizacijų vadovai. Šio susitikimo metu buvo palyginta teisinė-politinė-ūkinė farmacijos sistema kiekvienoje šalyje. Tai leido įvertinti geriausiai tvarkomą farmacijos sektorių Vokietijoje ir nutarta vienyti pastangas ieškant metodų, kaip išsaugoti vaistininko profesijos nepriklausomybę nuo savininkų ir politikų spaudimo.

FIP NEWS
Vol 6 N6 July 2005 m.

Europos teismas parvirtino Švedų farmacijos monopolį

Nors kompanijai Apoteket AB leista išlaikyti monopolį, tiekiant vaistus visoje Švedijoje, Europos teismas paaiškino, kad ši organizacija turėtų prisijungti prie naujų filosofijų, tiekiant ir parduodant vaistus šioje šalyje.

Apoteket AB – tai mažmeninė vaistų prekybos kompanija, priklausanti Švedijos vyriausybei. Ši kompanija yra vienintelė, vaistų tiekėja visoje šalyje. Ji aprūpina vaistais ir atvirąsias, ir ligoninių vaistines. Šis kompanijos monopolis nepažeidžia jokių Europos Sąjungos teisės aktų. ES Direktyvoje (85/U32EEC) nurodoma, kad „vaistingųjų produktų tiekimo monopolis“ yra individualių ES narių reikalas.

Jaunųjų farmacininkų sąjunga (JFS) Nyderlanduose

Ši organizacija buvo įkurta 1995 m. Tai antroji pagal dydį farmacininkų organizacija šalyje. Joje yra 650 narių. Pagrindinė narystės sąlyga – darbas visuomeninėje vaistinėje ne ilgiau kaip 5 metai. Jos nariais tampama po 2 metų, baigus farmacijos studijas universitete. Per tuos dvejus metus absolventai įgyja specializaciją biznio administracijoje, farmakoterapijoje ar farmacijos praktikoje. Ši sąjunga organizuoja mokslinius simpoziumus bei regioninius socialinius renginius. JFS aktyviai dalyvauja nacionalinėje politikoje. Nyderlandų vyriausybė nori pakeisti svarbų įstatymą, reguliuojantį vaistininko vaidmenį. Dabartiniame įstatyme pasakyta, kad kiekvienoje vaistinėje turi būti vaistininkas, jei ji atidaryta. Projekte numatyta panaikinti šį reikalavimą. Ši jaunųjų vaistininkų organizacija, įvertindama vaistininkų svarbą visuomenėje, siekdama ginti pacientų interesus, ėmėsi aktyvios lobistinės veiklos, siekdama atmesti siūlomą įstatymą.

Chloramfenikolio (levomicetino) akių lašai – nereceptinis vaistas Jungtinėje Karalystėje

Jungtinės Karalystės vaistų ir sveikatinimo produktų reguliavimo agentūra (MHRA) pranešė, kad 0,5 proc. chloramfenikolio lašai perkelti iš receptinių vaistų į nereceptinių vaistų kategoriją bakteriniam konjunktyvitui gydyti suaugusiems ir vaikams virš 2 metų. Farmacijos organizacijos sveikino tokį agentūros sprendimą. Agentūros vadovas K. Woods paaiškino, kad kruopščiai įvertinus riziką pacientams ir naudą pacientams, pastaroji nusvėrė svarstyklių pusę.

FIP NEWS
Vol 6 N10 November 2005 m.

Viagra (sildenafilio citratas) sumažina streso lygį

JAV žurnale „Circulation“ paskelbti duomenys apie viagros įtaką stresui mažinti. Baltimorėje (JAV) John Hopkins universitete buvo atlikti 6 mėn. studija su 30-mečiais savanoriais. Visiems tyrimo dalyviams buvo injekuota dobutamino (dobutrekso), kuris sukelia kardiologinį stresą. Pusė tiriamųjų grupių gavo viagros, kita pusė – placebo. Po to buvo atlikta antra dobutamino injekcija, siekiant nustatyti, ar sildenafilio vartojimas turi įtakos dobutamino veikimui.

Po pirmos injekcijos širdies susitraukimo jėga padidėjo 150 proc. visiems tiriamiesiems. Po antros dobutamino injekcijos širdies susitraukimo jėgos padidėjimas buvo stebimas tik placebo vartojusiems tiriamiesiems, o vartojusiems viagrą – jis sumažėjo 50 proc.

Paracetamolio netyčinis perdozavimas

Australijos vaistų nepageidaujamų reakcijų biuletenis paskelbė duomenų apie parecetamolio perdozavimą, kuris pakenkia kepenis. 9 iš 29 atvejų kepenų pakenkimai buvo susiję su netyčiniu paracetamolio perdozavimu. Šioje šalyje paracetamolis be recepto pradėtas pardavinėti vaistinėse nuo 2005 m. balandžio 1 d. Minėti perdozavimai įvyksta, nors ant pakuočių yra 4 perspėjimai:

* Suaugusiems: vartokite rekomenduojamomis dozėmis. Nevartokite ilgiau keleto dienų, jeigu gydytojas nepaskyrė.
* Vaikams ir paaugliams: Vartokite rekomenduojamomis dozėmis ne ilgiau 48 val., jeigu gydytojas nepaskyrė.
* Jei įtariate, ar pavartojote per didelę dozę, kreipkitės į Apsinuodijimų informacijos centrą… Arba kreipkitės tiesiog į ligoninę, nors jūs dar jaučiatės gerai, bet pavojus bus ateityje, rimtai pakenkiant kepenis.
* Nevartokite su kitais produktais, turinčiais parecetamolio, jei to nepatarė vaistininkas ar nepaskyrė gydytojas.

Siekiant sumažinti parecetamolio perdozavimą, panašūs perspėjimai įteisinti ir JAV.

„Forum Farmaceutyczne“ žurnalo rugsėjo numeryje buvo patalpinti atsakymai į klausimus dviejų kandidatų į Lenkijos Prezidento postą. Korespondentas pateikė šiuos klausimus:

1. Ar plečiantis globalizacijai Lenkijai reikalinga nacionalinė vaistų pramonė?

2. Ar vaistinė yra komercijos įmonė ar sveikatos apsaugos sistemos sudėtinė dalis?

Į šiuos klausimus atsakė Donaldas Tuskas (Donald Tusk), Lenkijos Seimo narys, istorikas ir Lechas Kačinskis (Lech Kaczynski), teisininkas, Varšuvos miesto prezidentas (meras).

D. Tuskas atsakė apie būtinumą vystyti nacionalinę vaistų pramonę, tačiau atsakydamas į klausimą apie vaistinės vaidmenį pirmoje vietoje pažymėjo jos komercinį pobūdį.

Rinkimus laimėjęs kandidatas L. Kačinskis atsakydamas apie būtinumą vystyti nacionalinę vaistų pramonę pažymėjo naujų darbo vietų kūrimo svarbą, o taip pat patvirtino nacionalinių vaistų kainų konkurencingumą palyginus su tarptautinių koncernų vaistų kainomis. Atsakydamas į klausimą apie vaistinės vaidmenį prezidentas pažymėjo jos svarbą sveikatos sistemos grandinėje ir tik antroje vietoje nurodė jos komercinį vaidmenį. Jis pažymėjo Teisės ir teisingumo partijos šūkį „Vaistinė – vaistininkui“, kurį būtina įgyvendinti apsaugant Lenkijos vaistininkus nuo vaistinių tinklų pavojaus. Prezidentas pabrėžė Lenkijos vaistininkų kaip kompetentingų vaistų veikimo ir jų vartojimo žinovų svarbą. „Neįsivaizduoju Lenkijos vaistininkų pardavėjų vaidmenyje ir tikiuosi naudingo bendradarbiavimo turint omenyje jų kvalifikaciją ir aukštas etikos vertybes“ – pasakė naujasis Lenkijos prezidentas.

„Forum Farmaceutyczne“ žurnalo rugsėjo numeryje buvo patalpintas straipsnis „Suomijos farmacijos sistema“. Jame rašoma, kad 2004 m. Suomijoje buvo 603 privačios visuomenės vaistinės ir 181 filialas. Įskaitant universiteto vaistines šalyje buvo 802 vaistinės ir vienai vaistinei teko 6500 gyventojų. Šiose vaistinėse dirbo apie 1300 vaistininkų ir 3200 farmakotechnikų. Vaistinės savininkais šioje šalyje gali būti tiktai vaistininkai, o licencijas vaistinių veiklai išduoda Nacionalinė vaistų agentūra. Kiekvienas vaistinės savininkas gali turėti tik viena vaistinę ir 3 licencijas filialams. Licencijos galiojimo laikas baigiasi jei vaistininkui sukanka 67 metai. Suomijos vaistinėse receptiniai vaistai sudaro 81%, o berecepčiai – 14%. Likusius 5% sudaro kosmetika, slaugos priemonės ir kitos medicinos prekės. Suomijoje visose vaistinėse yra vienodos vaistų kainos. 2003 metais šioje šalyje sveikatos apsaugai buvo skiriama 7,4% lėšų nuo bendrojo vidaus produkto.

„Forum Farmaceutyczne“ žurnalo lapkričio numeryje buvo patalpintas straipsnis apie tarptautinį apdovanojimą Aspirino veikimo mechanizmo tyrinėtojui dr. D. Gilroy iš Didžiosios Britanijos. Šis mokslininkas aprašė iki šiol nežinomą Aspirino veikimo mechanizmą. Jo esmę sudaro tai, kad acetilsalicilo rūgštis skatina ląstelėse cheminių junginių, vadinamų lipoksinais, susidarymą, o pastarieji stimuliuoja azoto oksido (NO) sintezę. Šis junginys ir pasižymi priešuždegiminiu veikimu. Bayer HealthCare firma paskyrė 10 tūkst. eurų premiją minėtam mokslininkui.

Laiškai į redakciją iš Jungtinės Karalystės (buvęs Lietuvos vaistininkas A. Kostiukevičius registruotas Karališkoje Didžiosios Britanijos farmacijoje įgijo teisę dirbti tos šalies vaistinėse)

Certificate of Membership

Anatolijus Kostiukevicius

This is to certify that

Anatolijus Kostiukevicius

is registered as a Pharmaceutical Chemist and is a member of the Royal Pharmaceutical Society of Great Britain

President

Registrar

05 May 2006

1083215

dalis, kurioje nustatyta, kad draudžiama receptinius vaistus reklamuoti ir pateikti apie juos informaciją per radiją ir televiziją, taip pat kad šiuos vaistus draudžiama reklamuoti elektroninėmis informacijos priemonėmis, yra susijusi su 17[1] straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 6 ir 7 dalimis. Farmacinės veiklos įstatymo 17[1] straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 6 dalyje yra nustatyta atsakomybė už inter alia receptinių vaistų reklamą elektroninėmis informacijos priemonėmis (receptinių vaistų reklama elektroninėmis perdavimo priemonėmis reklaminės veiklos subjektams užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dešimties tūkstančių litų), o 7 dalyje - atsakomybė už narkotinių ir psichotropinių vaistų reklamą pažeidžiant Farmacinės veiklos įstatymo reikalavimus (narkotinių ir psichotropinių vaistų reklama pažeidžiant minėtus reikalavimus reklaminės veiklos subjektams užtraukia baudą nuo penkių tūkstančių iki dvidešimties tūkstančių litų). Tačiau pabrėžtina, kad nors už nustatyto receptinių vaistų reklamos elektroninėmis perdavimo priemonėmis draudimo nepaisymą, taip pat už narkotinių ir psichotropinių vaistų reklamą pažeidžiant Farmacinės veiklos įstatymo reikalavimus šiame įstatyme yra nustatytos baudos reklaminės veiklos subjektams, nei Farmacinės veiklos įstatymas, nei jokie kiti įstatymai nenustato subjektų, turinčių įgaliojimus priimti sprendimus dėl Farmacinės veiklos įstatyme nurodytų baudų skyrimo; jokie teisės aktai taip pat nenustato minėtų baudų skyrimo tvarkos. Taigi konstatuotina, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje, taip pat kituose įstatymuose nustatyti inter alia receptinių bei narkotinių ir psichotropinių vaistų reklamos ir informacijos apie receptinius bei narkotinius ir psichotropinius vaistus draudimai yra gana deklaratyvūs.

6. Aptartasis pareiškėjo neginčijamuose Farmacinės veiklos įstatymo straipsniuose (jų dalyse), kituose įstatymuose nustatytas teisinis reguliavimas nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

7. Minėta, kad vaistų skirstymas į receptinius ir nereceptinius reiškia, kad receptiniai vaistai (dėl to, kad jų nevaržomas įsigijimas, apyvarta, vartojimas galėtų sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai) gali būti įsigyjami, būti apyvartoje, vartojami tik pagal gydytojų receptus, o nereceptinių vaistų įsigijimas, apyvarta, vartojimas nėra varžomas, taip pat kad vaistų skirstymas į receptinius ir nereceptinius yra vienas iš pagrindų diferencijuoti santykių, susijusių su informacijos apie vaistus (inter alia vaistų reklamos) skleidimu, teisinį reguliavimą. Taip pat minėta, kad tam tikrų vaistų (jų grupių) priskyrimas receptiniams arba nereceptiniams yra atitinkamos srities specialistų profesinės kompetencijos dalykas. Kita vertus, šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota ir tai, kad kriterijai, pagal kuriuos vaistai yra priskiriami tokiems, kurių reklama gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai ir dėl to yra ribojama arba apskritai draudžiama, turi būti nustatyti įstatymu; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais, taip pat tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su įstatymų nustatytuoju.

7.1. Pažymėtina, kad Farmacinės veiklos įstatyme nėra nustatyta aiškių kriterijų, pagal kuriuos vaistai yra arba nėra priskiriami receptiniams vaistams; nėra nustatyta ir aiškių kriterijų, pagal kuriuos vaistai yra priskiriami tokiems, kurių reklama gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai ir dėl to jų reklama yra ribojama arba apskritai draudžiama.

7.2. Šiuo metu kriterijai, pagal kuriuos vaistai skirstomi į receptinius ir nereceptinius, yra nustatyti sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 669 “Dėl Bendrųjų vaistinių preparatų registravimo taisyklių patvirtinimo” patvirtintose Bendrosiose vaistinių preparatų registravimo taisyklėse (2004 m. gegužės 24 d. redakcija), nors tokie kriterijai turi būti nustatyti įstatymu.

Minėtų taisyklių 31 punkte (2004 m. gegužės 24 d. redakcija) nustatyta, kad registravimo metu vaistiniai preparatai klasifikuojami į receptinius ir jų pogrupius bei nereceptinius pagal 7 priede patvirtintus Vaistinių preparatų klasifikavimo kriterijus. Pagal Bendrųjų vaistinių preparatų registravimo taisyklių 7 priedo 2 punktą receptiniams vaistiniams preparatams priskiriami tie, kurie atitinka nors vieną iš šių kriterijų: 1) vartojami be gydytojo priežiūros (netgi laikantis nurodymų) gali kelti tiesioginį ar netiesioginį pavojų sveikatai; 2) dažnai ir labai dideliu mastu vartojami netinkamai ir todėl gali kelti tiesioginį ar netiesioginį pavojų sveikatai; 3) jų sudėtyje yra medžiagų ar jų darinių, kurių veikimą ir (arba) nepageidaujamas reakcijas reikia toliau tirti; 4) vartojami parenteriniu būdu.

IV

1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, kad Pasaulio sveikatos organizacijos dokumentuose (1968 m. gegužės 23 d. rezoliucijoje WHA21.41 (Vaistų reklama), 1988 m. gegužės 13 d. rezoliucijoje WHA41.17 (Etikos kriterijai vaistų reklamai) ir kt.) receptiniai vaistai yra traktuojami kaip ypatingi produktai, galintys kelti pavojų žmogaus sveikatai, o tam tikrais atvejais - ir gyvybei.

2. Paminėtina ir tai, kad receptinių vaistų, narkotinių ir psichotropinių vaistų reklamos ribojimai yra nustatyti ir Europos Sąjungos teisės aktuose.

Europos Parlamentas ir Taryba 2001 m. lapkričio 6 d. priėmė Direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, susijusio su žmonėms skirtais vaistais, kuri reglamentuoja inter alia vaistų klasifikavimą bei receptinių vaistų reklamą. Minėta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva įsigaliojo 2001 m. gruodžio 18 d.

Europos Parlamentas ir Taryba 2004 m. kovo 31 d. priėmė Direktyvą 2004/27/EB, iš dalies keičiančią Direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistinius preparatus. Minėta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva įsigaliojo 2004 m. balandžio 30 d.

Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. lapkričio 6 d. Direktyvos 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, susijusio su žmonėms skirtais vaistais, iš dalies pakeistos Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. Direktyva 2004/27/EB, iš dalies keičiančia Direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistinius preparatus, VIII dalis yra skirta vaistų reklamos santykių teisiniam reguliavimui. Draudžiama reklamuoti visuomenei vaistinius preparatus, kurių galima įsigyti tik su receptu ir kurie turi medžiagų, tarptautinėje konvencijoje, tokioje kaip Jungtinių Tautų 1961 ir 1971 m. konvencijos, apibrėžiamų kaip psichotropinės ar narkotinės medžiagos (88 straipsnis). Vaistams gauti gydytojo receptas reikalingas, jeigu jie: gali sukelti pavojų sveikatai tiesiogiai ar netiesiogiai, netgi tinkamai vartojami, jeigu tai daroma be gydytojo priežiūros, arba yra dažnai ir labai dideliu mastu vartojami netinkamai ir dėl to gali kelti tiesioginį ar netiesioginį pavojų žmonių sveikatai, arba turi medžiagų ar preparatų, kurių veikimas ir (ar) žalingas poveikis turi būti toliau tiriamas, arba paprastai gydytojo yra išrašomi vartoti parenteraliai (71 straipsnio 1 dalis). Valstybės narės, nustatydamos vaistų, kuriems gauti reikia specialaus gydytojo recepto, pogrupį, atsižvelgia į šiuos veiksnius: ar tie vaistai turi neleistiną kiekį medžiagos, kuri, kaip apibrėžta galiojančiose tarptautinėse konvencijose (Jungtinių Tautų 1961 ir 1971 m. konvencijos), priskiriama narkotinėms ar psichotropinėms medžiagoms; ar tie vaistai, netinkamai vartojami, kelia rimtą pavojų atsirasti piktnaudžiavimui, skatinančiam liguistą potraukį ar panaudojimą nelegaliems tikslams; ar tie vaistai turi medžiagos, kuri dėl savo naujumo ar savybių galėtų priklausyti toms medžiagoms, dėl kurių reikia imtis išankstinių atsargumo priemonių, nes netinkamai vartojamos jos kelia rimtą pavojų atsirasti piktnaudžiavimui, skatinančiam liguistą potraukį, ar naudojimui nelegaliems tikslams (71 straipsnio 2 dalis). Receptinius vaistus kompetentingos institucijos gali skirstyti į grupes ir pogrupius; tuo atveju jos nurodo tokį skirstymą: a) vaistiniai preparatai, skiriami pagal receptą, nurodant vienkartinį ar pratęsiamą išdavimą; b) vaistai, kuriems gauti reikia specialaus gydytojo recepto; c) vaistiniai preparatai, gaunami pagal gydytojo receptus, kurių išrašymas yra ribojamas ir kurie yra skirti vartoti tiktai specializuotose medicinos srityse (70 straipsnio 2 dalis). Valstybės narės, nustatydamos vaistų, kuriems gauti reikia gydytojo specialaus recepto, pakategorę, atsižvelgia į šiuos veiksnius: ar tie vaistai dėl savo farmacinių ypatybių, naujumo

ar visuomenės sveikatos interesų yra vartojami gydymui tiktai ligoninėje; ar tie vaistai yra vartojami gydyti ligai, kuri turi būti diagnozuojama ligoninėje arba įstaigose, turinčiose atitinkamą diagnostikos įrangą, nors toliau jie gali būti vartojami ir kitomis sąlygomis; ar tie vaistai yra skirti ambulatorinio gydymo įstaigų pacientams, bet juos vartojant gali atsirasti labai rimtas žalingas poveikis, dėl to reikalingas specialisto receptas ir speciali priežiūra gydymo metu (71 straipsnio 3 dalis). Tuo atveju, jei kompetentinga institucija neskirsto vaistų į 70 straipsnio 2 dalyje nurodytus pogrupius, ji vis tiek atsižvelgia į šio straipsnio 2 ir 3 dalis, nustatydama, ar tokie vaistai yra priskiriami receptiniams vaistams (71 straipsnio 5 dalis).

Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. lapkričio 6 d. Direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, susijusio su žmonėms skirtais vaistais, iš dalies pakeista Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. Direktyva 2004/27/EB, iš dalies keičiančia Direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistinius preparatus, taip pat įpareigoja valstybes nares nustatyti bausmes (angl. penalties) inter alia už draudimo reklamuoti receptinius vaistus nepaisymą: antai 99 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, užtikrinančių, kad būtų taikomos šios VIII dalies nuostatos, ir visų pirma nustato bausmes, kurios bus skiriamos už šios dalies nuostatų vykdymo pažeidimą.

3. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat paminėtina Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kuri (kaip savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs Konstitucinis Teismas), kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra aktuali ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui. Antai byloje Sunday Times prieš Didžiąją Britaniją (Arr?t Sunday Times c. Royaume-Uni (n? 1) du 26 avril 1979, série A n? 30), kurioje buvo sprendžiama, ar dėl to, kad Didžiosios Britanijos teismai farmacijos bendrovės prašymu uždraudė spausdinti straipsnius apie vaistą, kuris pakenkė jį vartojusių žmonių sveikatai, nebuvo pažeistas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnis, kurio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus ir kad ši teisė apima laisvę laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios pareigūnų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų ir kad šis straipsnis neturi trukdyti valstybėms kelti reikalavimą licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigas, o 2 dalyje - kad naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję su pareigomis bei atsakomybe, gali būti sąlygojamas tokių formalumų, sąlygų, apribojimų ar bausmių, kurias numato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar viešosios tvarkos interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, žmonių sveikatai bei moralei, taip pat kitų asmenų orumui ar teisėms apsaugoti, užkirsti kelią konfidencialios informacijos atskleidimui ar teisminės valdžios autoritetui ir nešališkumui garantuoti. Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažino, kad ginčijamas draudimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje, nes atitinkamas medicininis preparatas sukėlė neigiamas pasekmes, o visuomenė turėjo teisę žinoti apie to medicininio preparato poveikį.

V

Dėl Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalies atitikties Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai.

1. Minėta, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje yra įtvirtinti du draudimai: 1) reklamuoti receptinius vaistus per radiją ir televiziją, elektroninėmis informavimo priemonėmis; 2) pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją. Taip pat minėta, kad šie draudimai negali būti aiškinami kaip paneigiantys pačiame šiame įstatyme nurodytas išimtis: 1) receptinių vaistų reklama gyventojams yra leidžiama visose informavimo priemonėse, kai vaistų gamintojai, gavę Sveikatos apsaugos ministerijos leidimą, vykdo gyventojų skiepijimo programą; 2) receptinių vaistų, išskyrus vaistus, kurių sudėtyje yra medžiagų, įrašytų į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, reklama yra leidžiama spaudiniuose, kurie skirti tik specialistams.

2. Sprendžiant, ar Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtintas draudimas receptinius vaistus reklamuoti per radiją ir televiziją, elektroninėmis informacijos priemonėmis neprieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, pažymėtina, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime:

- pagal Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalį reklamos laisvė gali būti įstatymu ribojama, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai;
- vaistų reklama (nesvarbu, ar ši veikla yra atlygintina, ar ne) visuomet yra siekiama tiesiogiai arba netiesiogiai skatinti vartoti atitinkamus vaistus, o tai gali sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai - Konstitucijoje įtvirtintai, jos ginamai ir saugomai vertybei;
- įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigę įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų užkirsti kelią informacijos apie vaistus, galinčios sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai (inter alia reklaminio pobūdžio), skleidimui, taip pat klaidinančios informacijos (inter alia reklaminio pobūdžio) apie vaistus skleidimui;
- pagal Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalį įstatymų leidėjas turi įstatymu apibrėžti informacijos, kurią skleisti yra draudžiama, turinį, taip pat būdus, kuriais tam tikros informacijos neleidžiama skleisti.

3. Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtintas draudimas receptinius vaistus reklamuoti per radiją ir televiziją, elektroninėmis informacijos priemonėmis vertintinas kaip toks, kuriuo siekiama apsaugoti žmogaus sveikatą - Konstitucijoje įtvirtintą, jos ginamą ir saugomą vertybę, taigi kaip būtinas demokratinėje visuomenėje. Šis Farmacinės veiklos įstatymu nustatytas reklamos laisvės ribojimas nėra didesnis nei būtina žmogaus sveikatai apsaugoti, taigi nėra neproporcingas siekiamam konstituciškai svarbiam tikslui.

4. Tad konstatuotina, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtintu draudimu receptinius vaistus reklamuoti per radiją ir televiziją, elektroninėmis informacijos priemonėmis nėra pažeidžiama Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalis.

5. Kitaip vertintina Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtinto draudimo pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją atitiktis Konstitucijai.

6. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų užkirsti kelią informacijos apie vaistus, galinčios sudaryti prielaidas pakenkti žmonių sveikatai (ir reklaminio, ir nereklaminio pobūdžio; ir klaidinančios, ir neklaidinančios), skleidimui. Konstatuota ir tai, kad naudoti tam tikras prekes (taigi ir receptinius vaistus) ar naudotis tam tikromis paslaugomis gali paskatinti ir tokia informacija, kurią skleidžiant nėra siekiama paskatinti tai daryti (pavyzdžiui, statistiniai duomenys, techninės ir kitos žinios, kuriomis kas nors garsinama, atkreipiamas dėmesys į ką nors ir t. t.); tokios informacijos skleidimas tam tikromis aplinkybėmis šios informacijos gavėjams gali daryti tokį pat poveikį, kaip ir reklama, taigi šiuo atžvilgiu prilygti reklamai.

7. Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtintu draudimu pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją siekiama konstituciškai svarbaus tikslo - apsaugoti žmogaus sveikatą, tačiau ignoruojama tai, kad toli gražu ne visa informacija apie receptinius vaistus, kuri gali būti skleidžiama per radiją ir televiziją (inter alia statistiniai duomenys, techninės ir kitos žinios):

- yra klaidinanti;
- yra reklaminio pobūdžio arba gali būti prilyginta reklamai;
- yra tokia, kurią skleidžiant per radiją ir televiziją gali būti sudaromos prielaidos pakenkti žmonių sveikatai.

Tokios informacijos apie receptinius vaistus, kuri nėra klaidinanti, nėra reklaminio pobūdžio ir negali būti prilyginta reklamai, taip pat kurią skleidžiant per radiją ir televiziją nebūtų sudaroma prielaidų pakenkti žmonių sveikatai, skleidimo per radiją ir televiziją uždraudimas vertintinas kaip neproporcingas siekiamam konstituciškai svarbiam tikslui - apsaugoti žmogaus sveikatą.

8. Tad konstatuotina, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalyje įtvirtintu draudimu pateikti informaciją apie receptinius vaistus per radiją ir televiziją yra pažeidžiama Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalis, konstitucinis proporcingumo principas, kaip vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis ta apimtimi, kuria draudžiama pateikti per radiją ir televiziją neklaidinančią nereklaminio pobūdžio ir reklamai neprilygintiną informaciją apie receptinius vaistus, kurią skleidžiant per radiją ir televiziją nebūtų sudaroma prielaidų pakenkti žmonių sveikatai, prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

VI

Dėl Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalies atitikties Konstitucijos 46 straipsnio 4 daliai.

1. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis ta apimtimi, kuria draudžiama pateikti per radiją ir televiziją neklaidinančią nereklaminio pobūdžio ir reklamai neprilygintiną informaciją apie receptinius vaistus, kurią skleidžiant per radiją ir televiziją nebūtų sudaroma prielaidų pakenkti žmonių sveikatai, prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Vien tai, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis nurodyta apimtimi prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, nėra pakankamas pagrindas pripažinti ją prieštaraujančia ir Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę", nes, viena vertus, receptinius vaistus įstatymu yra draudžiama reklamuoti, taigi dėl jų reklamos (jokiu aspektu) negali būti konkurencijos, kita
vertus, nustatytieji informavimo per radiją ir televiziją apie receptinius vaistus ribojimai net ta apimtimi, kuria jie prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, informacijos rinkoje nediskriminuoja ir neprivilegijuoja jokių radijo ir televizijos rinkoje veikiančių ūkio subjektų, taigi šioje rinkoje neapsunkina konkurencijos ir jos neiškreipia.

3. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalies nuostatai "įstatymas <...> saugo sąžiningos konkurencijos laisvę".

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 17 straipsnio (2002 m. birželio 4 d. redakcija) 4 dalis ta apimtimi, kuria draudžiama pateikti per radiją ir televiziją neklaidinančią nereklaminio pobūdžio ir reklamai neprilygintiną informaciją apie receptinius vaistus, kurią skleidžiant per radiją ir televiziją nebūtų sudaroma prielaidų pakenkti žmonių sveikatai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas. Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai: Armanas Abramavičius, Egidijus Kūris, Kęstutis Lapinskas, Zenonas Namavičius, Ramutė Ruškytė, Vytautas Sinkevičius, Stasys Stačiokas, Romualdas Kęstutis Urbaitis

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

NUSIPELNIUSIO LIETUVOS SVEIKATOS APSAUGOS DARBUOTOJO DIPLOMAS

2005 m. balandžio 22 d. Nr. 4

Vilnius

2005-07-05 Apdovanoti nusipelnę Lietuvos medikai

2005 m. liepos 5 d., Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dienos proga LR Seime Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga suteikė Nusipelniusio Lietuvos gydytojo vardą ir apdovanojo garbės ženklu šiuos medikus:

Liudviną Kazimierą Švambarį – Kauno medicinos universiteto Farmacijos fakulteto docentą.

SKELBIMAS

2005 m. gegužės 24–27 d. Vilniuje Reval Hotel Lietuva konferencijų salėje vyks Europos klinikinės farmacijos draugijos 6-ji pavasario konferencija kurios tema „Chroninių ligų gydymas: vaistininko vaidmuo".

Dėl išsamios informacijos prašome kreiptis į LFS būstinę telefonų 8-5-2628758 arba el. paštu: LFSpharm@takas.lt.

STASĖ ŠTAKĖNAITĖ
1942–2005

Per šias Vėlines ant naujai supilto smėlio kauburėlio sužibo dar viena žvakelės liepsna...

2005 m. rugsėjo 16 d. po sunkios ligos Amžinybėn išėjo žinoma provizorė, ilgametė Vaistų kontrolės laboratorijos vedėja Stasė Štakėnaitė.

Stasė Štakėnaitė profesinę veiklą pradėjo Šilutės rajono centrinėje vaistinėje, vėliau dirbo Vilniaus m. 3-je vaistinėje provizore analitike. Nuo 1969 m. ji dirbo Respublikinėje kontrolinėje-analitinėje laboratorijoje pradžioje provizore analitike, nuo 1974 m. – Analitinio skyriaus vedėja, nuo 1981 m. – laboratorijos vedėjo pavaduotoja.. Nuo 1990 m. iki 2005 m. kovo mėn., iki išėjimo į pensiją, dirbo Respublikinės kontrolinės analitinės laboratorijos, o nuo 1992 m. – Valstybinės vaistų kontrolės laboratorijos vedėja.

S. Štakėnaitės rūpesčiu Respublikinėje kontrolinėje-analitinėje laboratorijoje buvo atliekami eksperimentiniai tiriamieji darbai, o 1984 m. apibendrinti rezultatai pateikti leidinyje apie vaistų technologiją ir analizę.

1986–1989 metais S. Štakėnaitė kartu su Kauno medicinos instituto dėstytojais parengė aštuonias įvairių vaistų formų technologijų rekomendacijas. 1994–1996 m. bendradarbiavo leidžiant Vaistų technologijos vadovėlio I ir II tomus.

Daugelį metų skaitė paskaitas provizorių tobulinimosi kursuose Kauno medicinos institute. Dalyvavo rengiant farmacijos specialistų atestavimo klausimus ir dalyvavo farmacijos specialistų atestacijos darbe. Taip pat dalyvavo visuomeninėje Lietuvos farmacijos sąjungos veikloje. Skaitė pranešimus apie vaistų kokybę konferencijų, seminarų, pasitarimų metu.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę aktyviai dalyvavo rengiant farmacijos darbą reglamentuojančius įsakymus. 1992–1995 metais kartu su bendraminčiais parengė šešias aktualias instrukcijas: vaistų kokybės tikrinimo vaistinėse ir vaistų tiekimo įmonėse, vaistų tinkamumo laiko ir vaistų gamybos, įvairių vaistų grupių ir medicinos paskirties gaminių laikymo farmacijos įmonėse.

Nuolat konsultavo farmacijos įmonių specialistus vaistų technologijos, kontrolės ir analizės klausimais, dalyvavo farmacinės veiklos licencijavimo komisijos darbe.

Ant S. Štakėnaitės gyvenimo siūlo buvo užvertas dar vienas kietas akmenukas, kad VVKT Vilniaus vaistų kontrolės laboratorija atitiktų ES reikalavimus. Ji, netausodama sveikatos, visas jėgas, žinias, didelę darbo patirtį skyrė tam, kad laboratorija būtų aprūpinta šiuolaikine technika, kad joje atliekami tyrimai būtų patikimi šalies ir tarptautiniu mastu. Pagaliau, po sunkaus ne vienerių metų darbo, sutelktų jėgų, kryptingos, atsakingos bei profesionalios laboratorijos veiklos S. Štakėnaitės vadovaujamai laboratorijai buvo įteiktas Nacionalinio akreditacijos biuro pažymėjimas.

Rugsėjis, Tau Stasele, lemtingas: rugsėjo 6 dieną prieš 63 metus išvydai šį sudėtingą ir gražų pasaulį, rugsėjį mes susitikome ir siekėme bendro tikslo, prieš keturiasdešimt metų rugsėjį Tu pradėjai profesinę veiklą. Šį rugsėjį, pajutusi saldžiai kartų gyvenimo skonį, iškankinta ligos, ištarusi artimiesiems ir mums, draugams, padėkos žodžius ir paskutinį sudie, Tu išėjai iš šio pasaulio...

Negailestinga mirtis išplėšė iš mūsų tarpo dar vieną kurso draugę, bičiulę, darbščią kolegę. Palydėję į amžino poilsio vietą, stovėjome prie baltomis gėlėmis pražydusio Tavo, Stasele, kapo tarytum praradę žadą ir neištarėme nei vieno žodžio, o tik tyliai atsisveikinome su Tavimi, mintimis pagerbdami Tavo atminimą ir linkėdami Tau amžinos ramybės. Tik čia supratome, kad, Tu Stasele, atsiliepsi mums jau tik gelsvu medžio lapeliu, rudeniniu chrizantemos žiedu, medžių šnaresiu, o gal vėjo švelniu dvelksmu.

Mes, buvę Tavo kurso draugai, liūdime kartu su Tavo giminėmis, artimaisiais ir tais, kuriems buvai brangi.

Tegul, Tau Stasele, bus lengva Karmėlavos kapų žemė. Te ošia Tau pušys amžiną ramybės himną.

Buvę kurso draugai

Ačiū ir sudie
LFS garbės narei, provizorei
Stasei Štakėnaitei

Tu išėjai, kai gelto klevai ir klykė atsisveikindamos gervės. Į Kauno Karmėlavos kalnelį Tave palydėjo didelis buvusių kolegų, bičiulių, artimųjų būrys. Atėjo nusilenkti Tau už didelę meilę farmacininko profesijai, už reiklumą savo darbui, už aktyvų dalyvavimą šiame permainingame gyvenime, už tai, kad ką galėjai padaryti šiandien, nepalikai rytdienai. Padarei tai, ką galėjai padaryti.

Farmacininkų šeima pasiges Tavęs suvažiavimuose, pasitarimuose, kuriuose Tave dažnai matydavo ir girdėdavo kalbančią iš tribūnos...ir vis apie vaistus, ir vis apie jų kokybę. Daugelį metų Tu vadovavai Lietuvos farmacijos sąjungos valdybos komisijai, buvai šios sąjungos Vilniaus skyriaus valdybos narė.

Tu išėjai, bet lieka darbai. Ir Tu lieki gyventi mūsų atmintyje. Lieki gyventi darbuose tų, kurie ir toliau rūpinsis, kad šalies žmonės gautų tik kokybiškus vaistus.

Lietuvos farmacijos sąjungos valdyba

Provizorė Hilda Milišiūnaitė-Arlauskienė
1928 01 18 – 2005 11 13

2005 m. lapkričio 15 d., eidama 78-uosius metus, mirė buvusi ilgametė Šiaulių farmacijos laboratorijos „Galen“ direktorė provizorė Hilda Arlauskienė.

Gimė 1928 m. sausio 18 d. Biržų rajone, Dvargalių kaime, valstiečių šeimoje. Mokėsi Legailių pradžios mokykloje, po to – Biržų vidurinėje mokykloje, kurią baigė 1948 metais. Tais pačiais metais įstojo į Kauno medicinos instituto farmacijos skyrių. Institutą baigė 1952 metais ir gavo provizorės diplomą.

Pradžioje dirbo Vyriausiosios farmacijos valdybos Šiaulių skyriaus kontrolinėje analitinėje laboratorijoje analitike. 1956 m. buvo paskirta farmacijos laboratorijos „Galen“ analitike, o 1961 m. – šios laboratorijos vedėja, 1977 m. – direktore. 1986 m. išėjo į užtarnautą poilsį.

1977 m. apdovanota Sveikatos apsaugos žymūno ženklu. 1980 m. provizorei H. Arlauskienei buvo suteikta pirmoji provizorės technologės kvalifikacinė kategorija.

1953 metais tobulinosi Kijevo medicinos instituto keturių mėnesių chemikų analitikų kursuose. 1979 metais lankė Leningrado (dabar – Sankt Peterburgas) chemijos farmacijos institute keturių mėnesių chemikų technologų kursus.

Farmacijos laboratorija „Galen“, vadovaujant provizorei H. Arlauskienei persikėlė į naujas patalpas prie Šiaulių vaistų sandėlio, įgyvendino nemažai vaistų gamybos technologijos naujovių, priemonių, gerinančių darbo sąlygas.

Provizorė H. Arlauskienė aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, buvo Farmacininkų draugijos narė, skaitė pranešimus konferencijose, pasitarimuose, keletai kadencijų buvo renkama Šiaulių miesto tarėja. Apdovanota garbės raštais, padėkomis.

Nuo 1975 metų buvo aktyvi Šiaulių gėlininkų draugijos narė, dalyvaudavo Šiaulių miesto ir respublikinėse gėlių parodose. Jos hobi buvo gėlių auginimas ir floristika.

Hilda ir Pranciškus Arlauskai užaugino du sūnus Janį ir Paulių, kurie baigė Šiaulių pedagoginio instituto (dabar – universitetas) dailės skyrių.

Šiaulių miesto ir krašto farmacininkai neteko nuoširdžios, darbščios ir kuklios provizorės. Šviežiai supiltas smėlio kauburėlis Šiaulių kapinėse (K. Donelaičio g.) kiekvienam primins, kad čia amžinam poilsiui atgulė ilgametė farmacijos specialistė, nuoširdi bendradarbė, bičiulė.

Buvę bendradarbiai

Provizorei Kazimierai Navickaitei 2005-aisiais būtų 85-eri

Kazimiera Navickaitė gimė 1920 m. sausio 11 d. Diržių kaime, Pakruojo rajone. Jos tėvai – Elena Kiržanskaitė ir Ignas Navickas buvo ūkininkai..

1931 metais baigusi Diržių pradinę mokyklą, mokėsi Žeimelio progimnazijoje. 1935–1939 metais mokėsi Linkuvos gimnazijoje. 1939 m. rudenį įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą studijuoti farmacijos. 1944 metais universitetą baigė ir įgijo chemikės vaistininkės specialybę.

1944 metų rudenį pradėjo dirbti Žeimelio vaistinėje asistente, o nuo 1946 metų dirbo vedėja. 1948 m. išlaikė papildomus egzaminus ir įteisino diplomą, įgydama provizorės specialybę.

Tais pačiais metais buvo paskirta Šiaulių 125-osios vaistinės vedėjo pavaduotoja, o 1949 metais – Kelmės vaistinės vedėja. Kelmės vaistinėje dirbo 41 metus: 34 m. – vedėja ir 7 m. – provizore technologe. 1990 m. išėjo į užtarnautą poilsį.

Mirė 1999 m. spalio 12 dieną. Palaidota Kelmės kapinėse. Supiltas žemės kauburėlis mena, kad čia ilsisi provizorė Kazimiera Navickaitė (1920 01 11 – 1999 10 12).

Kazimiera Navickaitė nuolat stengėsi gilinti profesines žinias, aktyviai dalyvavo Respublikinės farmacininkų mokslinės draugijos veikloje, skaitė pranešimus. Kelmės naujos vaistinės patalpas įrengė pagal farmacijos mokslo reikalavimus. Ji siekė, kad gyventojai ir gydymo įstaigos būtų geriau aprūpinti vaistais, nuolat informuodavo gydytojus apie gaunamus vaistus, naujus preparatus. Gyventojai ir gydytojai ją gerbė.

Su motiniška meile perduodavo ilgametį patyrimą jauniems specialistams. Tai pajutau ir aš, kai, 1962 metais baigęs Kauno medicinos instituto Farmacijos fakultetą, pusmetį dirbau Kelmės vaistinėje receptaru.

Už nuoširdų ilgametį darbą Kazimiera Navickaitė buvo apdovanota Sveikatos apsaugos žymūno ženkleliu, garbės raštais, jai buvo suteikta pirmoji provizorės – farmacinio darbo organizatorės kvalifikacinė kategorija.

Provizorė Kazimiera Navickaitė buvo nepaprastai kukli, darbšti, kruopšti ir jautri bendradarbiams ir visiems, kas tiktai į ją kreipdavosi, buvo visuomet pasiryžusi padėti nelaimėn patekusiam žmogui, jos pagalbos durys visuomet buvo atvertos. Provizorė begalo mylėjo savo profesiją.

Artimieji, bičiuliai ir kolegos ją prisimena kaip visuomet besišypsančią, nepalenkiamą gyvenimo sunkumų, maloniai bendraujančią ir energingą asmenybę.

Provizorius Liudvikas Rulinskas, Šiauliai

Situacija vaistų rinkoje

• 2004 metais mažmeninėmis kainomis (vaistinėse) vaistų parduota už 1,187 mlrd. litų. Tai 14 proc. daugiau nei 2003-iaisiais. Vaistų rinka turi tendenciją augti, tačiau augimas vyksta vaistinių tinklų sąskaita: vaistinėse, kurios nepriklauso tinklams, apyvarta mažėja.

• Šiuo metu Lietuvoje veikia 1489 vaistinės: 570 vaistinių ir 919 jų filialų.

• Didmeninės vaistų prekybos licencijas turi 71 įmonė.

• 2005 m. gegužę Vaistų didmenines prekybos asociacijai priklausė nebe 7, o 5 įmonės (uždarosios akcinės bendrovės): „Limedika", „Tamro", „Oriolą", „Armila", „Mauda" - rinkoje nebeliko „Asotros" ir „LRG farmacijos". Rinkos lyderiu pagal apyvartos augimo spartą laikomas asociacijai nepriklausiantis UAB „Eurofarmadjos vaistinės" didmeninės prekybos skyrius, įtaką rinkai daro ir asociacijai nepriklausanti UAB „Medikona".

• 2004 m. Valstybinės ligonių kasos (VLK) skola didmeninėms prekybos įmonėms už vaistinių išduotus kompensuojamuosius vaistus buvo 82 mln. litų. Š.m. kovą ši skola išaugo iki 126 milijonų.

• VLK skolos už išduotus kompensuojamuosius vaistus maskuoja tikrąją vaistinių finansinę būklę: 2004 metais dėl vaistinių bankroto vaistų tiekėjai neteko 20-25 mln. litų.

LRG ir anksčiau, dar 2002 metais, kilnojamojo turto lakštu SEB Vilniaus bankui buvo įkeitusi visas lėšas, būsimas įplaukas ir esančių prekių atsargas už 19,4 mln. litų sumą, o šįkart perleido ir teisę į savo mokius skolininkus, paprasčiau tariant, - vaistines. Tačiau šiemet kovą net ir bankas liko ant ledo.

SEB Vilniaus banko „Ekstra" paklausė, kaip galėjo atsitikti, kad bankas, kuriam „LRG farmacija" už paskolą buvo įkeitusi visas prekių atsargas, nepastebėjo, kada ištuštėjo LRG sandėliai? Ar bankas neinventorizuodavo už paskolą jam įkeistų LRG prekių?

„Atsiprašome, bet žmogus, kuris gerai žino šią situaciją ir galėtų atsakyti į klausimus, yra išvykęs į užsienį", - tik tokio paaiškinimo iš SEB Vilniaus banko yra sulaukusi „Ekstra".

Prarastieji milijonai

Šokas ištiko ne tik bendrovę „GlaxoSmithKline Lietuva": LRG kreditorinis įsiskolinimas bendrovei „Berlin Chemie Menarini Baltic" siekia 2,1 mln. litų, bemaž milijoną litų prarado „Bristol-Myers Squibb Polska", dar penkioms farmacijos bendrovėms nuplaukė po 700-800 tūkst. litų, Lietuvos vaistų gamintojai neteko maždaug 0,5 mln. litų.

Iš viso iki 2005 m. balandžio 1 d. LRG kre-ditoriniai įsiskolinimai sudarė 19,7 mln. litų (kaip rodo tos pačios - balandžio 1 dienos balansas, LRG tuo metu teturėjo maždaug 438 tūkst. litų vertės turto), o ir ši skolų kreditoriams suma - ne galutinė: šiuo metu atsiranda vis daugiau įmonių, pavyzdžiui, „Nycomed", su kuriomis LRG turėjo atsiskaityti po balandžio 1 d.

„LRG visada laiku atsiskaitydavo už mūsų vaistus - per savaitę, bet staiga, šiems metams prasidėjus, skola užsitęsė vos ne 20 dienų. Vasarį pasidomėjome, kiek mūsų vaistų parduodama vaistinėms: pernai ši apyvarta neblogai augo, o šiemet sausį, pasirodo, smuko du tris kartus. Kodėl? Rinkoje juk niekas nesikeitė", - prisiminė R.Marcinkus.

Įtarusi kažką bloga, „Berlin Chemie Menarini Baltic" vasario pradžioje bendrovei LRG liovėsi parduoti vaistus ir suskubo aiškintis situacijos asmeniškai, susitikimuose su LRG vadovu D.Bajerčiumi (tuo metu jis buvo grįžęs iš vienos kelionių po užsienį).

„Dalį pinigų mums pavyko atgauti, bet - tik dalį, apie 0,5 mln. litų. Nes staiga, nuo vasario 26 d., - nei pinigų, nei raštiškų ar žodinių paaiškinimų, kas atsitiko šiai įmonei, nebegavome. LRG administracija dingo: niekas nebeatsiliepdavo į telefono skambučius, jei kuris nors ir pakeldavo mobilųjį, sakydavo, kad negali kalbėti, - prisiminė R.Marcinkus. - O kovo pradžioje išgirdome gandus, kad atleidžiami LRG sandėliuose dirbę žmonės, - per dvi tris kovo savaites sandėliai buvo uždaryti".

Generalinė repeticija: „Asotros" kritimas

2004-ųjų lapkritį savo įmonę parduoti sumanė „Asotros" savininkas bei direktorius Viktoras Meduneckis. Pagal apyvartos dydį („Ekstros" duomenimis - apie 60 mln. litų per metus) „Asotra" buvo 7-ojoje vietoje tarp 9 didžiausių vaistų didmenininkų.

Buvę įmonės konkurentai net ir dabar V.Meduneckiui negaili komplimentų: esą tai buvęs doras verslininkas, nors turėjęs pesimistinių būdo bruožų, nes nuolat skųsdavęsis.

Sakoma, kad, ieškodamas galimybių parduoti įmonę, jis aplankė ne vieną buvusį konkurentą.

„Iš tiesų su V.Meduneckiu esame apie tai kalbėję, - neslėpė UAB „Armila" vadovas Remigijus Mielinis. - Viktorui sakiau, kad tokią galimybę svarstytume su sąlyga, jei už įmonę tektų mokėti tik auditutoo jos kapitalo kainą. Pažadėjau, kad sandorio atveju padengtume visus „Asotros" turimus įsipareigojimus kreditoriams.

Bet netrukus išgirdau, kad V.Meduneckiui už akcijas siūlomi pinigai. Kas siūlo? „Limedika", LRG, „Medikona", „Eurofarmacija"? Tebuvo spėlionės, o sausio pabaigoje jis pranešė pasirašąs sutartį „su kitais".

„Negirdėjau, kad mūsų bendrovei būtų siūlyta pirkti „Asotra", nebent V.Meduneckis būtų kalbėjęs su savininkais", - patikino UAB „Eurofarmadjos vaistinė" komercijos direktorius Eimutis Radžvilas. „Tamro" vadovas Gytis Bendorius taip pat sakė, jog su V.Meduneckiu nebuvo jokios kalbos.

„Kiek žinau, V.Meduneckis daugumai didmenininkų siūlė pirkti savąją įmonę, - užsiminė UAB „Medikona" direktorius Gvidas Galminas. - Ar svarstėme tokią galimybę? Kai ir mums buvo pasiūlyta ją pirkti, - taip, bet po to pasirašėme protokolą - dėl konfidencialumo jo detalių negalėčiau atskleisti".

„Medikona" nupirko „Asotra"? „Ne, ką jūs", - „Ekstros" klausimas prajuokino G.Galminą: šios įmonės pavadinimas ne vienam buvusiam konkurentui šiuo metu kelia kreivą šypseną.

„Asotros" pardavimo planus vienu metu buvo pristabdęs ir „Nordea" bankas: jis išsireikalavo papildomų garantijų, kad apsaugotų „Asotrai" išduotą maždaug 7 mln. litų paskolą. „Asotros" debitoriams (vaistinėms, kurios buvo skolingos šiai bendrovei) buvo išsiuntinėti laiškai, pasirašyti jau naujojo, paties V.Meduneckio paskirto direktoriaus - Artūro Lauciaus. Laiškais vaistinės buvo informuotos, kad įmonė perleidžia reikalavimo teises bankui ir jos privalo už vaistus mokėti nebe „Asotrai", bet „Nordea" bankui. Tokiu būdu kitus įmonės kreditorius buvo bandyta išstumti už borto?

Pats „Nordea" bankas tuo metu susidariusios situacijos „Ekstrai" nekomentavo, juo labiau neatsakė į klausimą, kas dabar yra „Asotrai" suteiktos paskolos savininkas. „Apgailestaujame, kad negalime atsakyti į daugumą jūsų pateiktų klausimų, nes bankai turi įstatyminę pareigą garantuoti klientų ir visų su jais susijusių sutarčių ar operacijų slaptumą".

Vienos vaistinės bankui mokėjo už „Asotros" tiektas prekes, kitos - nemokėjo, kol vasarį pasigirdo kalbų, kad „Nordea" bankui už „Asotrą" skolas atiduos LRG. Didmenininkas, kuris pats vos pastovi ant kojų? Kalbos rinkoje dar nebuvo pritilusios, kai staiga nutrūko bet koks vaistų gamintojų ryšys ir su „Asotros", ir su LRG vadovais. Taip išmušė abiejų įmonių vaistų sandėlių ištuštėjimo metas - „Asotros" kreditoriai prarado 15 mln. litų, o netrukus ir LRG kreditoriai (kartu su Vilniaus banku) - apie 30 mln.

Vien „Pliva" korporacija, „Asotrai" nutraukus veiklą, neteko apie 3 mln. litų, dar 152 tūkst. litų ji prarado dėl bankrutavusios LRG.

„Sausį sužinojome, kad „Asotroje" kažkas įvyko. Kas įvyko? Iki šiol neturime jokio paaiškinamojo rašto, ką LRG įsigijo iš „Asotros": valdymą, skolas, prekes? Jei tai padarė neapmokestinamoji kompanija, kokį ryšį ji turi su LRG? - svarstė „Pliva" vadybininkas Baltijos šalims Gytis Vitkauskas. - Netrukus po „smagiosios" žinios, kad „Asotrai" kažkas atsitiko, sausio pabaigoj e-vasario pradžioje atsitiktinai (pagal serijų numerius) pastebėjome, kad maišosi prekės: mūsų vaistai, kurie buvo parduoti „Asotrai", kažkodėl atsirado LRG ataskaitose.

Kreipėmės į „Asotros" direktorių A.Laucių, kad paaiškintų, kas atsitiko, tačiau susitikimas su juo nedavė jokios naudos. Vėliau „Asotrai" parduotų „Pliva" prekių sąrašą gavome iš „LRG farmacijos" direktoriaus D.Bajerčiaus: tuomet ir paaiškėjo, kad jų vertė - gerokai mažesnė nei buvo parduodant „Asotrai".

Pasak G.Vitkausko, balandį teismo sprendimu „Pliva" areštavo „Asotros" sąskaitas -pinigų suma jose anaiptol neprilygo „Pliva" patirtam milijoniniam nuostoliui.

„Ekstros" žiniomis, bankroto byla „Asotrai" dar nėra iškelta, bet ją ruošiamasi skelbti. Vienas regimiausių požymių: pats direktorius socialliberalas Artūras Laucius. Jo pavardė dar nuo „Interfarmos" bankroto laikų sušmėžuoja įmonėms išnykstant iš rinkos: jis buvo paskutinis „Interfarmos" direktorius, šiuo metu - „Ratio" vaistinių bankroto administratorius (kvalifikacinis administratoriaus pažymėjimas jam išduotas 2004 06 28), o vienos visuomeninių pareigų - ir Naujosios sąjungos (socialliberalų) partijos revizijos komisijos narys. Jis yra vadovavęs ir tokioms įmonėms kaip uždarosios akcinės bendrovės „Bovista" (1996 m.) ir SPSG (2003 m).

Kitas būsimojo bankroto požymių - subtilesnis: kovo 18 d. Kaune, Julijanavos g. 5, esantys „Asotros" sandėliai, garažas, ūkinis bei kiti pastatai buvo parduoti taip pat didmenine prekyba vaistais besiverčiančiai UAB „Farm Investments" - iš turėto nekilnojamojo turto „Asotrą" kol kas sau pasiliko tik vieną administracijos pastatą, dar du statinius yra areštavusi Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija.

Kur iš tiesų „dingo" kitas „Asotros" turtas, pavyzdžiui, vaistai, tikėtina, žinotų ir pats A.Laucius. Žinotų, bet „Asotros" mobilieji telefonai - išjungti, o buvusiame „Asotros" biure Kaune - tyla. „Ekstra" bandė A.Lauciui paskambinti ir Naujosios sąjungos būstinėje gautu mobiliojo telefono numeriu (numeris -toks pat, kokį „Ekstra" yra gavusi [monių bankroto valdymo departamente: A.Lauciaus, kaip „Ratio" vaistinių bakroto administratoriaus), tačiau nesėkmingai: vos spėjus „Ekstrai" pasisveikinti, ryšys nutrūkdavo.

Su „Ekstra" nekalbus buvo ir V.Meduneckis: „Bendrovės akcijų pardavimo sutartis konfidenciali - negaliu šio susitarimo laužyti. Mano komentarai gali būti įvairiai traktuojami, o už mane vargu ar kas daugiau žino. Galiu pasakyti tik tiek: „Asotros" akcijos parduotos tikrai ne LRG".

Neliko nepastebėtas ir „Asotros" prekių judėjimo kelias. Sakoma, kad kovą vilkikai su vaistais iš Kaune esančių „Asotros" sandėlių pasuko ne į LRG sandėlius Vilniuje, bet nugabeno dalį vaistų tiesiai į Kaune esančios „Limedikos" sandėlius, dalį - į pačias „Gintarines" vaistines. Manoma, kad taip „Asotros" vaistais LRG atsiskaitė su „Limedika": galbūt - už verslo pradžioje (2002-aisiais) prekėmis suteiktą 9 mln. litų paskolą.

Schema: kažkur matyta?

Sutelkti skolas į vieną įmonę ir skubiai įstumti ją į bankrotą - tokia, spėjama, tyčinio bankroto schema jau yra išbandyta Latvijoje.

Didmeninės prekybos-vaistais rinkos lyderė „Limedika" Latvijoje turėjo antrinę bendrovę ŠIA „Farmservis", kuri veikė net be realaus direktoriaus. „Farmservis" ištiko labai panašus į LRG likimas: smulkesnių didmenininkų skolos kreditoriams buvo koncentruojamos šioje įmonėje, o po to vos per keletą mėnesių įmonė įstumta į bankrotą. Šiuo metu Latvijos finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba bei ekonominė policija tebetiria ŠIA „Farmservis" bankrotą: tyrimas buvo pradėtas 2004 m. gegužę.

Tyčinis smulkesnių farmacijos įmonių bankrotas Lietuvos vaistų rinkoje - jau nebe naujiena. Pernai jis turėjo skaudžių padarinių vaistinių verslui, taip pat - ir didmenininkams. Kad tai - ne natūralūs, dėl prastos vadybos ar didelės konkurencijos kylantys bankrotai, bet surežisuoti, spręsti galima iš specifinių bruožų. Vienas jų - tokių įmonių turto ir įsipareigojimų balansas paprastai būna nepriekaištingas, antras - įmonė bankrutuoja staiga, trečias - bankrutavusios bendrovės patalpose įregistruojama nauja farmacine veikla užsiimanti įmonė, kuriai vadovauja tie patys žmonės.

Tokių bankrotų atvejais kreditoriai (dauguma jų - didmenininkai), praradę pinigus, įsivelia į nesibaigiančius teismų procesus, bet, konkurentų spaudžiami, vis tiek tiekia vaistus ant senųjų pamatų naujai užsilipusioms farmacijos įmonėms. Didmenininkų budrumą slopina ir tai, kad tikrąją vaistinių finansinę padėtį maskuoja Valstybinės ligonių kasos skolos už išduotus kompensuojamuo-sius vaistus.

Pernai dėl vaistinių bankroto didmenininkai prarado apie 20-25 mln. litų: pavymui, manoma, tyčinių „Ratio", „Nordfarmos" bankrotų panaši krizė

neseniai ištiko UAB „Farmakonas" priklausančias „Fardenos" vaistines, - jų bankrotas didmenininkams padarė 2,5 mln. litų žalos. Tačiau tolesniam vaistinių savininko „verslui" kelią užkirto patys didmenininkai. Mat kai bankrutavusios bendrovės savininkas sumanė tose pačiose patalpose įsteigti kitą įmonę, nė vienas didmenininkų nebesutiko jam tiekti vaistų ir galop šis pardavė savo verslą - 6 vaistines - faktiškai už dyką.

Dėl tyčinio „Fardenos" vaistinių bankroto žalos patyrė ir rinkos lyderė „Limedika": ji prarado apie 200 tūkst., LRG - apie 100 tūkst. litų. Ta pati „Limedika", kuri turėjo patirties „Ratio" vaistinių sistemos bankroto istorijoje (apie tai „Ekstra" rašė pernai lapkritį Nr.47).

„Limedika" - viena įmonių, kuriai „Ratio" skola (apie 1,5 mln. litų) už vaistus buvo pati didžiausia. Galima numanyti, kad šios vaistų tiekimo bendrovės vadovai, matyt, neblogai žinojo „Ratio" situaciją, juoba kad šiame versle netruko atsirasti ir giminystės ženklų: jau minėjome, kad R.Bagdonavičienės brolis Kęstutis Broniukaitis eina vykdančiojo direktoriaus pareigas „Gintarines" vaistines valdančioje bendrovėje - jos prekės ženklas ir kabo virš buvusių „Ratio" vaistinių. Kaip „Ekstrai" yra sakęs K.Broniukaitis, su šiomis vaistinėmis „Gintarinė grupė" dirba pagal franšizės sutartį.

Giminystės ryšiai gal ir nebadytų akių, jei ne dar vienas faktas: vos tik pernai „Valstybės žiniose" buvo išspausdinta informacija apie licencijos išdavimą bendrovei „Ratio vaistinė", „Limedika" senajai „Ratio" bendrovei iškėlė bankroto bylą. Kauno apygardos teismo nutartimi įmonės veikla pernai liepos 26 d. buvo sustabdyta, ir „Limedika" tapo pagrindine „Ratio" kreditore: jos interesai sudaro 50,5 proc. visų kreditorių interesų -2,1 mln. litų.

Kas yra kas?

Šiuo metu K.Broniukaitis yra ne tik UAB „Gintarinė grupė" vienas vadovų, bet ir eina prieš keturis mėnesius įsteigtos UAB Verslo konsultavimo centro direktoriaus pareigas. Tai įmanoma? Galbūt. Nes anot „Gintarinės grupės" direktoriaus Mariaus Aleksandravičiaus, K.Broniukaitis ilgai atostogavo. Šį klausimą jis patarė išsiaiškinti su pačiu K.Broniukaičiu. Kaip - jei į skambučius telefonu atsakinėja tik balso pašto dėžutė? Vis dėlto kažkas šioje bendrovėje yra ne taip, jei pats direktorius nežino, kuo užsiima jo kolegos. „Esu normalus vaistininkas (direktoriaus pareigų negali eiti farmacinio išsilavinimo neturintis žmogus) ir tikrai nenorėčiau, kad būčiau TEN minimas", - sakė M. Aleksandravičius.

Šioje vietoje tikriausiai būtų pravartu pratęsti dėlionę „kas yra kas".

K.Broniukaitis keliauja po farmacine veikla besiverčiančias bendroves (žr. schemą).

„LRG farmacijos" bankrotą oficialiai inicijavusio paskutinio jos direktoriaus D.Bajerčiaus pavardė ir anksčiau šmėžavo „Romginta" bei „Globus pharmaci" bendrovėse: „LRG farmacijos" virsmo laikais jis keliavo iš vienos įmonės į kitą eidamas su komercija susijusias pareigas. 1998 metais jam buvo priteista 3600 litų bauda (pagal BK 322 str., bylos Nr. 10-9-82-97) už apgaulingą apskaitos tvarkymą.

Pačioje „Limedikoje" neseniai būta tam tikrų pokyčių: pasikeitė jos akcininkai (95 proc. šiuo metu akcijų valdo UAB „Rex mag-nus", kurios direktorė - Audronė Broniukai-tienė, Kęstučio Broniukaičio ir „Limedikos" direktorės R.Bagdonavičienės motina. Tuo pačiu (buto) adresu Kaune registruotai įmonei UAB „Limedikos didmena" (direktorė -taip pat A.Broniukaitienė) pernai buvo išduota didmeninės veiklos licencija. Šiuo metu ji vaistais neprekiauja - tikėtina, kad tai atsarginis variantas, kad į įmonę bet kuriuo metu būtų galima permesti verslą.

Ne ką skaidresnė už vaistų rinkos „pilkuosius kardinolus" yra ir teisinė „LRG farmacijos" bankroto situacija.

Vilniaus apygardos teismas balandžio 15 d. patenkino D.Bajerčiaus ieškinį ir iškėlė „LRG farmacijai" bankroto bylą, tačiau teisinės procedūros vis dar nevyksta.

Teisėjas Viktoras Dovidaitis D.Bajerčiaus prašymu LRG bankroto administratoriumi paskyrė UAB „Admivita" įgaliotą asmenį -Arvydą Gaubą.

Bendrovės „GlaxoSmithKline Lietuva" ir „Berlin Chemie Menarini Baltic" - didžiausios LRG kreditorės - nesutiko, kad būtent ši bendrovė administruotų bankrotą. Motyvas? Pasak šių bendrovių vadovų, „Admivitos" reputacija jiems kėlė abejonių, o pats A.Gaubas administruoja kelių vaistinių bankrotą. Tačiau teisėjas V.Dovidaitis nesuspėjo pakeisti bankroto administratoriaus - buvo perkeltas dirbti į kitą skyrių, o naujai paskirta teisėja kreditorių prašymo nepatenkino. Dėl jos

priimto sprendimo - atmesti skundą - abi minėtosios farmacijos bendrovės kreipėsi į aukštesnės instancijos teismą: praėjusį ketvirtadienį šį klausimą pradėjo nagrinėti apeliacinis teismas.

Versijos

Kur dingo LRG turtas? Šis retorinis klausimas kol kas sulaukia tik retorinių atsakymų. 1-6 mln. litų - įvairių šaltinių teigimu, tiek pinigų LRG per neapmokestinamąją kompaniją galėjo sumokėti už nulinę vertę tuo metu turėjusią „Asotrą". Sklando ir tokios kalbos, kad 1,4 mln. litų paskutinis direktorius iš LRG kasos galėjo pasiimti grynaisiais („Ekstra" k šią informaciją norėjo pasitikslinti, to paklausdama paties D.Bajerčiaus, bet jis -nepasiekiamas). Dar 9 mln. litų („Asotros" vaistais) galėjo būti sumokėta „Limedikai" kaip senoji skola.

Kreditoriai turi ir savas vaistų iš „Asotros" bei LRG sandėlių dingimo versijas. Manoma, kad jie paprasčiausiai buvo išplauti: oficialiai tai įmanoma padaryti išparduodant vaistus mažomis kainomis ir suteikiant nepagrįstai dideles nuolaidas.

„Limedikos" finansiniais reikalais pastaruoju metu domisi ir valstybinė mokesčių inspekcija: į jos akiratį bendrovė pateko po to, kai su Labdaros k paramos įstatymo priedanga 2003 m. rudenį atseikėjo maždaug 4 mln. litų labdarą bendrovei „Renton Traiding L.L", turinčiai sąskaitą Rygos banke.

Kaip „Ekstrą" informavo Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija (VMI), šiuo metu bendrovėje „Limedika" atliekamas tyrimas, kurio rezultatų be liepos pabaigos neverta tikėtis.

„Ekstros" žiniomis, gegužės 16 d. Valstybinė mokesčių inspekcija areštavo 3 mln. litų vertės „Limedikos" turtą (sandėlį, žemę, pastatus). Galbūt tai prevencinis VMI veiksmas, padarytas siekiant, jog mokesčių mokėjimo prievolė būtų vykdoma. „Limedika" šį VMI veiksmą kaip neteisėtą (patikrinimo akto iš inspekcijos ji nebuvo gavusi)

apskundė teismui.

Nuo „Limedikos" gręžiasi ir kai kurie bankai. Suteikdami ne tik dideles paskolas, bet ir vieną paprastesnių kreditavimo produktų -faktoringą, bankai vertina finansinę įmonių būklę. Net ir tokią paskolą gauti „Limedikai" lieka vis mažiau galimybių.

„Mūsų atsakymas „Limedikai" buvo neigiamas. Toks sprendimas buvo priimtas remiantis operatyvine informacija: regis, tai buvo su „LRG farmacija" susijusi įmonė, - sakė „Hansabanko" Faktoringo departamento direktorius Mintautas Miškinis. - Ar dirbtume su kitomis didmeninėmis vaistų prekybos įmonėmis? Tektų išsamiau susipažinti su jų finansais, bet daugmaž su visomis kitomis - taip. Tačiau kartais duomenų apie finansinę įmonės padėtį net nereikia, kad priimtume jai nepalankų sprendimą".

Rūkas

„Rūko situacija", - padėtį vaistų rinkoje pabandė apibūdinti „Armilos" vadovas R.Mielinis: nėra teisinių faktų, įrodančių, kad LRG bankrotas yra tyčinis, - tėra prielaidos; užsieniečiai - farmacijos bendrovių ar jų atstovybių savininkai - negali suvokti, kaip Lietuvoje, Europos Sąjungos šalyje, galėjo TAI įvykti, o kelis mėnesius iš valstybės institucijų - jokios reakcijos. Absoliuti tyla tvyro ir bankrutavusių įmonių savininkų pusėje.

Visos rinką ištikusios krizės metu vienintelė „Limedika" nuolat pabrėžia, kad gali su vaistų gamintojais atsiskaityti iš anksto, prieš gaudama prekes. „Kaip ir kokiais pinigais?" -stebisi konkurentai.

„Mes jaučiame bankrotų padarinius: kai kurie gamintojai prašo iš anksto sumokėti už vaistus, - puikiai juos suprantame. Tik kas žino, ar tai nesukels naujos griūties? - pažymėjo UAB „Eurofarmacijos vaistinės" komercijos direktorius E.Radžvilas. - Rinkoje juk yra sąžiningų žaidėjų - didmenininkų, kurie neturi finansinio užnugario - neturi iš kur pasiimti pinigų, ir jiems šioje situacijoje yra sunkiausia".

Vertindamas situaciją „Medikonos" direktorius G.Galminas išliko santūrus: „Ne rinka rizikinga, bet rizikingi yra tam tikri rinkos žaidėjai".

Vis dėlto vaistų gamintojai didmenininkus šiuo metu stebi tarsi per didinamąjį stiklą, imdamiesi visų įmanomų atsargumo priemonių. Ir bando nuspėti būsimųjų bankrotų aukas.

Vieniems atrodo, kad kris „Mauda", kitiems - kad „Armila", tretiems - kad „Medikona", ketvirtiems - kad „Eurofarmacijos vaistinių" didmeninės prekybos skyrius. Kalbų yra įvairiausių, bet niekas, atrodo, nenagrinėja versijos, kad rinkoje liks „Limedika": galbūt ji „par-siduos" kokiai nors tarptautinei kompanijai, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės „UniChem", galbūt bankrutuos, galbūt ją nupirks vienintelė užsienio kapitalo turinti „Tamro".

„Tokių ketinimų neturime, - „Ekstrą" patikino „Tamro" generalinis direktorius Gytis Bendorius. - Bet manau, kad didmeninių vaistų prekybos įmonių koncentracija vyks toliau".

Pati „Limedikos" direktorė R.Bagdonavičienė laikosi gana santūriai: „Yra įvairių situacijų rinkoje. Manau, kad natūralu, kad vienos kompanijos bankrutuoja ir pasitraukia... Apyvartos augimas ir pelno augimas toli gražu nėra sėkmingo verslo garantija. Kai kompanija auga, bet neuždirba pelno, kažkuriuo momentu ji privalo daryti sprendimą, ką veiks toliau".

Vagis kaime

Klounada. Gal ir įžeidu, bet, žvelgiant iš šalies, farmacijos bendrovių vadovams taip atrodo didmenininkų pastangos įtikinti verslo partnerius, kad nė vienas jų daugiau „tyčia" nebebankrutuos.

UAB „Limedika" balandžio pabaigoje surengė precedento neturinčią konferenciją, į

„Radisson SAS" viešbutį įsileidusi tik kviestinius svečius: verslui naudingus vaistų gamintojus. Visi, kurie be kvietimų įsmuko į konferencijos salę, buvo išprašyti lauk, o pranešimai buvo skirti gamintojams įtikinti, kad rinkoje iš dabar esančių septynių didžiųjų didmeninių vaistų tiekimo įmonių išsilaikys tik „Limedika" ir „Tamro". Šioje konferencijoje, Vaistų didmeninės prekybos įmonių asociacijai (VDPĮA) nepritarus, pranešimą skaitė ir asociacijos valdybos pirmininkas, „Tamro" vadovas Gytis Bendorius. Kodėl?

„Tai buvo mano asmeninis sprendimas. Man atrodė, kad perskaityti pranešimą reikia, nes kiekviena solidi auditorija yra tinkama asociacijos veiklai populiarinti. O po 2002 m. kovo - derybų su Sveikatos apsaugos ministerija dėl ligonių kasų skolų - daugiau asociacijos veikla buvo nejuntama. Dauguma asociacijos narių manė, kad pranešimas „Limedikos" konferencijoje - netinkamas fonas", -sakė G.Bendorius.

Kaip atsaką kitą konferenciją gegužės 12 d. surengė pati VDPĮA. Tema - situacija Lietuvos farmacijos rinkoje, potemė - kas organizavo dviejų didmeninių įmonių bankrotą ir kas bus toliau. Visi, kurie pateikė šiuos klausimus, mintyse turėjo atsakymą, bet garsiai nė vienas jo taip ir neištarė. Tačiau kažkodėl iš visų pranešėjų konferencijos dalyviai aplodismentų išties pašykštėjo vienintelei moteriškei - „Limedikos" vadovei. Vis dėlto verta stebėtis itin ramia jos laikysena: jokių nereikalingų emocijų. Per priešų (VDPĮA) surengtą konferenciją - tik keleto minučių pranešimas. O juk garsiai to nepasakydami, mintyse milijonines sumas praradę LRG kreditoriai skersuote skersavo į ją.

Kaip „Ekstrai" sakė „Berlin Chemie Menarini Baltic" generalinis direktorius Algimantas Blažys, kiekvienas kaimas žino savo vagį, bet rankų jam nenukaposi. Todėl dauguma LRG ar „Asotros" kreditorių, patyrusių didesnių ar mažesnių nuostolių, šiuo metu savo jėgomis aiškinasi situaciją.

Bendrovės „Berlin Chemie Menarini Baltic" kartu su „GlaxoSmithKline Lietuva" yra pasamdžiusios Ekskomisarų biurą, o jo atliekamo tyrimo išankstinė išvada: „LRG farmacijos" dingimas iš rinkos - tyčinis bankrotas.

Interneto vartai

„LRG farmacijos" interneto svetainė („www.lrg.lt") dabar - tuščia. Vos prieš pusmetį, kai teko gilintis į tyčinį vaistinių bankrotą, „Ekstra", užsukusi į „LRG farmacijos" svetainę, pasigėrėjo, kaip sklandžiai dirba ši įmonė: auganti apyvarta, Geros vaistų platinimo praktikos sertifikatas... Dabar gi ne tik interneto svetainėje, bet ir LRG sandėliuose - tuščia.

Paieškos intertnete tuo ir geros, kad jose galima rasti tai, ko žmogus mano nepametęs: pavyzdžiui, liudijimą, kad dar 2002 metais interneto vartų „lrg.lt" bei „alaja.lt" prekės ženklo savininkė buvo farmacijos firma „Limedika", o štai „Gintarinių" vaistinių sistemos interneto vartų prakės ženklo „gintarine.lt" nuosavybės teisė priklausė bendrovei „LRG farmacija". Kodėl? Kam „Limedikai" reikalingi įmonių,

oficialiai - konkurenčių prekės ženklai? „Ekstrai" per konferenciją to paklausus, salė suakmenėjo nuo tylos. „Nežinau, - R.Bagdonavičienės balsas išliko taip pat ramus. - Nežinau. Pasiteirauti reikėtų žmonių, kurie užsiima programavimu".

O gal tarp šių įmonių niekada net nebuvo konkurencijos?

„EKSTRA"
2005 06 27

Vaistinių tinklai Lietuvoje

Žmonės nuo seniausių laiku yra linkę burtis į grupes. Šis jausmas buvo juntamas tiek seniausiais laikais, tiek ir šiandien. Senovėje žmonės burdavosi i bendruomenes norėdami išgyventi, tuo tarpu šiandienos farmacijos versle jungiamasi norint išlikti rinkoje. Atrodo taip panašu ir elementaru... Tačiau kokia reali šių naujų junginių Įtaka šių dienų visuomenei? Tik 33 proc. mažmeninės farmacijos rinkos nepriklauso tinklams. Jei būčiau tokį skaičių pasakęs prieš gera penkmetį, manimi nepatikėtu... Tačiau šiandien tokia realybė – žiauri ir konkurencinga. Šiame straipsnyje pabandysime apžvelgti mažmeninį farmacijos sektorių labai intriguojančiu ir daug diskusijų keliančiu aspektu – vaistiniu tinklai ir jų daroma įtaka farmacijos sektoriui. Suprasdamas, kad po šio straipsnio kils diskusijos, ir, siekdamas to išvengti, pabandysiu griežtai apibrėžti taisykles ir duomenų šaltinius, kad nebūtų nereikalingu šio straipsnio interpretacijų. Straipsniui duomenis teikia UAB „Softdent" kompanija, be kitų savo veiklos rūšių, užsiimanti ir farmacijos rinkos analize. Straipsnyje kur bus pateikiamos pardavimų ar užimamos rinkos piniginės išraiškos (litais), tai bus kainos, kuriomis didmeninės vaistų platinimo kompanijos tiekia vaistus vaistinėms. Analizuojamas periodas – 2005 m. II ketvirtis.

MAŽMENINIO FARMACIJOS SEKTORIAUS „KARALIAI"

Turbūt pamenate, kad ankstesniuose „Gydymo meno" numeriuose aptarėme gana aktualius klausimus, kuo tapo farmacija šiomis dienomis. Ar tai tik verslas, kur piniginiai interesai viską nusveria, ar vaistinė dar kuo nors skiriasi nuo paprastos parduotuvės. Vienareikšmio atsakymo turbūt neįmanoma rasti... Mes to ir nebandysime daryti. Šis straipsnis turėtų būti tik kaip šiandieninės situacijos farmacijos versle indikatorius, situacijos, kai mažmeniniame farmacijos sektoriuje „karaliauja" vaistinių tinklai. Norime ar nenorime, tačiau privalome sutikti su nuomone, kad šie „karaliai" šiuo metu yra pati įtakingiausia grupuotė mažmeniniame farmacijos sektoriuje.

VAISTINIŲ TINKLAI IR JŲ PRIKLAUSOMUMAS

Kaip minėjome, kad straipsnis išliktų objektyvus iki galo, reikėtų tiksliai apibrėžti mūsų nagrinėjamą imtį, t. y. vaistinių tinklus. Kas jiems priklauso, ar visada galima tą priklausomybe nustatyti? Galima pabandyti iš praktikos apibrėžti, kas tai yra vaistinių tinklas -vaistinių grupė, kurią sudaro vieno ženklo sujungtos vaistinės ir/arba oficialiai pateikiančios (deklaruojančios) savo priklausomybę vienam iš tinklų.

Tad straipsnyje minimi vaistinių tinklai yra šie: „Apotheca", „Apotheca Herbaria", Baltijos vaistinių grupė (toliau - BVG), „Camelia", Eurofarmacijos vaistinės („Eurovaistinės"), „Medicamen" ir „Šeimos vaistinės". Turbūt šiek tiek nusimanantis apie mažmeninį farmacijos sektorių puls teikti pastabas apie vaistinių priklausomybe vienam ar kitam rinkos dalyviui... Tačiau, mielieji kolegos, į vaistinių rinką jau senokai atėjo visi rinkos ekonomikos dėsniai, tad vienas ar kitas vaistiniu tinklas ar viena kita vaistinė šiandien gali priklausyti vienam tinklui, o kita – jau kitam. Šių procesų sparta yra be galo didelė, ir tai dažnai besikeičiantys reiškiniai farmacijos versle.

FARMACIJOS RINKA: 2005 M. II KETVIRTIS

Visa mažmeninė farmacijos rinka per 2005 m. II ketvirtį savo dydžiu siekė daugiau nei 252 milijonus litų. Pažvelgė į l paveikslą, galime pateikti vieną gana akivaizdžią išvadą – vaistinių tinklai sudaro 2/3 visų Lietuvos mažmeninės farmacijos rinkos pardavimų (pinigine išraiška). Jeigu nagrinėsime, pagal kiekine išraišką (pagal parduotų pakuočių skaičių), gausime rezultatus beveik identiškus, kaip ir pagal verte (32 proc. – nepriklausomos vaistinės, ir 68 proc. – tinklui priklausančios vaistinės). Šie palyginimai taip pat yra gana išraiškingi dydžiai, nes farmacijos visuomenėje vis

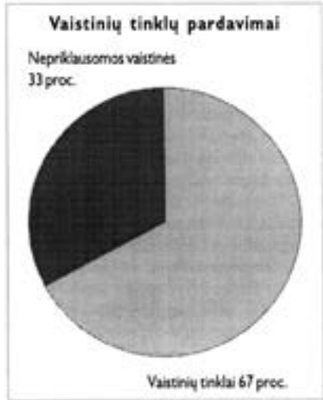

1 pav. **Vaistinių tinklų pardavimai. Rinka vertinta pagal vaistinių tinklų pardavimus, pinigine išraiška**

dar buvo tvirta nuomonė, kad vaistinių tinklai prekiauja „brangesnėmis" prekėmis, iš kurių galima greičiau uždirbti pinigų, o pigiuosius produktus palieka tinklui nepriklausančiomis vaistinėms. Tačiau akivaizdu, kad ši teorija jau pasenusi, ir šiuo metu tiek vaistinių tinklai, tiek nepriklausomos vaistinės turi tiek vienokių, tiek kitokių klientų.

Daug kam šis procentas pasirodys kiek didokas (nepriklausomų vaistinių užimama rinkos dalis), tačiau labai sunku teikti tikslius duomenis apie vaistinių tinklus, jų užimamas rinkas, kai nėra net normalaus apibrėžimo teisės aktuose, kas tai yra vaistinių tinklas, kas tai yra 'frančizinė' vaistinė, ir t.t.

Išsamiau nagrinėjant kiekvieno vaistinių tinklo užimamas pozicijas mažmeninėje farmacijos rinkoje, verta pastebėti, kad vėlgi yra panašios pozicijos lyginant pagal pardavimus tiek piniginė išraiška (litais), tiek kiekine (pakuotėmis) (2 pav.). Galbūt kiek daugiau į akis krenta „Apotheca" vaistinių tinklas - pagal pardavimus pinigine išraiška šis vaistinių tinklas yra 4-oje pozicijoje, tuo tarpu pagal pakuotes – 5-oje. Šis faktas leidžia daryti prielaidą, kad šio vaistinių tinklo vaistinės yra daugiau lokalizuotos prie gydymo įstaigų ir PSP centrų (kur parduodami sąlyginai brangesni receptiniai vaistai).

Vertinant vaistinių lokalizaciją verta pastebėti, kad apie 50 proc. tinklams priklausančių vaistinių yra penkiuose didžiausiuose Lietuvos miestuose (3 pav.).

Turbūt tuo, kad didžiausia tinklų lokalizacija didžiuosiuose mietuose, nereikėtų per daug stebėtis. Vis dėlto

Vaistinės tinklas	Užimama pozicija (vertine išraiška)	Vaistinės tinklas	Užimama pozicija (kiekine išraiška)
„Eurovaistinės"	1	„Eurovaistinės"	1
„BVG"	2	„BVG"	2
„Camelia"	3	„Camelia"	3
„Apotheca"	4	„Šeimos vaistinės"	4
„Šeimos vaistinės"	5	„Apotheca"	5
„Apotheca Herbaria"	6	„Medicamen"	6
„Medicamen"	7	„Apotheca Herbaria"	7

2 pav. **Vaistinių tinklų pardavimai (piniginė (litais) ir kiekine (pakuotėmis) išraiška)**

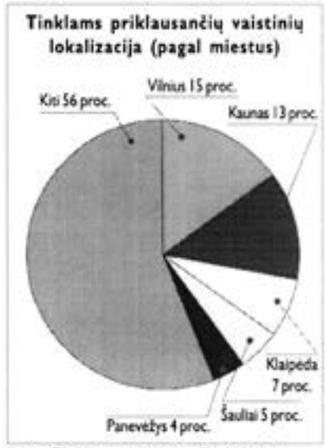

3 pav. **Tinklams priklausančių vaistinių lokalizacija pagal Lietuvos miestus**

didžiuosiuose miestuose didesnės pajamos, didesnė perkamoji galia, didesnis rūpinimasis savo sveikata. Lygiai taip pat svarbu, o gal ir svarbiausia gyventojų skaičius. Tačiau norint dar geriau įsigilinti į tam tikras vaistinių tinklų plėtros peripetijas, verta paanalizuoti tris didžiuosius Lietuvos miestus išsamiau, t.y. tinklų lygiu. Vilniaus miestas – didžiausias gyventojų skaičiumi ir jų gaunamomis pajamomis. Tikėtina, kad šiame mieste kiekviena vaistinių grupė nori turėti kuo didesnę įtaką, tai bent iš dalies garantuoja didesne apyvartą ir kartu didesnes pajamas. Pirmoje vietoje pagal vaistinių skaičių užima Baltijos vaistinių grupė, o antroje – „Eurovaistinės" (4 pav.). „Prizininkų" trejetuką Vilniaus mieste užbaigia „Camelia" vaistinės. Tuo Kauno mieste situacija radikaliai skiriasi – nors pirmoji vieta, kaip ir Vilniuje, priklauso Baltijos vaistinių grupei, antroji vieta – „Apotheca Herbaria", o trečioji - „Medicamen". Tuo tarpu Vilniuje „Camelia" ir „Eurovaistinės" tinklai, buvę pirmajame trejetuke, Kaune atitinkamai užima 4-ą ir 5-ą vietas. Žvelgiant į Klaipėdos regioną vėlgi matomi tam tikri skirtumai, palyginti tiek su Vilniumi, tiek su Kaunu, ir vaistinių tinklai pagal savo turimas vaistines išsirikiuoja taip: „Eurovaistinės", Baltijos vaistinių grupė ir „Medicamen". Tad šie skaičiai dar kartą parodo, koks gali būti segmentuotas mažmeninis farmacijos sektorius ir lygiai taip pat koks nelengvas darbas numatyti tolesne kiekvieno iš vaistinių tinklų plėtrą tiek vaistinių tinklų vadovams, tiek su jais konkuruojančioms privačioms (tinklui nepriklausančioms) vaistinėms.

VAISTINIŲ TINKLU TIEKIMAS

Ne pirmasis pastebėsiu, kad daugelis didžiausių vaistinių tinklų turi sau „pavaldžias" didmenines vaistų platinimo įmones. O gal tiksliau reikėtų pasakyti, kad didmeninės vaistų platinimo įmonės yra priglaudusios „po savo sparneliu" daugelį iš stambiųjų vaistinių tinklų. Pateikus šį teiginį, atrodytų, viskas turėtų būti aišku apie didžiuosius vaistinių tinklų tiekėjus. Taip ir yra... Tikiu, kad daugelis pasakys, kas yra tam tikro vaistinių tinklo prioritetinis tiekėjas. Manau, kad atsiras ir tokių, kurie teisingai nurodys ir antrą pagal svarbą tam tikro vaistinių tinklo tiekėją. Tačiau esu tikras, kas mažai kas nuspės kas yra 4-as ar 5-as pasirinkto vaistinių tinklo tiekėjas. Gali kilti klausimas, ar tai svarbu. Pripažinkime, kad didžiausią apyvartą sudaro pirkimai iš pagrindinių 2–3 tiekėjų, tačiau, esant didelei vaistinės tinklo apyvartai, svarbią vietą tiekimo grandinėje užima ir penktas ar šeštas tiekėjas.

Išsamiau analizuojant 5 paveikslą, iškyla tam tikrų įdomių teiginių ir pamąstymų. Pirmiausia į akis krenta „Eurovaistinių Didmena", kuri yra pagrindinė „Eurovaistinių" tiekėja. Tačiau „Eurovaistinių Didmena" tiekia vaistus tik į „Eurovaistinių tinklą", o kituose tinkluose savo prekybos nevykdo. Kitas įdomus dalykas, kad „Tamro" yra pagrindinis net trijų vaistinių tinklų tiekėjas – „Apotheca Herbaria", „Medicamen" ir Šeimos vaistinių tinklo. Į akis taip pat krenta aktyvus „Armilos" „dalyvavimas" prekyboje su vaistinių tinklais – antras tiekėjas „Apotheca" ir Šeimos vaistinių tinklams, ir trečias tiekėjas – Baltijos vaistinių grupėje, „Camelia" ir „Eurovaistinių" tinklams.

KĄ PARDUODA VAISTINIU TINKLAI?

Turbūt bent kiek nusimanantis apie farmacijos verslą suvokia, kokios reikalingos pastangos, kad produktas taptų populiarus. Būkime atviri, kad jei šis produktas yra nereceptinis, vienas iš paprastesnių, greitesnių ir veiksmingesnių būdų patekti pas vartotoją – vaistinių tinklai. Įvairios derybos, susitarimai, akcijos, išpardavimai ir sėkmingas bei tinkamas visų šių išvardintų procesų administravimas ir tinkama jų vadyba iškėlė vaistinių tinklus į aukštumas, kuriuose dabar jie yra.

Vėlgi turbūt nesuklysiu, kad žemiau pateikta lentelė (6 pav.) yra bent kol kas Lietuvos mažmeniniame farmacijos sektoriuje nematytas reiškinys.

Išsamiau nagrinėjant 6 paveikslą verta pastebėti tam tikras įdomias tendencijas. Pir-

miausia į akis krenta tam tikrų vaistinių tinklų aktyvesnis, o kitų mažiau aktyvus darbas su vaistų gamintojais. Iš pateikto paveikslo

Miestas	„Eurovaistinės"	„BVG"	„Medicamen"	„Camelia"	„Apotheca"	Šeimos vaistinės	„Herbaria"
Vilnius	2	1	4	3	7	6	5
Kaunas	5	1	3	4	6	7	2
Klaipėda	1	2	3	4	5	6	7

4 pav. **Trijų didžiausių Lietuvos miestų mažmeninės farmacijos rinkos analizė, vertinant kiekvieno vaistinių tinklo vaistinių skaičių kiekviename mieste atskirai (vertinta pagal vaistinių skaičių kiekviename mieste ir pagal tai suteikta pozicija. Pavyzdžiui, „Camelia" vaistinių tinklas pagal vaistinių skaičių Vilniuje yra 3-ioje vietoje, o „Apotheca" vaistinių tinklas Klaipėdoje 5-oje vietoje)**

matome, kad mažiausiai (pagal produkto pardavimo procentą) su populiariausiais produktais dirba „Apotheca Herbaria" ir „Medicamen" vaistinių tinklai. Vėlgi, ko gero, viena iš svarbiausių priežasčių - tinklo dydis. Nagrinėdami atskirus produktus pagal jų pardavimus, taip pat pastebime tam tikrų įdomybių. Antroje vietoje pagal pardavimus yra „Eli Lilly" produktas Zyprexa – didele jo pardavimų dalį sudaro pardavimai į tinklams nepriklausančias vaistines (t. y. jis sudaro daugiau negu nepriklausomų vaistinių vidurkis (33 proc.), palyginti su tinklams priklausančiomis vaistinėmis). Kitas preparatas, patenkantis į Lietuvos TOP-20, – NeoRecormon. Net trys ketvirtadaliai šio vaisto yra parduodama tinklams nepriklausančiose vaistinėse, tai parodo šio produkto ir darbo su juo specifiškumą. Kitas įdomus produktas ir įdomūs šio produkto (Rispolept) ryšiai su vienu iš vaistinių tinklų – „Apotheca". Daugiausia, net 27 proc., šio preparato visų pardavimų yra vykdoma per šį tinklą, tuo tarpu per nepriklausomas vaistines jo yra parduodama net 44 proc. Viena iš šio rezultato priežasčių – atsiradę pigesni generiniai analogai, turintys veikliąją medžiagą. Vaistinis preparatas Gemiar – vėlgi įdomus šiais tinklų „karaliavimo" laikais – net 81 proc. šio preparato parduodama per nepriklausomas vaistines. Vieno iš pagrindinių farmacijos kompanijos „Berlin-Chemie" preparatų Lioton – pakankamai stiprios pozicijos visuose tinkluose (palyginti su nepriklausomomis vaistinėmis), tačiau ypač dirbame su "Eurovaistinėmis" (43 proc. pardavimų per šį vaistinių tinklą).

RINKOS DĖSNIAI – JAU IR FARMACIJOJE...

Kad ir kiek keiktume šiuos „grobuoniškius" farmacijos rinkos dalyvius – vaistinių tinklus, reikia pripažinti vieną dalyką – jie, ko gero, pirmieji kartu su vaistų gamintojais į farmacijos verslą įnešė rinkos ekonomikos pagrindus. Be abejonės, mažmeniniame farmacijos sektoriuje (vaistinių darbe) šie visi rinkos dėsniai, rinkodaros veiksmai neturėtų būti aukščiau farmacijos specialisto kuriamo intelektualaus produkto – farmacijos paslaugos. Bet šių dienų farmacijos rinka yra žiauri ir ji savo aukomis renkasi silpniausius rinkos dalyvius... Tačiau, kad šis straipsnis nebūtų baigtas tokia liūdna gaida, aš, mielieji kolegos, linkiu, kad kiekvienas atrastumėte savyje ryžto būti permainų valdytoju, o ne permainų auka...

Didmenininkas	„Apotheca"	Apotheca „Herbaria"	„BVG"	„Camelia"	„Euro vaistinės"	„Medicamen"	Šeimos vaistinės
„Alaja"	6	3	6	7	8	9	–
„Armila"	2	5	3	3	3	4	2
„Briva"	9	–	8	11	–	11	8
„Entafarma"	5	4	4	6	4	6	4
„EuroVaistinės Didmena"	–	–	–	–	1	–	–
„Grida"	8	9	10	9	–	7	–
„Limedika"	4	2	1	4	2	3	3
„Mauda"	7	8	7	1	5	5	6
„Medikona"	1	6	5	5	6	2	5
„Miečys"	10	7	9	10	7	8	7
„Tamro"	3	1	2	2	–	1	1
„Veratrum"	–	–	11	8	–	10	–

5 pav. **Vaistinių tinklų tiekėjai (skaičiai šioje lentelėje reiškia tam tikro tiekėjo svarbą atitinkamame vaistinių tinkle. Pavyzdžiui, „Armila" yra 2-a pagal tiekimo dydį tiekėja „Apotheca" vaistinių tinklui arba „Medikona" yra 7-a pagal tiekimus į „Eurovaistines" ir t.t.)**

TOP-20 produktų, pagal pardavimus	„Apotheca"	„Apotheca Herbaria"	„BVG"	„Camelia"	„Eurovaistinės"	„Medicamen"	Šeimos vaistinės	Nepriklausomos vaistinės
Seretide Discus	6%	2%	15%	10%	27%	2%	7%	31%
Zyprexa	12%	1%	12%	5%	16%	0%	8%	46%
Betaloc ZOK	8%	3%	11%	14%	28%	2%	5%	29%
Nebilet	8%	1%	10%	13%	32%	2%	5%	28%
Plavix	6%	2%	10%	16%	36%	2%	4%	24%
Monopril	7%	2%	10%	13%	31%	2%	6%	29%
Symbicort Turbuhaler	7%	2%	12%	12%	27%	3%	6%	31%
NeoRecormon	12%	1%	7%	3%	2%	0%	1%	74%
Prestarium	8%	1%	10%	13%	30%	2%	5%	29%
Tertensif	9%	1%	10%	13%	33%	2%	6%	27%
Cardace	10%	3%	10%	11%	28%	2%	5%	30%
Lacipil	8%	2%	12%	13%	31%	2%	5%	27%
Sermion	5%	3%	13%	12%	25%	3%	4%	35%
Rispolept	27%	3%	9%	5%	5%	0%	6%	44%
Gemzar	14%	0%	4%	0%	2%	0%	0%	81%
Eprex	13%	0%	25%	2%	2%	3%	3%	52%
Nimesil	4%	3%	13%	10%	32%	4%	4%	30%
Enap	5%	2%	16%	13%	25%	4%	5%	31%
Mezym forte	4%	3%	11%	12%	36%	4%	4%	26%
Fastum Gel	3%	3%	8%	14%	43%	3%	3%	22%

6 pav. **TOP-20 Lietuvoje parduodamų produktų (pinigine išraiška) pardavimų pasiskirstymas tarp vaistinių tinklų. Ataskaitinis periodas – 2005 m. II ketvirtis.**

KMU farmacijos mokslų doktorantas,
Lietuvos vaistininkų sąjungos Valdybos
narys, rinkodaros specialistas
Mykolas Aniūnas

„Gydymo menas", Nr. 10, 2005 m.

Ar mokėsime už vaistus brangiau?

Seimo Sveikatos reikalų komitete baigiami svarstyti paskutiniai Farmacijos įstatymo projekto pakeitimai.

Projekte pateikiama gana daug pažangių nuostatų, tačiau yra ir dvelkiančių stagnacijos dvasia.

Buvo bandoma į projektą įrašyti nuostatą, kad kompensuojamų vaistų kainos visose vaistinėse būtų vienodos, kas reikštų, kad gyventojai negalėtų nusipirkti vaistų pigiau.

Tam pritarė Vaistų gamintojų asociacija ir nedidelę dalį Lietuvos pavienių vaistinių jungianti asociacija „Provifarma" Tai akivaizdu, – vaistinėms, kurioms nesuprantama rinkos ekonomika ir sveika konkurencija, įsigaliojus tokiai nuostatai nereikėtų nieko keisti veikloje ir galvoti kaip sutaupyti, kaip konkuruoti, kaip organizuoti savo veiklą – pelną garantuos įstatymo nustatyta vaisto kaina. Su šiomis įstatymo pataisomis nesutiko didieji šalies vaistinių tinklai – jų nuomone toks įstatymas žeidžia laisvos rinkos sąlygas ir įvedami suvaržymai vaistininkams, ko pasėkoje nukentėtų vartotojas, kuris rūpinasi savo ir artimųjų sveikata.

Šios pataisos Seime „prastumti" nepavykus, į šiuo metu svarstomo Farmacijos įstatymo projektą siūloma įtraukti draudimą informuoti ligonius apie taikomas nuolaidas vaistams, mažesnes kainas, akcijas, loterijas ir pan. Žodžiu, – pigiau parduoti galima, tik vartotojui draudžiama žinoti, kurioje vaistinėje jis ras pigesnių vaistų. Tik atėjęs į vaistinę klientas turėtų teisę pamatyti kainą. Ar tokia tvarka palanki vartotojams?

Tokia įstatymo pataisa išties prieštarautų šiuolaikinės visuomenės gyvenimo normoms. Ar įsivaizduojate ligonį, lakstantį po visas vaistines ir atliekantį „rinkos tyrimus" – kurioje vaistinėje jis galėtų nusipirkti vaistų pigiau.

Norėdami sužinoti vartotojų nuomonę ir įvertinti kai kurias Farmacijos įstatymo projekto nuostatas, visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus" Šių metų birželio mėn. atliko gyventojų apklausą. Net 93% apklaustųjų pasisakė, kad jiems labai reikalinga informacija apie vaistų kainas ir net 84% apklaustųjų atsakė, kad jiems labai svarbu įsigyti vaistus pigiau. Taigi matome, kad kaina vartotojui labai svarbi. Vienas iš pagrindinių veiksnių, kuriuo vadovaujasi gyventojai yra vaistų prieinamumas kainos požiūriu.

Sveikatos apsaugos ministerijos siekis uždrausti informaciją apie vaistų kainas ir nuolaidas skelbti ligoniams, neatitinka Europos Sąjungos direktyvos nuostatų, kurios nurodo, kad kainynai ir informacija apie vaistų kainas yra ne reklama, o informacija, ir skleisti ją neturi būti trukdoma.

Vaistinių tinklai vykdo aktyvią rinkodaros veiklą – organizuoja įvairias akcijas, derisi su gamintojais ir taiko nuolaidas vaistams. Kai kurių kompensuojamųjų vaistų priemoką netgi visiškai padengia savo pelno sąskaita, todėl vaistų kainos šiuose tinkluose yra mažiausios. Jei bus uždrausta teikti informaciją apie vaistų kainas vartotojams – tinklams nebebus prasmės taikyti mažesnių kainų, vaistų gamintojams nebereikės taikyti nuolaidų, tuo būdu gamintojai ir vaistininkai dirbtų pelningiau, tačiau galutinis vartotojas mokėtų už vaistus brangiau.

Pavienės vaistinės pašaipiai vadina vaistinių tinklus verslininkais, o ne farmacininkais. Pavienės vaistinės nevykdo verslo? Tai kaip pavadinti tai, kuo jos užsiima kasdien – „kilnusis užsiėmimas?" Tik nepriklausančios tinklams vaistinės yra geros ir rūpinasi ligoniais? – bet pažiūrėkime kokios kainos šių vaistinių lentynose! Jos kaltina tinklams priklausančias vaistines, kad nyksta vaistinės, gaminančios vaistus. Kai kurios vaistinės vis dar vykdo vaistų gamybą pagal individualius gydytojų receptus ir motyvuoja, kad gamyba kainuoja brangiai, todėl aukštos ir vaistų kainos. Tačiau realybė tokia – XXI amžiuje nėra nė vienos ligos, kuriai reikalingi vaistai nebūtų gaminami fabrikuose pigiau negu tai sugeba padaryti vaistinės. Fabrikuose įdiegta kokybę užtikrinanti ir nuo klaidų apsauganti sistema – „gera gamybos praktika". Ar gali vaistinė užtikrinti, kad jos vaistas pagamintas švariai, kad jame mikrobų kiekis neviršija tokio lygio, kurį pajėgūs užtikrinti fabrikai? Gamyba vaistinėse yra mirštanti farmacinė paslauga, – jos nelieka, nes natūraliai nyksta vaistinėse gamintų vaistų paklausa –, tačiau ar dėl to blogiau ligoniams? Tikrai ne, nes jie gali nusipirkti tuos pačius vaistus pigiau ir pagamintus fabrikuose, t.y. žymiai geresnės kokybės.

Tikrai nereikia kaltinti tinklinių vaistinių nebūtais dalykais. Žurnalistai tinklinėse ir klasikinėse vaistinėse atliko eksperimentą. Šių tyrimų rezultatai tikrai ne tradicinių vaistinių naudai. Išvadoje parašyta, kad „iš esmės ir neradome privalumų, kuriais klasikinės vaistinės pranoktų tinklines, priešingai – jos daug kuo atsilieka (žiūrėti „Veidas", straipsnis „Į vaistinę su gidu" 20051110).

Vis tik derėtų įsigilinti į verslo ir ekonomikos dėsnius. Konkurencija yra tas variklis, kuris skatina dirbti rentabiliau, gerinti teikiamų paslaugų kokybę bei suteikti vis daugiau naujų kokybiškesnių paslaugų gyventojams.

Nepriklausomų farmacijos įmonių asociacijos direktorė
Elena KVEDARIENĖ

„Rzeczpospolita": "Eurovaistinės" parduodamos

2005 lapkričio mėn. 4 d.

Lietuvių "Eurovaistinių" tinklas Lenkijoje ateinančiais metais tikriausiai pakeis savininką. Tad vaistų pardavimas už vieną grošągali baigtis, rašo penktadienio numeryje Lenkijos dienraštis "Rzeczpospolita".

Laikraščio duomenimis, netrukus firma pasirinks patarėją, kuris turi padėti jai parduoti 60 vaistinių Lenkijoje. "Daugelį mėnesių lietuviai viliojo klientus šūkiais, kad siūlo pigius vaistus, rūpinasi mūsų sveikata. O iš tikrųjų jie tenorėjo sukurti tinklą, kurį galima gerai parduoti", – sakė leidiniui Lenkijos Vyriausiųjų vaistininkų rūmų prezidentas A. Vrublis (Wrobel).

Pasak "Rzeczpospolita", Lenkijos farmacininkai skausmingai pajuto lietuvių vaistinių tinklo konkurenciją. Jis pardavinėjo kai kuriuos vaistus už vieną grošą. "Eurovaistinės" taip pat rengė agresyvias reklamos akcijas.

Gera rinkodara, lojalumo programos ir kainų mažinimas dešimtis tūkstančių Lenkijos gyventojų paskatino tapti "Eurovaistinių" klientais. Firmos pajamos padidėjo nuo 37,8 milijono zlotų 2003 metais iki 132,4 milijono zlotų pernai.

"Lenkijos vaistų didmenininkai tikrai susidomės "Eurovaistinių" pirkimu. Tokios progos negalime praleisti, kadangi įstatymai draudžia atidaryti naujas vaistines, kurios priklausytų tinklui. Bet perimti jau veikiančias jie nedraudžia", – pareiškė dienraščiui vienos Lenkijos didmeninės prekybos įmonės atstovas.

Neatmetama galimybė, kad dėl "Eurovaistinių" kovos ir užsienio firmos. Kelios iš jų jau dirba Lenkijoje, bet vaistinių tinklo dar neturi. Lenkijos specialistai prognozuoja, kad už 60 vaistinių lietuviai gali paprašyti mažiausiai 36 milijonų zlotų.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2002 M. KOVO 18 D. ĮSAKYMO NR. 132 „DĖL SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR FARMACIJOS SPECIALISTŲ PROFESINĖS KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO IR JO FINANSAVIMO TVARKOS“ PAKEITIMO

2005 m. birželio 20 d. Nr. V-506
Vilnius

P a k e i č i u Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų profesinės kvalifikacijos tobulinimo ir jo finansavimo tvarką, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 18 d. įsakymu Nr. 132 „Dėl sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų profesinės kvalifikacijos tobulinimo ir jo finansavimo tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. 31-1180) ir išdėstau 26 ir 27 punktus taip:

„26. Ministerija skiria ne mažiau kaip 80 procentų iš valstybės biudžeto gaunamų lėšų specialistų tobulinimui. Vienam asmeniui iš valstybės biudžeto skiriama vienoda procentinė lėšų dalis nepriklausomai nuo turimų licencijų ar kitų specialisto praktikai būtinų dokumentų skaičiaus. Likusią valstybės biudžeto lėšų dalį (iki 20 procentų) ministerija gali skirti tiksliniam specialistų tobulinimui, atsižvelgdama į strateginius sveikatos sektoriaus pasikeitimus, kylančius sveikatos priežiūros personalo planavimo ir jo kompetencijos klausimus, sparčius medicinos technologijų pasikeitimus, specialistų profesinių sąjungų ir specialybės draugijų motyvuotus siūlymus, siekdama paspartinti sveikatos apsaugos reformą ir pagerinti atskiros sveikatos priežiūros srities specialistų teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, vykdydama Europos Sąjungos teisės reikalavimus.

27. Ministerija, siekdama patenkinti specialistų tobulinimosi poreikius bei atsižvelgdama į valstybės biudžeto skiriamas lėšas, apmoka specialistui iki 75 procentų specialisto profesinės kvalifikacijos privalomojo tobulinimosi švietimo institucijos, kuriai suteikta teisė vykdyti ir formalųjį švietimą, organizuojamų specialistų profesinės kvalifikacijos tobulinimo kursų kainos. Tuo tikslu ministerija, atsižvelgdama į specialistų tobulinimo institucijoms pateiktas paraiškas, su jomis sudaro sutartis dėl dalies kursų kainos apmokėjimo. Kas penkerius metus (licencijos ar kito specialisto profesinei veiklai būtino dokumento išdavimo bei privalomo pranešimo apie tobulinimąsi laikotarpiu) specialistui dalį tobulinimosi išlaidų, bet ne daugiau kaip už privalomą tobulinimąsi formaliojo švietimo įstaigose, tokiu būdu apmoka ministerija, kitą dalį – kitas juridinis asmuo arba pats specialistas. Sveikatos priežiūros ar farmacijos įstaigos, įmonės, planuodamos kitų metų biudžetą, atsižvelgdamos į specialistų tobulinimosi poreikį, numato lėšas specialistų tobulinimuisi (rekomenduojama ne mažiau kaip vieną procentą įstaigos darbo užmokesčio fondo). Vidutinį darbo užmokestį moka ir komandiruotės išlaidas padengia įstaiga, siunčianti specialistą tobulintis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.“

Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS MAISTO IR VETERINARIJOS TARNYBOS DIREKTORIAUS
Į S A K Y M A S

DĖL EUROPOS FARMAKOPĖJOS ĮGYVENDINIMO PATVIRTINIMO

2005 m. liepos 5 d. Nr. V-551/B1-396
Vilnius

Siekdami įgyvendinti Konvencijos dėl Europos farmakopėjos rengimo (Žin., 2004, Nr. 120-4439), ratifikuotos Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Konvencijos dėl Europos farmakopėjos rengimo, pataisytos pagal Konvencijos dėl Europos farmakopėjos rengimo protokolą, ratifikavimo“ (Žin., 2004, Nr. 120-4427), 1 straipsnio reikalavimus ir Europos Tarybos Visuomenės sveikatos apsaugos komiteto 2003 m. lapkričio 26 d. AP-CSP (03)3, 2004 m. kovo 31 d. AP-CSP (04) 1 bei 2004 m. kovo 31 d. AP-CSP (04) 2 sprendimus:

1. P a v e d a m e pradinių medžiagų ir vaistinių preparatų gamintojams savo veikloje laikytis:

1.1. Monografijų ir kitų tekstų, sudarančių Europos farmakopėjos 5.0 leidimą, reikalavimų;

1.2. Monografijų ir kitų tekstų, sudarančių Europos farmakopėjos 5.0 leidimą, 5.1 priedo reikalavimų;

1.3. Monografijų ir kitų tekstų, sudarančių Europos farmakopėjos 5.0 leidimą, 5.2 priedo reikalavimų.

2. Į p a r e i g o j a m e Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos viršininką ir Lietuvos valstybinės veterinarijos preparatų inspekcijos viršininką kontroliuoti įsakymo vykdymą.

Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pirm. dir. pav. l. e. Direktoriaus pareigas Darius Remeika

---

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL VARDINIŲ VAISTINIŲ PREPARATŲ ĮSIGIJIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO

2005 m. gegužės 9 d. Nr. V-374
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi (Žin., 1991, Nr. 6-161; 2004, Nr. 73-2536), Europos Parlamento bei Tarybos direktyvos 2004/27/EB, iš dalies keičiančios direktyvą 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, susijusio su žmonėms skirtais vaistais, 5 straipsniu ir siekdamas užtikrinti pacientų teisę gauti reikalingą medicinos pagalbą individualiai skiriamais neregistruotais vaistiniais preparatais:

1. T v i r t i n u Vardinių vaistinių preparatų įsigijimo taisykles (pridedama).

2. N u s t a t a u, kad vaistiniai preparatai, išrašyti iki šio įsakymo įsigaliojimo vadovaujantis Vaistų, gyvybiškai būtinų pavieniams ligoniams gydyti, išrašymo ir pardavimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. 444 (Žin., 1997, Nr. 79-2020), gali būti parduodami vaistinėse 3 mėnesius nuo šio įsakymo įsigaliojimo datos.

3. L a i k a u netekusiais galios:

3.1. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. rugpjūčio 19 d. įsakymą Nr. 444 „Dėl Vaistų, gyvybiškai būtinų pavieniams ligoniams gydyti, išrašymo ir pardavimo tvarkos“ (Žin., 1997, Nr. 79-2020);

3.2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. spalio 21 d. įsakymą Nr. 561 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. rugpjūčio 19 d. įsakymo Nr. 444 „Dėl Vaistų, gyvybiškai būtinų pavieniams ligoniams gydyti, išrašymo ir pardavimo tvarkos“ dalinio pakeitimo“ (Žin., 1997, Nr. 96-2439);

3.3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. 304 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. rugpjūčio 19 d. įsakymo Nr. 444 „Dėl Vaistų, gyvybiškai būtinų pavieniams ligoniams gydyti, išrašymo ir pardavimo tvarkos“ dalinio pakeitimo ir papildymo“ (Žin., 2000, Nr. 47-1366);

3.4. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 5 d. įsakymą Nr. 709 „Dėl Vaistų didmeninės prekybos įmonių, turinčių teisę tiekti vaistus, gyvybiškai būtinus pavieniams ligoniams gydyti, sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. 105-3333);

3.5. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gegužės 22 d. įsakymą Nr. V-295 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 5 d. įsakymo Nr. 709 „Dėl Vaistų didmeninės prekybos įmonių, turinčių teisę tiekti vaistus, gyvybiškai būtinus pavieniams ligoniams gydyti, sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2003, Nr. 52-2355).

4. P a v e d u įsakymo vykdymą kontroliuoti Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos viršininkui.

Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
sveikatos apsaugos ministro
2005 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. V-374

VARDINIŲ VAISTINIŲ PREPARATŲ ĮSIGIJIMO TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vardinių vaistinių preparatų įsigijimo taisyklės (toliau – Taisyklės) reglamentuoja vardinių vaistinių preparatų, t. y. pavieniams pacientams būtinų neregistruotų vaistinių preparatų, skyrimą, tiekimą ir pardavimą (išdavimą).

2. Taisyklės parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi ir Europos Parlamento bei Tarybos direktyvos 2001/83/EB 5 straipsniu.

3. Taisyklės netaikomos šiems vaistiniams preparatams:
- narkotiniams,
- homeopatiniams ir antroposofiniams,
- augaliniams,
- tiriamiesiems,
- ruošiamiems vaistinėse,
- kuriuos įsiveža ar gauna paštu fizinis asmuo asmeniniam vartojimui.

4. Vardiniai vaistiniai preparatai gali būti skiriami tik vadovaujantis šių Taisyklių nustatytais reikalavimais. Gydytojas, skirdamas vardinius vaistinius preparatus pavieniams pacientams, už juos tiesiogiai ir asmeniškai atsako Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. 102-2317; 2004, Nr. 115-4284) ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

5. Vardinis vaistinis preparatas turi būti registruotas bent vienoje kitoje Europos Sąjungos arba su Europos Bendrija pasirašiusioje Europos ekonominės erdvės sutartį šalyje (toliau – EEE šalyje) arba gamintojo šalyje.

6. Vardinius vaistinius preparatus gali įvežti/importuoti tik juridiniai asmenys, turintys vaistinių preparatų didmeninio platinimo licencijas (toliau – platinimo įmonė).

7. Įgyvendinant šių Taisyklių reikalavimus būtina užtikrinti, kad visi asmenys, skiriantys, užsakantys, tiekiantys ir parduodantys (išduodantys) vardinį vaistinį preparatą, taip pat pacientas, vartojantis šį preparatą, žinotų (būtų informuoti), kad vardiniam vaistiniam preparatui nesuteikta rinkodaros teisė Lietuvos Respublikoje, todėl visi su preparatu susiję sprendimai turi būti itin atsakingai priimami ir įgyvendinami.

8. Vardinių vaistinių preparatų reklama draudžiama. Informacija apie vardinį vaistinį preparatą turi būti teikiama tik suinteresuotiems asmenims.

9. Šiose Taisyklėse vartojamos sąvokos:

9.1. **registruotas vaistinis preparatas** – vaistinis preparatas, kuris įrašytas į Lietuvos Respublikos arba Europos Bendrijos vaistinių preparatų registrą ir jam suteikta rinkodaros teisė Lietuvos Respublikoje;

9.2. **vardinis vaistinis preparatas** – pavieniam pacientui būtinas neregistruotas vaistinis preparatas, kuris įvežamas į Lietuvos Respubliką remiantis to paciento gydytojo paskyrimu, įformintu pagal šių Taisyklių nustatytus reikalavimus, ir yra skirtas vartoti tiesiogiai jam (gydytojui) atsakant;

9.3. **gydytojo deklaracija vardiniam vaistiniam preparatui gauti** (toliau – deklaracija) – pareiškimas, kuriuo gydytojas patvirtina savo tiesioginę ir asmeninę atsakomybę už jo skiriamus vardinius vaistinius preparatus savo individualiems pacientams;

9.4. **vaistinių preparatų analogai** – tos pačios veikliosios medžiagos ir formos vaistiniai preparatai.

II. VARDINIO VAISTINIO PREPARATO SKYRIMAS

10. Vardiniai vaistiniai preparatai gali būti skiriami, kai nėra galimybių Lietuvos Respublikoje registruotais vaistiniais preparatais veiksmingai gydyti pacientą, diagnozuoti ligą ar jos išvengti.

11. Gydytojas, skirdamas vardinį vaistinį preparatą, turi turėti pakankamai oficialios informacijos apie jo klinikines, farmakologines ir farmacines savybes, kad galėtų įvertinti vaistinio preparato teikiamą terapinę naudą ir jo saugumą.

12. Gydytojas turi išaiškinti pacientui, kad skiria neregistruotą vaistinį preparatą, pateikti visą pacientui būtiną informaciją, įskaitant skyrimo priežastis, laukiamą terapinę naudą, vartojimo ypatumus, atsargumo priemones, galimą nepageidaujamą poveikį ir tai, kad tik jis (gydytojas) atsako

už preparato kokybę, saugumą ir veiksmingumą. Tik gavęs paciento informuotą sutikimą vartoti šį preparatą, gydytojas turi teisę jį skirti. Jei pacientas negali pats spręsti, sutikimą gali duoti paciento atstovas teisės aktų nustatyta tvarka.

13. Gydytojas, gavęs informuotą paciento sutikimą, užpildo deklaracijos 2 egzempliorius (1 priedas) ir apie tai pažymi paciento medicinos dokumente.

14. Deklaracija, užpildyta pacientui, besigydančiam ambulatorinėje sveikatos priežiūros įstaigoje, galioja ne ilgiau kaip 1 metus nuo jos išrašymo datos.

15. Deklaracija, užpildyta pacientui, besigydančiam stacionare, galioja tol, kol pacientas gydosi tame stacionare.

16. Jei pasibaigus deklaracijos galiojimui vardinio vaistinio preparato vartojimas turi būti tęsiamas, nustatytos procedūros atliekamos iš naujo.

17. Kiekvienai vardinio vaistinio preparato formai ir/ar stiprumui pildoma atskira deklaracija.

18. Pacientas, susipažinęs su deklaracijos turiniu, sutikimą vartoti vardinį vaistinį preparatą patvirtina savo parašu.

19. Gydytojas, paskyręs vardinį vaistinį preparatą, turi stebėti pacientą preparato vartojimo metu. Duomenis apie gydymo metu pastebėtas nepageidaujamas reakcijas, susijusias su vardinio vaistinio preparato vartojimu, jis turi pranešti Valstybinei vaistų kontrolės tarnybai prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Tarnyba), laikydamasis Duomenų apie sveikatos priežiūros specialistų pastebėtas nepageidaujamas reakcijas į vaistus teikimo Valstybinei vaistų kontrolės tarnybai prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. 525 (Žin., 2001, Nr. 89-3134; 2004, Nr. 32-1030).

20. Vardinį vaistinį preparatą skiriant ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose:

20.1. gydytojo užpildytos ir pasirašytos deklaracijos vienas egzempliorius kartu su išrašytu vardinio vaistinio preparato receptu pateikiamas pacientui, kuris turi juos pristatyti į bet kurią visuomenės vaistinę;

20.2. vardinis vaistinis preparatas išrašomas vadovaujantis Vaistų receptų rašymo ir vaistų išdavimo (pardavimo) gyventojams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. 112 „Dėl vaistų receptų rašymo ir vaistų išdavimo (pardavimo)“ (Žin., 2002, Nr. 28-1013; 2004, Nr. 166-6076). Papildomai recepto viršuje nurodoma „Vardinis vaistinis preparatas“;

20.3. jei reikia tęsti gydymą vardiniu vaistiniu preparatu jo deklaracijos galiojimo metu, gydytojas, pakartotinai išrašydamas receptą vardiniam vaistiniam preparatui, turi siųsti pacientą į tą pačią vaistinę, kurioje registruoti ir saugomi dokumentai, pateikti pirmąjį kartą gauti vardinį vaistinį preparatą.

21. Vardinį vaistinį preparatą skiriant stacionarinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose reikia įvertinti ligonio gydymo stacionare trukmę, preparato tiekimo laiką ir galimybę jo įsigijimo išlaidas apmokėti iš sveikatos priežiūros įstaigos biudžeto lėšų:

21.1. gydytojo užpildytos ir pasirašytos deklaracijos vienas egzempliorius pateikiamas ligoninės vaistinei, jei jos nėra – visuomenės vaistinei;

21.2. vardiniams vaistiniams preparatams gauti turi būti įformintas atskiras užsakymas, kuris yra pagrindas tiek sveikatos priežiūros įstaigai, tiek vaistinei, tiek platinimo įmonei įsigyjant neregistruotus vaistinius preparatus. Užsakymo viršuje nurodoma „Vardinis vaistinis preparatas“;

21.3. išrašydamas pacientą iš stacionarinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos gydytojas gali rekomenduoti ambulatorinį gydymą vardiniu vaistiniu preparatu.

22. Jei reikia, sveikatos priežiūros įstaiga, vadovaudamasi šiomis Taisyklėmis, gali įsigyti vardinių vaistinių preparatų pagal iš anksto sudarytą ir sveikatos priežiūros įstaigos medicinos etikos komisijos patvirtintą būtinųjų vardinių vaistinių preparatų sąrašą. Tokie preparatai skiriami ir išduodami pacientui vadovaujantis šių Taisyklių 20, 21, 28 ir 29 punktais.

III. VARDINIŲ VAISTINIŲ PREPARATŲ TIEKIMAS IR PARDAVIMAS (IŠDAVIMAS)

23. Vaistinė, gavusi dokumentus (deklaraciją, receptą, užsakymą) dėl vardinio vaistinio preparato pardavimo (išdavimo), turi juos užregistruoti.

24. Vaistininkas turi įvertinti, ar dokumentai užpildyti teisingai, ir patikrinti, ar nėra Lietuvos Respublikoje registruotų vardinio vaistinio preparato analogų. Jei nekyla abejonių dėl vardinio vaistinio preparato, vaistinė pateikia vardinio vaistinio preparato užsakymą bet kuriai platinimo įmonei.

25. Jei vaistininkui kyla abejonių dėl vardinio vaistinio preparato recepto (užsakymo) išrašymo teisingumo, jis turi pasitarti su preparatą paskyrusiu gydytoju, jei reikia, apie tai informuoti Tarnybą.

26. Platinimo įmonė, gavusi užsakymą, turi skubiai išsiaiškinti vardinio vaistinio preparato tiekimo sąlygas, pirmiausia terminus ir orientacinę kainą. Gavusi šią informaciją, nedelsdama ją praneša užsakymą pateikusiai visuomenės ar ligoninės vaistinei.

27. Platinimo įmonė, iš vaistinės gavusi užsakymo patvirtinimą, turi vardinį vaistinį preparatą kaip galima greičiau įvežti ar importuoti bei pateikti vaistinei. Vaistinius preparatus galima įvežti/importuoti tik iš juridinių asmenų, turinčių teisę platinti vaistinius preparatus pagal tos šalies teisės aktus, kurioje jie plėtoja savo veiklą.

28. Visuomenės vaistinės vykdomas vardinių vaistinių preparatų pardavimas:

28.1. vaistininkas, gavęs platinimo įmonės informaciją apie tiekimo sąlygas, turi apie jas informuoti pacientą ar pateikusią užsakymą vardiniam vaistiniam preparatui gauti sveikatos priežiūros įstaigą;

28.2. vaistinei pasirašius vardinio vaistinio preparato užsakymo sutartį su sveikatos priežiūros įstaiga ar su pacientu bei pacientui sumokėjus 20 proc. vardinio vaistinio preparato kainos avansinę įmoką, užsakymas patvirtinamas platinimo įmonėje, pateikiant užregistruoto vaistinėje recepto ar užsakymo vardiniam vaistiniam preparatui gauti kopiją;

28.3. jei pacientas atsisako siūlomomis sąlygomis įsigyti vardinį vaistinį preparatą, apie tai skubiai informuojamas gydytojas, kad galėtų spręsti ligonio gydymą kitais būdais;

28.4. vaistininkas, parduodamas vardinį vaistinį preparatą pacientui, vadovaudamasis deklaracija, turi informuoti apie vaistinio preparato vartojimą, galimą šalutinį poveikį, jei reikia, atsargumo priemones;

28.5. jei vardinio vaistinio preparato pakuotė paženklinta kitokiais, ne lotyniškais rašmenimis, vaistininkas, parduodamas preparatą pacientui, turi ant pakuotės prilipdyti etiketę, kurioje turi būti nurodytas vaistinio preparato pavadinimas, stiprumas, forma, veikliųjų medžiagų kokybinė ir kiekybinė sudėtis, tinkamumo laikas ir vaistinės, kurioje preparatas išduotas, pavadinimas. Lipdant negalima uždengti ant pakuotės nurodyto vardinio vaistinio preparato pavadinimo, serijos ir tinkamumo laiko;

28.6. kai pacientas ar sveikatos priežiūros įstaiga vaistinei pakartotinai pateikia receptą ar užsakymą vardiniam vaistiniam preparatui gydytojo deklaracijos galiojimo metu, vaistininkas registruoja receptą bei jį saugo kartu su jau turimais dokumentais.

29. Ligoninės vaistinės atliekamas vardinių vaistinių preparatų išdavimas:

29.1. vaistininkas, gavęs platinimo įmonės informaciją apie tiekimo sąlygas, turi apie jas informuoti deklaraciją užpildžiusį gydytoją ir tik jam pritarus patvirtina vardinio vaistinio preparato užsakymą platinimo įmonėje;

29.2. vardiniai vaistiniai preparatai išduodami pagal iš sveikatos priežiūros įstaigos skyriaus (klinikos) gautus reikalavimus, pasirašytus ir deklaraciją užpildžiusio gydytojo. Reikalavimo viršuje turi būti nurodyta „Vardinis vaistinis preparatas“.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30. Sveikatos priežiūros įstaigos, vaistinės ir platinimo įmonės dokumentus, susijusius su vardinių vaistinių preparatų išrašymu, užsakymu, tiekimu ir pardavimu, saugo teisės aktų nustatyta tvarka. Dokumentuose pateiktų duomenų visuma turi užtikrinti preparato atsekamumą nuo jo paskyrimo iki vartojimo pabaigos.

31. Duomenis apie įvežtus/importuotus ir parduotus vardinius vaistinius preparatus platinimo įmonė turi pateikti Tarnybai jos nustatyta tvarka.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2002 M. KOVO 8 D. ĮSAKYMO Nr. 112
„DĖL VAISTŲ RAŠYMO IR VAISTŲ IŠDAVIMO (PARDAVIMO)“ PAKEITIMO

2005 m. gegužės 12 d. Nr. V-388
Vilnius

P a k e i č i u Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 8 d. įsakymą Nr. 112 „Dėl vaistų rašymo ir vaistų išdavimo (pardavimo)“ (Žin., 2002, Nr. 28-1013; 2003, Nr. 116-5306; 2004, Nr. 50-1650):

1. Įsakymu patvirtintų Vaistų receptų rašymo ir vaistų išdavimo (pardavimo) gyventojams taisyklių 31 punktą i š d ė s t a u taip:

„31. Vienam ligoniui vienu kartu leidžiamas išrašyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekis turi neviršyti:

Vaistinio preparato ar vaistinės medžiagos pavadinimas	Mato vienetas	Kiekis
Dihidrokodeinas	g	3
Kodeinas	g	3
Kodeinas mišiniuose su nenarkotinėmis medžiagomis	tabl.	30
Morfinas	g	2
Petidinas	g	1
Psichotropiniai vaistai:		
barbitūrinės rūgšties dariniai	amp., tabl.	20
benzodiazepinai (raminamieji anksiolitikai)	amp.	30
	tabl.	60

2. Įsakymu patvirtintą Vaistų ir vaistinių medžiagų apskaitomų farmacijos įmonėse, įstaigose ir asmens sveikatos priežiūros įstaigose sąrašą i š d ė s t a u taip:

„1. Etanolis.
2. Chloramfenikolio milteliai.
3. Klonidinas*.
4. Nandrolonas*.
5. Narkotiniai vaistai*, įrašyti į sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintų Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų II sąrašą – Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams.

* Apskaitomos visos vaisto formos.“

Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS 1995 M. SAUSIO 3 D. ĮSAKYMO NR. 4 „DĖL OFICIALIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VAISTINIŲ EMBLEMOS“ PAKEITIMO

2004 m. birželio 4 d. Nr. V-415
Vilnius

Vadovaudamasis LR prekių ženklų įstatymu (Žin., 2000, Nr. 92-2844),

1. P a k e i č i u Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 1995 m. sausio 3 d. įsakymo Nr. 4 „Dėl oficialios Lietuvos Respublikos vaistinių emblemos“ (Žin., 1995, Nr. 7-154) pirmą sakinį ir i š d ė s t a u taip:

„Atsižvelgdamas į Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos įgytas teises į prekės ženklą Lietuvos Respublikos vaistinės emblema.“

2. P a p i l d a u įsakymą 2.4 punktu ir i š d ė s t a u taip:

„2.4. vaistinės gali naudotis Lietuvos Respublikos vaistinės emblema tik licencijos verstis vaistinės veikla galiojimo laikotarpiu. Sustabdžius licencijos verstis vaistinės veikla galiojimą ar panaikinus licencijos verstis vaistinės veiklą galiojimą, vaistinės emblema turi būti nedelsiant nukabinama.“

3. P a k e i č i u 3 punktą ir i š d ė s t a u taip:

„3. P a v e d u prekės ženklo Lietuvos Respublikos vaistinės emblema registravimo priežiūrą ir įsakymo vykdymą

kontroliuoti Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos viršininkui.“

Sveikatos apsaugos ministras Juozas Olekas

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2002 M. KOVO 18 D. ĮSAKYMO NR. 132 „DĖL SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR FARMACIJOS SPECIALISTŲ PROFESINĖS KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO IR JO FINANSAVIMO TVARKOS“ PAKEITIMO

2005 m. liepos 7 d. Nr. V-557
Vilnius

Siekdamas užtikrinti kokybišką farmacinių paslaugų teikimą ir tinkamą farmacijos specialistų kvalifikaciją farmacinės rūpybos, farmacinės ekonomikos, vadybos ir rinkodaros srityse:

1. P a k e i č i u Profesinės kvalifikacijos tobulinimo mastą pakartotinai išduodant (atnaujinant) leidimą farmacinei veiklai, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 18 d. įsakymu Nr. 132 „Dėl Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų profesinės kvalifikacijos tobulinimo ir jo finansavimo tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. 31-1180) ir jį išdėstau taip:

„ PROFESINĖS KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO MASTAS IŠDUODANT (PERREGISTRUOJANT) FARMACIJOS PRAKTIKOS LICENCIJAS

Farmacijos praktikos licencija išduodama (perregistruojama) pateikus dokumentus, patvirtinančius, kad farmacijos specialistas per paskutinius penkerius metus ne mažiau kaip 180 valandų tobulino profesinę kvalifikaciją.“.

2. Šis įsakymas įsigalioja nuo 2005 m. lapkričio 1 d.

Sveikatos apsaugos ministras Žilvinas Padaiga

Farmacijos įstatymo projekto svarstymas pratęsiamas mėnesiui laiko

LR Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė Dangutė Mikutienė informuoja, kad Farmacijos įstatymo projektas Komitete bus svarstomas visą lapkričio mėnesį, nepaisant to, kad pagal ES direktyvos reikalavimą įstatymo projektas turi būti priimtas iki spalio 30 dienos.

Seimui Vyriausybės pateiktas Farmacijos įstatymo projektas sulaukė daug prieštaringų vertinimų, SRK yra gavęs apie 160 pasiūlymų, be to, Seimo Teisės departamentas pateikė virš 70 pastabų dėl juridinės technikos. Konstitucinis Teismas taip pat yra pateikęs nutarimą dėl kai kurių Farmacijos veiklos įstatyme įtvirtintų nuostatų, kurias būtina taisyti ir naujajame projekte. Farmacijos įstatymas iš esmės keičia farmacijos sektoriaus reguliavimą, kuris yra vienodai svarbus ir rinkos dalyviams, ir pacientams.

Todėl, pasak SRK pirmininkės D.Mikutienės, iš Sveikatos apsaugos ministerijos yra pareikalauta poįstatyminių aktų projektų metmenų, kad Komiteto nariai, apsispręsdami dėl Farmacijos įstatymo, turėtų visą nuostatų spektrą dėl šio įstatymo įgyvendinimo.

Naujausi pakeitimai - 2005 10 25.
Jolita Matuzienė
Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija

Europos vaistų vertinimo agentūra (EMEA)

Europos vaistų vertinimo agentūra (EVVA) buvo sukurta vadovaujantis 1993m. liepos 22 d. patvirtintu Europos Tarybos reglamentu Nr. 2309/93 (OJ L 214, 1993m. rugpjūčio 24d.).

Tarybos reglamente buvo išdėstytos Europos Sąjungos vaistų žmonėms ir veterinarinių vaistų registravimo ir kontrolės procedūros bei numatytas Europos vaistų vertinimo agentūros įsteigimas. Šis reglamentas buvo paruoštas atsižvelgiant į Europos ekonominės zonos šalių sutartį, Europos Komisijos siūlymą, Europos Parlamento, Ekonomikos bei Socialinio komitetų nuomonę.

EVVA yra jungiamoji grandis kaupiant Europos Sąjungos šalių, Europos ekonominės zonos šalių bei šalių – kandidačių į Europos Sąjungą mokslinius resursus, siekiant užtikrinti aukšto lygio vaistinių preparatų vertinimo bei priežiūros procedūras Europoje. EVVA glaudžiai bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais, stiprinant Europos Sąjungos šalių teisės aktų harmonizavimą.

EVVA mokslinio vertinimo išvados ruošiamos trijuose komitetuose, kurie atsakingi už vaistus - Patentinių vaistinių preparatų komitetas (Committee for Proprietary Medicinal Products, CPMP), Veterinarinių vaistų komitetas (Committee for Veterinary Medicinal Products, CVMP), “Našlaitėlinių” vaistinių preparatų, skirtų retoms ligoms gydyti, komitetas (Committee for Orphan Medicinal Products, COMP). Agentūrai mokslinį darbą padeda vystyti 3000 ekspertų tinklas visoje Europoje.

Europos Sąjungos sistemoje galimos dvi vaistinių preparatų registravimo procedūros, kuriose EVVA vaidina svarbų vaidmenį:

◆ Centrinė procedūra, kuri yra privaloma vaistiniams preparatams, gaunamiems biotechnologijų pagalba ir naujiems inovaciniams produktams registruoti. Farmacinių kompanijų prašymai yra tiesiogiai pateikiami EVVA. Gavus mokslines ekspertų išvadas, procesas vyksta EVVA viduje 210 dienų, po to priimtas sprendimas yra perduodamas Europos Komisijai, kad leidimas prekiauti rinkoje būtų įteisintas visoje Europos Sąjungoje.

◆ Decentralizuota procedūra (abipusio pripažinimo procedūra), kuri taikoma visuotinai įprastiems vaistiniams preparatams, vadovaujantis nacionalinių agentūrų abipusio pripažinimo principu. Ji suteikia galimybę vienoje šalyje įgyto leidimo prekiauti rinkoje galiojimą įteisinti kitose prašyme nurodytose Europos Sąjungos šalyse. Jei kuri nors nacionalinė agentūra nenori pripažinti kitos šalies leidimo prekiauti rinkoje, klausimas pateikiamas EVVA arbitražui. EVVA mokslinio komiteto išvada pateikiama Europos Komisijai. Europos Komisija kartu su nuolat veikiančiu komitetu, sudarytu iš Europos Sąjungos šalių atstovų, priima sprendimą.

Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos aktyviai bendradarbiauja su EVVA, dalyvauja tarptautinių projektų darbo grupių veikloje, įvairiuose seminaruose, konferencijose, keičiasi informacija ir kt.

Daugiau informacijos apie EVVA (EMEA) veiklą ieškokite adresu – http://www.emea.eu.int/

Pan European Regulatory Forum (PERF) – tai visos Europos farmacinę veiklą reguliuojančių institucijų forumas, kurio veikla finansuojama Europos Bendrijos PHARE programos lėšomis. Pagrindinis PERF tikslas yra visų Europos Teisės aktų, reguliuojančių farmacinę veiklą, diegimas Centrinės ir Rytų Europos šalių (CEEC’s – Central and Eastern European countries) nacionaliniuose teisės aktuose. Šiuo požiūriu, įvertinant vaistų žmonėms ir veterinarinių vaistų vartojimo sritis, PERF paskirtis yra sukurti atvirą tarptautinį dialogą, nustatyti veikiantį mechanizmą palengvinantį vieningų techninių reikalavimų pritaikymą, užtikrinti efektyvų jų įdiegimą, apibrėžti sritis, kuriose reikalingos papildomos priemonės.

PERF I tęsėsi nuo 1999 m. rugsėjo mėn. iki 2000 m. rugsėjo mėn. Šiuo laikotarpiu įvyko 31 darbo grupių pasitarimas ir konferencija Vengrijoje Budapešte (2000m. vasario 2–4d.). PERF II tęsėsi nuo 2001m. rugsėjo mėn. iki 2002m. liepos mėn. Jo metu įvyko 48 darbo grupių pasitarimai ir konferencija Estijoje Taline (2002m. balandžio mėn. 3–5d.). PERF III prasidėjo 2003m. sausio mėn. ir baigėsi 2003m. gruodžio mėn. Įvyko 30 darbo grupių pasitarimų, 3 konferencijos, 7 inspekcijų vizitai ir serija vizitų, kurių metu buvo vertinama valdymo kokybė (toks vizitas įvyko ir Valstybinėje vaistų kontrolės Tarnyboje 2003 m. rugpjūčio 23–25 dienomis).

PERF darbio grupių temos:

◆ ACQUIS (teisinės bazės diegimas)
◆ Dossier assessment (Vaistų bylų vertinimas)
◆ Good manufacturing practice (Gera gamybos praktika)
◆ Pharmacovigilance (Farmakologinis budrumas)
◆ Quality management (Valdymo kokybė)
◆ Telematics (Informacinių technologijų diegimas ir taikymas informacijos apsikeitimui)
◆ Quality (Vaistinių preparatų kokybė) - tik PERF I
◆ Safety and efficacy (Vaistinių preparatų saugumas ir efektyvumas) – tik PERF I

TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

PERF yra struktūriškai temomis suskirstytas forumas, skirtas Europos Sąjungos vaistų agentūrų atstovų, PHARE programoje dalyvaujančių šalių, pramonės įmonių, vartotojų ir medicinos specialistų organizacijų bendradarbiavimui, kurio tikslai ir uždaviniai yra:

◆ Bendrų Europos farmacinės veiklos reguliavimo standartų kūrimas ir diegimas, įskaitant jų harmonizavimą (suderinimą) pagal Tarptautinės harmonizavimo konferencijos reikalavimus (ICH - International Conference on Harmonisation).

◆ greitas ir patikimas apsikeitimas oficialia vaistų agentūrų informacija bei informacijos apie ekspertizes.

◆ Keitimasis efektyvaus reguliavimo proceso valdymo patirtimi tarp agentūrų.

◆ Dalyvaujančių agentūrų veiklos abipusis pripažinimas.

◆ Abipusio pasitikėjimo, stiprinant darbo procesus, valdymo kokybę, siekimas (keitimasis apžvalgomis, išoriniais auditoriais, patarėjais, nepriklausomais ekspertais, mokesčių politikos nuostatomis ir kt.).

◆ Praktinis ES vadovų (guidelines) diegimas, įskaitant ICH patvirtintus.

◆ Bendrų techninių standartų detalus apibūdinimas ir naudojimas.

◆ Mokslinių ir techninių pasiekimų diegimo metodų vystymas.

◆ Harmonizuotų mokslinių vadovų (guidelines) kūrimas.

PERF turėtų būti priemone apsikeisti nuomonėmis diegiant:

◆ Gerą valdymo praktiką (dalintis vertinimo, procedūrų, metodų ataskaitomis);

◆ Abipusio pripažinimo procedūrą, registruojant vaistinius preparatus;

◆ Priemones, šalių bendradarbiavimui;

◆ Paruoštus vadovus (guidelines), užtikrinančius tinkamą vartotojų prieigą valdymo struktūrų sprendimams vertinti;

◆ Naujas priemones, sudarančias galimybę operatyviai keistis informacija.

Vienas Forumo tikslų – specifinių aspektų, diegiant Bendrijos teisinę bazę, susijusią su ES išplėtimu, išaiškinimas ir patarimų teikimas.

Programa vystėsi įjungiant naujas temas. PERF metu buvo siekiama:

◆ PERF I metu - įvertinti kiekvienos šalies kandidatės į ES teisinę bazę ir nustatyti neatitikimus su ES galiojančia teisine baze farmacijos srityje, nustatyti aiškų ES veiklos supratimą šalių kandidačių tarpe ir įvertinti kiekvienos šalies nacionalinius aspektus.

◆ PERF II metu- tęsti pradėtą PERF I praktinį darbą, stengiantis įgyti reikalingą patirtį diegiant *acquis communautaire* (teisinę bazę),suteikti praktinius patarimus ir pagalbą šalims kandidatėms, jei jos turėdavo sunkumų diegiant ES teisės aktus nacionalinėje teisėje.

◆ PERF III metu - sukurti praktinį patyrimą diegiant jau ankstesniuose etapuose sukurtus standartus bei vadovus, suteikti praktinių patarimų, atskirose srityse atsiradusiems sunkumams įveikti, sudaryti vienodą pereinamąjį periodą visoms šalims kandidatėms į ES.

PERF III yra paskutinis šios programos etapas iki šalių kandidačių įstojimo į ES.

Daugiau informacijos apie PERF veiklą rasite čia – http://perf.eudra.org/.

Dėl vaistinių licencijų keitimo

Valstybinė Vaistų Kontrolės tarnyba prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos primena, kad baigiasi terminas, per kurį vaistinės / gamybinės vaistinės vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2004 m. gruodžio 7 d. Nr. 1599 „Dėl farmacinės veiklos licencijavimo taisyklių ir reikalavimų kvalifikuotam asmeniui aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 178-6587) privalo nustatyta tvarka pakeisti seno pavyzdžio į naujo pavyzdžio licencijas.

VVKT prie LR SAM norėtų atkreipti visų vaistinių vadovų dėmesį, kad minėtame nutarime nustatyta tvarka nepakeistų licencijų galiojimas bus panaikintas artimiausiu metu.

Apie nepakeistų licencijų galiojimo panaikinimą Sveikatos apsaugos ministerija informuos Juridinių asmenų registrą Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 (Žin., 2003, Nr. 107- 4810), nustatyta tvarka.

Vaistų informacijos ir monitoringo skyriaus vedėjo pavaduotoja
Liucija Kuodienė

2005-02-21 Išlaidos centralizuotai perkamiems vaistams ir medicinos priemonėms

Valstybinė ligonių kasa, skelbdama atvirus konkursus, centralizuotai perka vaistus ir medicinos pagalbos priemones. Sveikatos apsaugos ministro Žilvino Padaigos įsakymu 2005 metams paskirtos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšos - 30,3 mln. litų - šiems pirkimams realizuoti.

Šiemet bus perkami kardiostimuliatoriai, oksigenatoriai, klausos aparatai, radioizotopai ir kobalto šaltiniai, tirpalai peritoninei dializei, stuburo fiksatoriai, metalo konstrukcijos osteosintezei, cirkuliniai žarnų siuvimo aparatai, tracheo-ezofaginiai kalbamieji protezai, vienkartinės insulino pompų dalys nėščiosioms, segančioms I tipo diabetu, gydyti.

Centralizuotai bus įsigyti vaistai išsėtinei sklerozei gydyti, reagentai ciklosporino koncentracijai nustatyti, Botulino toksinas vaikų cerebriniam paralyžiui gydyti, reagentai lėtinio C hepatito diagnostikai, pegiliuotas alfa interferonas lėtinio C hepatito recidyvui gydyti ir kiti medikamentai.

Valstybinė ligonių kasa
Informaciniai pranešimai

2005-06-29 Vietoj pažymos - Europos sveikatos draudimo kortelė

Nuo šių metų liepos 1 dienos E111 formos pažymas, suteikiančias teisę privalomuoju sveikatos draudimu apdraustiesiems Europos Sąjungos ir dar keturiose kitose šalyse gauti sveikatos priežiūros paslaugų, pakeis Europos sveikatos draudimo kortelė. Taip yra nusprendusi Europos Taryba, siekdama supaprastinti procedūras nepakeičiant keliaujančiųjų po šias užsienio šalis teisių ir pareigų. Kortelė patvirtina apdraustųjų asmenų teisę į tokią medicinos pagalbą, kuri yra jiems būtina buvojant ES šalyse bei Norvegijoje, Islandijoje, Lichtenšteine ir Šveicarijoje. Medicinos pagalba teikiama pagal tos šalies teisės aktus, atsižvelgiant į tai, kokių sveikatos apsaugos paslaugų asmeniui reikia ir kiek jis toje šalyje bus.

Nuo 2004 metų gegužės išvykstantiems į užsienį Lietuvoje išduota per 30 tūkstančių E111 formos sveikatos draustumo pažymų, todėl pagaminta maždaug 50 tūkstančių kortelių, turint galvoje, kad jų reikės tik išvykstantiems į minėtas užsienio šalis. Beje, iki 2005 metų liepos 1 d. apdraustiesiems išduotos E111 formos pažymos tose šalyse galioja iki šių metų gruodžio 31-osios.

“Europinėje” kortelės pusėje bus pavardė, vardas, gimimo data, asmens ir kortelę išdavusios institucijos bei kortelės tapatybės numeriai, galiojimo data. Antroji kortelės pusė -lietuviška, joje bus tokie pat duomenys kaip ir “europinėje” pusėje, jie užšifruoti brūkšniniu kodu.

Kai laikinai buvojant ES šalyje žmogui prireikia būtinosios medicinos pagalbos, jis gali kreiptis tiesiai į gydymo įstaigą ir pateikti Europos sveikatos draudimo kortelę. Ar pagalba yra būtina ir kokios jos reikia, sprendžia gydytojas. Europos Sąjungos teisės aktai suteikia teisę gauti būtinąją pagalbą kitų šalių valstybinės sveikatos apsaugos sistemos gydymo įstaigose. Už papildomas sveikatos priežiūros paslaugas arba už privačiai užsienio šalyse suteiktas gydymo paslaugas pacientas turės sumokėti pats. Nepadengiamos ir kelionės išlaidos, jei dėl nelaimingo atsitikimo ar ligos užsienyje pacientui teks keliauti namo.

Besirengiantiems vykti užsienin kortelės išduodamos teritorinėse ligonių kasose (TLK) pateikus Prašymą ir Pasižadėjimą, kurių blankus galima gauti TLK, juos taip pat galima rasti Valstybinės ligonių kasos (adresas - http://www.vlk.lt) interneto svetainės skyrelyje “Europos Sąjungos aktualijos” ir TLK interneto svetainėse. Prašymą galima pateikti pačiam ar per įgaliotąjį asmenį, paštu, faksu bei elektroniniu paštu. Kortelė išduodama nemokamai ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo prašymo pateikimo, pasirašius pasižadėjimą nedelsiant pranešti ją išdavusiai TLK apie draudiminio statuso pasikeitimą ar kortelės praradimą. Pasibaigus jos galiojimo laikui draudžiamojo asmens prašymu kortelė keičiama nauja. Jei pasikeičia į šį dokumentą įrašyti asmens duomenys, nauja kortelė išduodama tik grąžinus TLK senąją. Jei apdraustasis praranda galiojančią kortelę arba ją sugadina, tokiu atveju už išduodamą vietoje prarastosios ar sugadintosios jis sumoka į VLK sąskaitą 50 Lt.

Kortelė išduodama ne trumpesniam kaip 3 mėnesių ir ne ilgesniam kaip 6 metų laikotarpiui. Jos galiojimo terminą VLK patvirtinta tvarka nustato kortelę išduodantis darbuotojas. Jei išvykęs į ES ir EEB Reglamente Nr.1408/71 nurodytas šalis privalomuoju sveikatos draudimu apdraustas asmuo neturi minimos kortelės, gavusi tokios šalies kompetentingos institucijos prašymą TLK išduoda sertifikatą, laikinai pakeičiantį Europos sveikatos draudimo kortelę.

Valstybinė ligonių kasa
Informaciniai pranešimai

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Kodas 188603472, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius, tel. (8~5) 266 14 00, faks. (8~5) 266 14 02, el. p. ministerija@sam.lt, www.sam.lt

Lietuvos farmacijos sąjungai

2005-04-20 Nr. 10-2129
Į 2005-03-08

DĖL XIX SUVAŽIAVIMO REZOLIUCIJOS

Sveikatos apsaugos ministerija, išnagrinėjusi Lietuvos farmacijos sąjungos XIX suvažiavimo rezoliuciją, dėkoja už pateiktas pastabas ir pasiūlymus bei pažymime, kad dalis Jūsų iškeltų klausimų šiuo metu sprendžiama bei įgyvendinami pateikti pasiūlymai.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. vasario 11 d. įsakymu Nr. V-110 buvo sudaryta darbo grupė kodifikuotam Farmacinės veiklos įstatymui ir Vaistų įstatymui parengti. Parengus projektą, jis bus derinamas su kompetentingomis valstybės institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, plačiaja visuomene. Šiame įstatymo projekte skiriamas ypatingas dėmesys vaistiniam preparatui bei farmacinei veiklai, įtvirtinama farmacinės paslaugos sąvoka bei reikalavimais jos vykdymui, numatoma diegti gerą vaistinių praktiką, tobulinama kompensuojamųjų vaistinių preparatų kainodara, vaistinių preparatų reklamos reguliavimas.

Pažymime, kad prašyme dėl vaistų įrašymo į Kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainyną, patvirtintame sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. V-160, kurį vaistų gamintojai pateikia pageidaudami įrašyti vaistą į kainyną, yra apibrėžtas įsipareigojimas dėl nepertraukiamo vaistų tiekimo. Šį įsipareigojimą, kaip ir kitą prašyme pateikta informaciją pareiškėjas tvirtina parašu. Todėl trišalės sutarties, užtikrinančios nepertraukiamą vaistų tiekimą, pasirašymas tarp SAM, VLK bei vaistų gamintojo būtų netikslingas. Taip pat pažymime, kad atliktos farmaekonominės analizės įvertinimas leidžia spręsti dėl analizės teisingumo.

Manome, kad ekspertų darbo grupės prie Sveikatos apsaugos ministro patarėjo farmacijos klausimams, į kurią įeitų vaistininkų visuomeninių organizacijų ir asociacijų atstovai, steigimas nėra racionalus ir prasmingas, kadangi nevyriausybinių organizacijų, jungiančių Lietuvos farmacijos specialistus bei juridinius asmenis, besiverčiančius farmacine veikla, galėtų jungti viena organizacija, kuri teiktų galutinę suderintą nuomonę sveikatos apsaugos ministrui. Ši organizacija galėtų taip pat patvirtinti Lietuvos vaistininko etikos kodeksą. Tuo pačiu pažymime, kad mūsų žiniomis, Lietuvos Respublikos Seimo pavasario darbų sesijoje Vaistininkų rūmų įstatymo projekto svarstymas nenumatytas.

Ministerijos sekretorius Romualdas Sabaliauskas

LFS Farmacijos dienos-2005

(Fotoreportažas žiūr. 68 psl.)

Lietuvos farmacijos sąjunga idėją rengti farmacijos dienas „parsivežė“ iš Estijos kolegų, kurie jau daugiau kaip 40 metų organizuoja tokias vasaros dienas įvairiuose šalies regionuose. Lietuvos vaistininkai pirmąsias farmacijos dienas surengė Tauragnuose, daktarės E. Šimkūnaitės gimtinėje. Po to jų renginiai vyko Kupiškio apylinkėse, Rusnėje, Palūšėje, Plateliuose, Marcinkonyse, Karklėje, Anykščiuose, o šiemet farmacininkai savo tradicinio susibūrimo vieta pasirinko Birštono kurortą.

Ir kaip tvirtino Lietuvos farmacijos sąjungos prezidentas prof. Eduardas Tarasevičius, tikrai nenusivylė.

– Apsistoję Nemuno pakrantėje prie „Birštono seklytėlės“ mes turėjome galimybę pasidžiaugti nuostabiu Nemuno kilpų regioninio parko gamtovaizdžiu, pasigėrėti Birštono mero, verslininkų Aldonoū ir Roberto Zalagų bei visų birštoniečių nuveiktais ženkliais darbais puoselėjant ir gražinant kurortą, – sakė prezidentas.

Pasak jo, į akis krito ypatinga kurorto švara, gausūs gėlynai, harmoningas senų ir naujų miesto pastatų derinys. Vaistininkus maloniai nuteikė ir dvasinėje šventovėje – Birštono bažnyčioje įspūdingai skambėję; jaunųjų atlikėjų balsai.

– Mums buvo malonu su inoti, kad tarp dainininkų buvo ir kolegos vaistininko Kėstučio Stumbrio dukra. O po iškylos „Vytenio“ laivu įsitikinome, kad sumanūs ir iniciatyvūs mūsų žmonės gali sukurti ne prastesnius rojaus kampelius nei Šveicarijoje. Net ir trumpalaikis lietus nesutrukdė mums klausytis ant Nemuno kranto ypatingai skambėjusių etnografinio ansamblio dainų ir melodijų, – prisimindamas sąskrydžio dienas, teigė profesorius.

Tačiau Birštone vykusių farmacijos dienų metu vaistininkai ne tik pramogavo, dalyvavo įvairiose sportinėse varžybose ir konkursuose, bet ir aptarė savo profesines problemas, susipažino su kolegų iš Varšuvos ir Bialystoko veiklos patirtimi, pasikeitė nuomonėmis apie dabartinę situaciją. Vaistininkų kalbose galima buvo išgirsti ir nusivylimo gaidelių dėl besaikio vaistinių steigimo, dėl ne farmacinės paslaugos kokybės, o biznio elementais paremtos konkurencijos. Renginyje dalyvavęs vaistininkas ir rašytojas T. Mekas iš Kauno medicinos universiteto sąskrydžio dalyviams padovanojo gražiai išleistą knyga „Senoji vaistininkystė“, o LFS įteikė po naują „Lietuvos farmacijos žinių“ numerį, kuriame atspausdintas ir iškilaus šios žemės žmogaus Jono Pauliaus II rašinys „Etinis ir dvasinis vaistininko profesijos įvertinimas“, Lietuvos farmacijos asociacijos prezidento Eduardo Tarasevičiaus teigimu, popiežiaus pasakytos mintys vaistininkus įpareigoja taip bendrauti su pacientais, kad kiekvienas farmacininkas, parduodamas vaistus, neperžengtų savo sąžines nuostatų vardan geležinės rinkos sąlygų.

Taigi dienos, praleistos Birštone, daugiau kaip šimtui Lietuvos vaistininkų ir jų šeimų narių buvo įdomios ir turiningos. O renginio organizatoriai džiaugėsi jautę UAB „Prienų vaistines“ direktoriaus Kęstučio Stumbrio, verslininkų Žalagų, Birštono miesto tvarkymo tarnybos, Prienų miškų urėdijos paramą, organizuojant „Farmacijos dienas-2005“.

„Birštono versmių“ informacija

● **Liepos 22–24 d. Cesio apylinkėse** vyko Latvijos farmacininkų vasaros dienos. Nuo penktadienio vakaro iki sekmadienio pietų vyko įdomūs sportiniai renginiai, kuriuose dalyvavo ir vaistininkai, ir jų šeimų nariai, ir vaikai. Sportines varžybas ir žaidimus padėjo rengti nuolatiniai rėmėjai: Tamro, Grindeks ir Olainfarm. Tenka apgailestauti, kad šiame renginyje nedalyvavo nė vienas atstovas iš Lietuvos, nors ir buvome kviečiami.

● **Rugpjūčio 5–7 d. Vana-Voidu, Estijoje**, vyko 42-osios Estijos vasaros dienos, kurias organizavo Estijos farmacijos draugija. Šis renginys Estijoje yra labai populiarus ir ši tradicija jau perkopė į penktą dešimtmetį. Šiame renginyje dalyvavo ir farmacijos kompanijos, kurios eksponavo farmacinius preparatus. Penktadienio vakare buvo perskaityti du pranešimai, o po to šventinę muzikinę programą organizavo didmeninė vaistų prekybos įmonė „Magnum“ bei firma „Hexal“.

Šeštadienį buvo organizuota įdomi išvyka į pelkių rezervatą, kuris paliko didelį įspūdį. Išalkusius ir ištroškusius sumuštiniais ir taure vengriško vyno pavaišino Gedeon-Richter atstovybė. Vakare žaidimus ir karaokė programą organizavo Grindeks, Sanofi ir Hexal kompanijos. Sekmadienio rytą vyko atviro mikrofono forumas apie farmacijos aktualijas šalyje. Grupė Lietuvos vaistininkų pamatė gražiai organizuotą vasaros dienų renginį, pabendravo su kolegomis ir parsivežė daug malonių įspūdžių.

(Fotoreportažas iš vasaros dienų patalpintas 69 psl.).

● **Spalio 26–29 d. Amsterdame** vyko Europos klinikinės farmacijos 34-sis simpoziumas tema „Paciento įvertinimas – raktas į sėkmingą gydymą“.

Spalio 27 d. plenariniai pranešimai buvo skirti dviems temoms: „Farmakogenetika – jos viltys ir tikrovė“ bei „Paciento įvertinimo principai - parama farmacinei rūpybai“. „Apvalaus stalo“ diskusija buvo skirta Paciento gydymo individualizmo apibūdinimui. Darbo grupėse buvo skaitomi pranešimai apie informaciją pacientams, apie vaistų įvertinimą bei pacientų įvertinimą kaip prielaidą farmacinės rūpybos diegimui visuomenės vaistinėse. Viena darbo grupė aptarė farmacinės rūpybos planavimą darbui su kardiovaskuliarinėmis ligomis sergančiais pacientais.

Spalio 28 d. plenariniai pranešimai buvo skirti farmakogenomikos ir integruotos rūpybos bei reumatoidinio artrito problemoms. Paralelinėse sesijose buvo skaitomi pranešimai apie Antibiotikų vartojimo ligoninėse kainų-efektyvumo taisyklių diegimą ir klinikinio farmacininko vaidmenį šiame procese, apie Farmacinės rūpybos taikymą ligoniams, sergantiems 2-ojo tipo diabetu, apie Psichiatrinę farmakoterapiją ir šios grupės vaistų vartotojų monitoringą.

Simpoziumo metu vyko stendinių pranešimų paroda. Joje dalyvavo ir Kauno medicinos universiteto doktorantė V. Petrikaitė. Paskutinę simpoziumo dieną dr. R. Mačiulaitis pakvietė simpoziumo dalyvius 2006 m. gegužės 24–27 d. atvykti į Vilnių, kur vyks Europos klinikinės farmacijos draugijos 6-ji konferencija.

Lietuvos farmacijos sąjungos (LFS) valdyba maloniai kviečia Jus dalyvauti

LIETUVOS FARMACIJOS SĄJUNGOS

XX SUVAŽIAVIME

Suvažiavimas vyks 2005 m. gruodžio 10 d., šeštadienį,
Pedagoginio universiteto Aktų salėje
(Studentų g. 39, Vilniuje, Žvėryno rajone, Neries upės krantinėje)

Išsamesnę informaciją dėl LFS XX suvažiavimo galima gauti pas šio renginio pirmininkę Marytę Ūzienę tel. 8-5-262 87 58; 8-612 73370

PROGRAMA

2005 m. gruodžio 10 d.

09.00–10.00	Suvažiavimo dalyvių registracija
10.00–10.30	Suvažiavimo atidarymas. Sveikinimai
10.30–11.00	Lietuvos farmacijos sąjungos veiklos apžvalga per ataskaitinį laikotarpį *Eduardas Tarasevičius*
11.00–11.10	Revizijos komisijos pranešimas
11.10–11.25	LFS įsteigto E. Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondo veiklos ataskaita *Birutė Karnickienė*
11.25–11.45	Atgaivos pertraukėlė
11.45–12.00	Farmacinės rūpybos elementų diegimas Europos Sąjungos šalyse *Jerzy Lazowski (Lenkija), Vaidas Skyrius*
12.00–12.20	Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos veikla diegiant Lietuvoje ES direktyvas *Mindaugas Plieskis*
12.20–12.35	Naujų farmacijos teisės aktų rengimo būklė *Linas Mažeika, Gražina Bobelienė*
12.50–13.05	Klinikinė farmacija JAV ir Europos šalyse *Romaldas Mačiulaitis, Vilma Petrikaitė*
13.05–13.15	Latvijos farmacininkų draugijos (LFB) veiklos pasiekimai ir problemos *Aigars Eninš (Latvija)*
13.15–13.45	Diskusijos
13.45–15.00	Pietų pertrauka
15.00–15.20	Pasaulinio farmacijos mokslų ir praktikos 65-jo kongreso “Vaistai kiekvienam piliečiui – Žmogaus teisė” svarbiausios išdavos *Roma Mockutė, Eduardas Tarasevičius*
15.20–15.40	Vaistų tiekimo ir bendradarbiavimo su vaistinėmis patirtis *Gytis Bendorius, Remigijus Mielinis, Rimantas Žemaitis*
15.40–15.50	Farmacija – kur tu eini? *Tauras Mekas*
15.50–16.30	Vaistininko tribūna
16.30–16.50	Atgaivos pertraukėlė
16.50–17.00	LFS Garbės narių rinkimai
17.00–17.20	LFS valdymo organų rinkimai
17.20–17.30	R. Žukienės knygos “Lietuvos farmacija XX a.” pristatymas
17.30–17.40	LFS XX suvažiavimo dokumentų priėmimas
17.40–17.50	LFS XXI suvažiavimo pirmininko rinkimai, sertifikatų įteikimas suvažiavimo dalyviams, suvažiavimo uždarymas
18.30–21.00	Suvažiavimo dalyvių vakaronė “Farmacijos rūmuose” (Rygos g. 15, Justiniškės)

Farmacijos mokslo ir praktikos naujienos

Tarptautinės farmacijos federacijos – FIP 65-ojo pasaulinio kongreso apžvalga (Kairas, 2005 m. rugsėjo 2-8 d.)

Kaip ir kasmet, į Pasaulinį farmacijos mokslų ir praktikos kongresą Kaire, Egipto sostinėje susirinko farmacijos specialistai iš 79 šalių. Kongreso dalyvių ir juos lydinčiųjų asmenų skaičius viršijo 2000. Tiesa, susirinko mažiau, negu praėjusiais metais Naujajame Orleane. Skaitlingiausia delegacija buvo iš Egipto, net 526 asmenys. Gausios delegacijos buvo iš Taivanio – 87 asmenys, Kinijos – 60, Prancūzijos – 58, Suomijos – 55, Japonijos – 52, JAV – 58, Jungtinės Karalystės – 41, Švedijos – 46, Slovėnijos – 40, Portugalijos – 48, Nigerijos – 42, Olandijos – 36. Iš Lietuvos dalyvavo negausi 14 asmenų delegacija.

Pagrindinė šio kongreso tema buvo:
„Vaistai visiems – žmogaus teisė“.

Kas gi sudarė šio pasaulinio kongreso programą. FIP biuras, kuriame yra 17 išrinktų asmenų. Jį sudaro dvi tarybos.

Pirmoji – Farmacijos mokslų taryba parengė mokslinių pranešimų programą. Jos sudėtyje yra 7 specifinių interesų grupės, kurios šiam kongresui parengė savo programas.

Antroji – Farmacijos praktikos taryba, kurioje yra 9 sekcijos ir jaunųjų vaistininkų bei studentų grupė, parengė kongresui specialias programas, susijusias su farmacijos praktikos veiklos įvairiais aspektais.

Paminėsiu 7 specifinių interesų grupių pavadinimus:

1. Bioekvivalentiškumas ir bioprieinamumas.
2. Branduolinė (radiologinė) farmacija.
3. Farmacinė biotechnologija.
4. Farmakoekonomika ir farmakoepidemiologija.
5. Vaistų kokybė.
6. Gamtinės (natūralios) medžiagos.
7. Individualūs vaistai.

Šios specifinių interesų grupės pateikė didelį skaičių stendinių pranešimų. Antai, pirmoji grupė pateikė 23 pranešimus, kuriuose pateikiami mokslinių tyrimų duomenys apie ketoprofeno ir ibuprofeno atsipalaidavimą iš gelių, pagamintų Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Pietų Afrikos Respublikoje. Dalis pranešimų buvo skirta tokių preparatų, kaip silimarino, gliklazido, pentoksifilino, ribavirino, felodipino, timololio maleato, famotidino, glimepiridino, klozapino, acemetacino farmakokinetikos tyrimų rezultatų aptarimui.

Tik du pranešimai iš Urugvajaus buvo skirti radioaktyvių preparatų tyrimams aptarti.

Farmacinės biotechnologijos sekcijoje buvo pateikta 13 pranešimų. Dauguma pranešimų buvo skirti mikro ir makro dalelių penetracijos pro odos barjerą tyrimams aptarti, audinių kultūrų iš Artemisia annua ir Senna alata biosintezės metabolitų įvertinimui.

Farmakoepidemiologijos ir farmakoekonomikos 6 pranešimai apėmė astmai gydyti skirtų vaistų suvartojimo įvertinimą, fluorchinolonų vartojimo ligoninėse įvertinimą, farmacinės rūpybos elementų diegimą ligoninėse, atliekant vaistų farmaekonomikos monitoringą.

Vaistų kokybės problemoms spręsti buvo pateikta 14 pranešimų. Spektrofotometrijos, spektrofluorimetrijos, skysčių chromatografijos metodai buvo pritaikyti individualių ir vaistų mišinių kokybės įvertinimui.

18 pranešimų buvo skirti gamtinių (natūralių) medžiagų tyrimams aptarti. Buvo nustatytas *Laburnum anagyroides, Adonis vernalis, Acacia nilotica* bei *Agelas dispar* priešmikrobinės savybės. Pateikti duomenys apie Indijos augalo Butea geltonąjį dažą, kuris gali būti

naudojamas kaip sintetinio dažo tartrazino pakaitalas. Indijos tyrinėtojai nustatė potencialią galimybę panaudoti medaus, cinamono ir *Rubia cardifolia* mišinį akne ir egzemos gydymui.

Individualizuotų vaistų grupė pateikė 5 pranešimus, kuriuose nagrinėjami ciklosporino individualaus dozavimo privalumai, silimarino taikymo II tipo diabetu sergantiems ligoniams ypatumai, cefenoksimo vartojimo vaikų urologijoje prioritetas lyginant su amoksicilinu.

Farmacijos praktikos pranešimus parengė ir pateikė šiam kongresui visos 9 sekcijos. Daugiausia pranešimų pateikė Visuomenės farmacijos sekcija – 85 ir Ligoninių farmacijos sekcija – 83 pranešimus. Pramonės farmacijos sekcija pateikė 41 pranešimą, Farmacijos informacijos sekcija pateikė 30 pranešimų, Administracinės farmacijos sekcija – 16, Akademinės farmacijos sekcija – 15, Laboratorijos ir vaistų kontrolės tarnybos sekcija – 16, Klinikinės biologijos sekcija – 9 ir Karinės bei skubios farmacijos sekcija – 7 pranešimus. Taigi, iš viso buvo pateikti 302 pranešimai.

Be minėtų stendinių pranešimų nuo rugsėjo 4 d. iki rugsėjo 8 d. kasdien vyko sesijos, kurių metu buvo skaitomi pranešimai. Be to, dvi dienas vyko FIP valdybos posėdžiai, kurių metu buvo svarstomi finansiniai reikalai, naujų kolektyvinių narių priėmimas bei 2 rekomendacijų priėmimas.

Norėčiau pateikti įdomiausių pranešimų apžvalgą.

1. Tinkami vaistai – tinkamam pacientui – ar tai gali būti garantuojama visame pasaulyje:
   a) vaistų prieinamumas;
   b) vaistų kainodara;
   c) vaistų tiekimas ir paskirstymas.
2. Vaistų falsifikavimo pasaulinė problema ir vaistų kokybė.
3. Kaip vaistininkai vykdo pacientų mokymą.
4. Farmacijos studijos per internetą.
5. Ligoninių vaistinių personalo problemos.
6. Jaunų vaistininkų migracijos problemos;
7. Vaistų tiekimo tobulinimas: kontraktų sudarymas tarp vaistinių ir tiekimo įmonių.
8. Vaistinių dalyvavimas programose:
   - prieš rūkymą;
   - insulto profilaktikos;
   - diabeto rūpybos;
   - ŽIV ir AIDS rūpybos;
   - sveikatinimo ir vaistų informacijos.
9. Farmacininko profesijos statuso pakitimai, susiję su integruota rūpyba visų sveikatinimo sistemos dalyvių – gydytojų, slaugytojų. Visuomenės vaistinių naujos veiklos kryptys, įskaitant pacientų lankymą namuose, slaugos namuose bei panaudojant internetą, pacientų,

sergančių chroninėmis ligomis, konsultavimas:
   a) vaistinių ir paciento sutarimas;
   b) integruota rūpyba;
   c) vaistinėje vykdomi projektai.

Pirmos grupės pranešimų tarpe reikia pažymėti labai išsamų H.V. Hogerzeilio (PSO) pranešimą apie būtinųjų vaistų prieinamumą pasaulyje. Pranešime pateikti duomenys, kad vis daugiau šalių įteisina būtinųjų vaistų prieinamumą teisiniais dokumentais ir, visų pirma, tai priimant tos šalies Nacionalinės vaistų politikos programą. Antai, 1999 m. tokios programos patvirtintos 40-je Afrikos valstybių, 19-je Amerikos šalių, 18-je Europos šalių. Tačiau generinių ir patentuotų tos pačios cheminės formulės vaistų kainos labai skiriasi, pvz., furosemido tablečių (40 mg) kaina, palyginus su Lasix kaina, Kenijoje skiriasi net 108 kartus, o Armėnijoje – skiriasi 6 kartus; ciprofoksacino tablečių (500 mg) kaina Brazilijoje skiriasi 3 kartus.

Autorius pateikia duomenų apie vaistų falsifikavimą. Ištyrus 325 atvejus, paaiškėjo, kad 60 proc. „vaistų“ neturėjo aktyvaus ingrediento, 17 proc. – netikslus veikliosios medžiagos kiekis, 16 proc. – netinkamas ingredientas.

Dr. S. Kopp (PSO) pranešimas skirtas vaistų falsifikavimo problemoms ir jo pavojui įvertinti. PSO nuo 1982 m. renka duomenis apie vaistų falsifikavimą. Šis reiškinys ypač paplitęs besivystančiose šalyse – 70 proc., o išsivysčiusiose šalyse – 30 proc. Pranešime nurodomos šio reiškinio priežastys, kovos priemonės ir rekomendacijos pacientams. Ypač svarbu informuoti pacientus, perkančius vaistus per internetą. Tokią informaciją parengė PSO ir ją galima rasti tinklalapyje adresu: http:/www.who.int/medicines/docs/medicines-on-Internet-Guide.html. Autorius rekomenduoja pacientams pirkti vaistus tik licencijuotose vaistinėse, būtina patikrinti pakuotę, ar ji nepažeista, pasitikrinti vaisto gamintoją, tinkamumo laiką ir vartojimo instrukciją. Pastebėjus, kad vaistas gali būti falsifikuotas, rekomenduojama pranešti vaistinei ir vaistų kontrolės tarnybai.

Kitą išsamų pranešimą apie vaistų falsifikavimą perskaitė J. Nicholson (FIP). Pranešime pažymima, kad Rusijoje pastebėti insulino falsifikatai, Estijoje – prieštuberkulioziniai vaistai, Latvijoje – kai kurie

antibiotikai, Ukrainoje – priešgrybeliniai vaistai. Autorė siūlo falsifikuotų vaistų identifikavimui panaudoti FR-spektroskopiją arba specialų Vokietijoje sukurtą nebrangų „Minilab“ prietaisą. Kovai su vaistų falsifikavimu siūloma šį reiškinį vertinti kaip kriminalinį nusikaltimą, priimti PSO taisyklių rinkinį, numatyti efektyvią licencijavimo ir nuobaudų sistemą, sugriežtinti ekspertų kontrolę, įdiegti bendradarbiavimo sistemą tarp policijos, muitinės ir sveikatos tarnybų bei užtikrinti šios veiklos palaikymą iš farmacijos pramonės pusės.

Labai išsamų pranešimą apie pastangas sukurti vieningą vaistų gamybos pasaulinį standartą padarė dr. T.Sam·as (Organon). Apžvalgoje pateikti duomenys, kad vaistų geros gamybos praktikos (GMP) standartai dalinai skiriasi. PSO GMP standartas įdiegtas 104-se šalyse, Europos Sąjungos GMP standartas – 25-se šalyse, o 27-se šalyse galioja PIC standartas, JAV, Japonijoje galioja ICH standartas, 11-oje šalių – ASEAN standartas. Taip, Geros gamybos standartas nėra įdiegtas visose šalyse, pramonės ir reguliuojančių organų interesai nesutampa. Daugelyje šalių yra skirtingi reikalavimai kokybės kontrolės vadovui, skirtingas žaliavų apibūdinimas, skirtingi pavyzdžių paėmimo kontrolei reikalavimai, pagaliau skiriasi ir dokumentacijos parengimas. Skiriasi netgi standartų reikalavimai Europos, JAV ir Japonijos farmakopėjose. Pvz., kambario temperatūra Ph.Eur. nurodo 15–25°C, o USP – 20–35°C. Skiriasi ir „šaltos vietos“, lydymosi temperatūros, specifinio svorio, optinio sukimo kampo, mikrobinio užterštumo, sunkiųjų metalų priemaišų reglamentuojami rodikliai. Autorius daro išvadą, kad harmonizavimas vaistų gamyboje yra būtinas pasauliniu mastu, nes vaistų prekyba tampa vis labiau globaline.

N.V.Dahdal (JAV) pranešimą skyrė pacientų mokymo ir savigydos problemoms aptarti. Plačiai apibūdintas širdies veiklos nepakankamumą turinčių pacientų mokymo programos sudarymo ir vykdymo įvertinimas, panaudojant klausimų ir atsakymų monitoringą vaistinėje.

M.P.Schneider ir bendr. (Šveicarija) pranešimas buvo skirtas pacientui duotų nurodymų įgyvendinimui, bendradarbiaujant gydytojui ir vaistininkui. Autorius apibūdino farmacinių paslaugų svarbą integruotos rūpybos grandyje dalyvaujant vaistininkui ir gydytojui. Toks bendradarbiavimas užtikrina duotų gydymo nurodymų pacientui tinkamai vartojant vaistus sėkmingą realizavimą.

Interneto pritaikymo farmacijos studijose patirtį pateikė dr. A.J. Worsley (J.K.). Šio metodo privalumai: tris kartus sutrumpėja mokymosi laikas, mokymas labiau individualizuojamas, galima panaudoti keletą mokymosi metodikų. Net 85 proc. apklaustųjų teigiamai vertino internetinį mokymąsi.

N.Vibeerg (Švedija), G.Gallego (Australija) ir E.M.A.Ombaka (Kenija) savo pranešimus paskyrė farmacijos specialistų migracijos problemoms aptarti. „Smegenų nutekėjimo“ procesas palietė ir vaistininkus. Ypač tai susiję su ekonominiais bei socialiniais faktoriais. Antai, vaistininko bazinis atlyginimas po 2 metų darbo stažo Vokietijoje yra 2670 Eurų, Nyderlanduose – 2500 Eurų, Nigerijoje – 200 JAV dolerių, Ugandoje – 250 JAV dolerių. Tanzanijoje, kurioje gyvena 36 milijonai gyventojų, per metus parengia 35 vaistininkus, o iš viso šalyje yra 600 registruoti vaistininkai, kurie dirba 340 vaistinių. JAV dirba 27 proc. gydytojų užsieniečių, Jungtinėje Karalystėje – 33 proc., Kanadoje – 23 proc., Australijoje – 21 proc., Vokietijoje – 6 proc.

Prof. M. Airaksinen (Suomija) ir H. Herberg (Danija) savo pranešimus paskyrė paciento ir vaistininko sutarimo (concordance) koncepcijos apibūdinimui ir jo reikšmės įvertinimui, įgyvendinant pacientui duotus nurodymus vartojant paskirtus vaistus. Kongreso metu buvo platinama FIP informacijos sekcijos narių ir Tarptautinės studentų federacijos parengtas leidinys „Patarimas, sutarimas ir bendravimas“, kuris apibūdintas kaip inovacinė vaistininkų mokymo kryptis.

FIP Tarybos posėdyje, kaip ir kasmet, buvo priimami svarbūs dokumentai – pranešimai (statements), kuriuose pateikiamos rekomendacijos visų šalių vaistininkams ir nacionalinėms farmacijos draugijoms. Šiais metais buvo priimti 2 pranešimai. Vienas vadinosi: „FIP pranešimas apie profesinius standartus: “Vaistininko vaidmuo kovoje su dopingu sporte“. . Šiame pranešime apibūdinta dopingo vartojimo žala sportininkams ir šio nreiškinio etiniai aspektai. Vyriausybėms ir farmacijos draugijoms FIP rekomenduoja remti antidopingo agentūrų veiklą, dalyvauti antidopingo kompanijose ir akcijose, vaistininkų mokymo ir tobulinimo užsiėmimuose pateikti informaciją apie medžiagas ir priemones, vartojamas dopingui sporte ir su tuo susijusia rizika sveikatai.

Antras pranešimas buvo skirtas „Politikai gerinant vaistų prieinamumą besivystančiose šalyse“. Šio dokumento įvade nurodoma, kad besivystančiose šalyse maliarija yra užsikrėtę nuo 200 iki 450 milijonų vaikų. Kasmet nuo šios ligos miršta nuo 0,5 iki 3 milijonų pacientų. 95 proc. ŽIV/AIDS užsikrėtusių iš 42 milijonų gyventojų yra besivystančių šalių atstovai. FIP rekomenduoja vyriausybėms, tarptautinėms ir nacionalinėms farmacijos organizacijoms vadovautis FIP patvirtintomis Vaistinės geros praktikos (GPP) taisyklėmis (1997), jas palaipsniui įgyvendinti besivystančiose šalyse, įgyvendinti „Vaistų humanitarinės pagalbos taisykles“ (1997) ir vadovaujantis FIP vaistininkų kodeksu (2004) padėti išvengti korupcijos ir neetiško elgesio atvejų, gaminant, tiekiant ir paskirstant vaistus besivystančių šalių gyventojams.

Tarptautinės farmacijos federacijos kongresas baigėsi kvietimu 2006 m. rugsėjo 28–31 d. dalyvauti Salvadore, Brazilijoje, vyksiančiame 66-ajame FIP kongrese, kurio tema: „Įneškime inovacijų į pacientų rūpybą“.

Prof. Eduardas Tarasevičius

FIP kongreso akimirkos...

Lietuvos delegacija kongreso rūmuose

“LAPAS” nariai J. Kalvaitis (antras iš kairės) ir A. Dirkienė

Su Latvijos kolegėmis prie stendinių pranešimų

Prie būsimo FIP kongreso stendo

Lietuvos delegacija Libano sostinėje

Pažintis su Egipto piramidėmis

Atvykus į kongresą būtina registracija

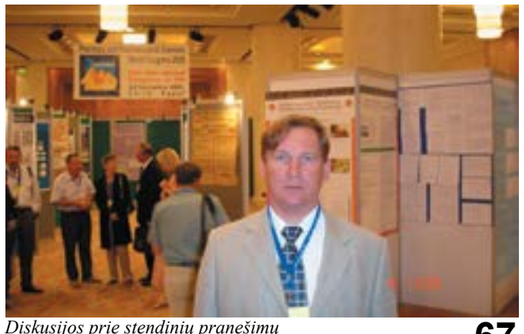

Diskusijos prie stendinių pranešimų

LFS FARMACIJOS DIENOS-2005 BIRŠTONE BIRŽELIO 17–19 D.

Gamtos mylėtojai įsikūrė palapinėse ant Nemuno kranto.

Vaivorykštė papuošė mūsų šventę...

Šventės dalyvius linksmino etnografinis ansamblis.

Gerai nusiteikęs dekanas prof. P. Vainauskas apsuptas buvusių studentų nuo laivo denio grožėjosi Nemuno krantais.

Komisijos pirmininkė N. Kleinienė (trečia iš kairės) su komisijos nariais vertino baltosios palapinės įvaizdį.

Svečiai iš Lenkijos J. Lazowski (centre) ir G. Kucharewicz (dešinėje) apdovanojami lietuviškais suvenyrais.

Gražiausios palapinės šeimininkų apdovanojimas.

Prienų vaistinės direktorių K. Stumbrį 50-ojo gimtadienio proga pasveikino kolegės.

Prie Medikonos „sponsoriautos“ žuvienės išsirikiavo ilga eilė norinčių paragauti tradicinio Rusnės patiekalo.

Estijos, Latvijos ir Lietuvos vaistininkai gamtos prieglobstyje.

ESTIJOS FARMACIJOS DIENOS-2005

Jau 42 metai tradicija rengti Farmacijos vasaros dienas gyvuoja Estijoje. Šiame puikiai organizuotame renginyje dalyvavo ir grupė LFS narių.

Pirmą kartą saugiau balne, kai žirgas patikimose rankose.

Per Estijos pelkes geriausiai kelią žinojo „Susaninas“ LFS viceprezidentas K. Ramanauskas.

Renginio dalyviai susipažino su įdomiais žirgyno eksponatais.

Po maudynių pelkių ežere

Šventės dalyviai susipažino su apylinkėmis pasinaudoję senovine transporto priemone.

Doktorantė V. Petrikaitė tikrina kolegos K. Ramanausko farmakognostines žinias.

Susikaupę keleiviai laukia starto.

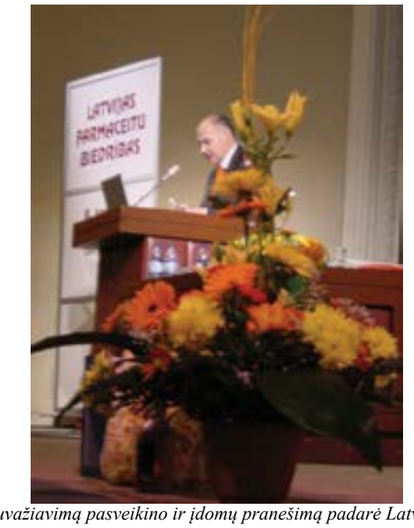

Suvažiavimą pasveikino ir įdomų pranešimą padarė Latvijos universiteto rektorius prof. J. Vetra.

Lapkričio 12 d. Rygoje įvyko Latvijos farmacininkų draugijos (LFB) 8-sis suvažiavimas. Suvažiavimo metu buvo išklausyta šios draugijos darbo ataskaita, etikos ir audito komisijų ataskaita. Be to, buvo papildytas draugijos statutas ir etikos kodeksas. Buvo išrinkti nauji garbės nariai ir nominuoti „2005 m. farmacininkai“. Garbės nare buvo išrinkta ir Estijos vaistininkė Anita Gailan.

Įdomų pranešimą suvažiavimo dalyviams padarė Latvijos universiteto rektorius prof. J. Vetra apie farmacininkų ir gydytojų partnerystę ir bendradarbiavimą.

Suvažiavime dalyvavo beveik 500 vaistininkų ir farmakotechnikų. Delegatai išrinko 10 narių LFB valdybą, 3 narių revizijos komisiją, 5 narių etikos komisiją. LFB prezidentu 4 metų laikotarpiui perrinktas Aigars Eninš, kuris yra ir mūsų farmacijos sąjungos garbės narys. Latvijos farmacininkų draugijos sudėtyje yra 5 darbo grupės: kvalifikacijos kėlimo, farmacijos teisės aktų projektų rengimo, tarptautinio bendradarbiavimo, farmacinės rūpybos, kultūros, poilsio ir sporto renginių organizavimo. Be to, LFB yra 3 sekcijos: atvirųjų (visuomenės) vaistinių, uždarųjų (ligoninių) vaistinių ir farmacijos studentų sekcija. Draugijoje yra 1250 vaistininkų ir farmakotechnikų, iš jų 21 garbės narys. Be to, LFB sudėtyje yra juridiniai nariai: 162 vaistinės, 2 vaistų gamybos įmonės (Grindeks ir Olainfarm), 1 didmeninė įmonė (Tamro) ir 4 farmacijos įmonių atstovybės (Berlin-Chemie Menarini Baltic, KRKA, Gedeon Richter, Sanofi-Aventis).

Svarbią vietą LFB veikloje užima farmacininkų sertifikacijos komisijos veikla. Ši komisija sudaryta 1999 m. Latvijos ministrų kabineto nutarimu, o nuo 2004 m. Vyriausybės sprendimu LFB vykdo vaistininkų

LFB prezidentas A. Eninš su apdovanotais 2005 m. farmacininkais.

LFB VIII suvažiavimą pasveikino LFS prezidentas E. Tarasevičius.

Suvažiavimo metu buvo išrinkti trys LFB garbės nariai.

ir farmakotechnikų registraciją. Iki 2005 m. lapkričio 10 d. Latvijoje buvo registruoti 1179 farmacininkai ir 1401 farmacininkų asistentas.

Kongreso metu vyko 20 farmacijos įmonių gaminamų vaistų paroda, suvažiavimą rėmė apie 40 rėmėjų.

Iš Lietuvos suvažiavimo darbe dalyvavo vaistininkai A. Tamošiūnienė, R. Kaminskienė ir prof. E. Tarasevičius, kuris yra LFB garbės narys.

Spalio 6–8 d. Rygoje įvyko EuroPharm Forumo 14-sis metinis susirinkimas. EuroPharm Forumas – tai partnerystės organizacija, jungianti Europos valstybių farmacijos profesines organizacijas su PSO Europos regiono valdyba Kopenhagoje. Spalio 6 d. forumo dalyviai išklausė pranešimus apie EuroPharm Forumo vykdomą veiklą ir apie Projektų vadybos teorinius ir praktinius aspektus. Spalio 7 d. forumo dalyviai aptarė praėjusių metų darbo rezultatus, išklausė iždininko ataskaitą apie 2004 m. finansinę veiklą bei auditoriaus pranešimą. Popietinėje darbotvarkėje buvo 2006 m. biudžeto tvirtinimas, išklausyta Latvijos ir Prancūzijos atstovų pranešimai apie vykdomų projektų patirtį.

Spalio 8 d. vyko konferencija tema: „Kaip vaistininko vadovaujamos paslaugos prisideda prie paciento saugumo ir atitinka gyventojų poreikius“. Konferencijos metu vyko posterių pristatymas. Konferencijos pranešimus išklausė ir keturi LFS nariai ir Farmacijos departamento atstovai.

EuroPharm Forumo konferenciją atidarė prezidentas H. Cabana (antras iš dešinės)

Konferencijoje žinių sėmėsi vaistininkė A. Girdenienė (pirma iš dešinės) su kolegėmis.

Dr. M. Zajicova iš Čekijos (pirma iš dešinės) gavo apdovanojimą už geriausią mokslinį-praktinį darbą.

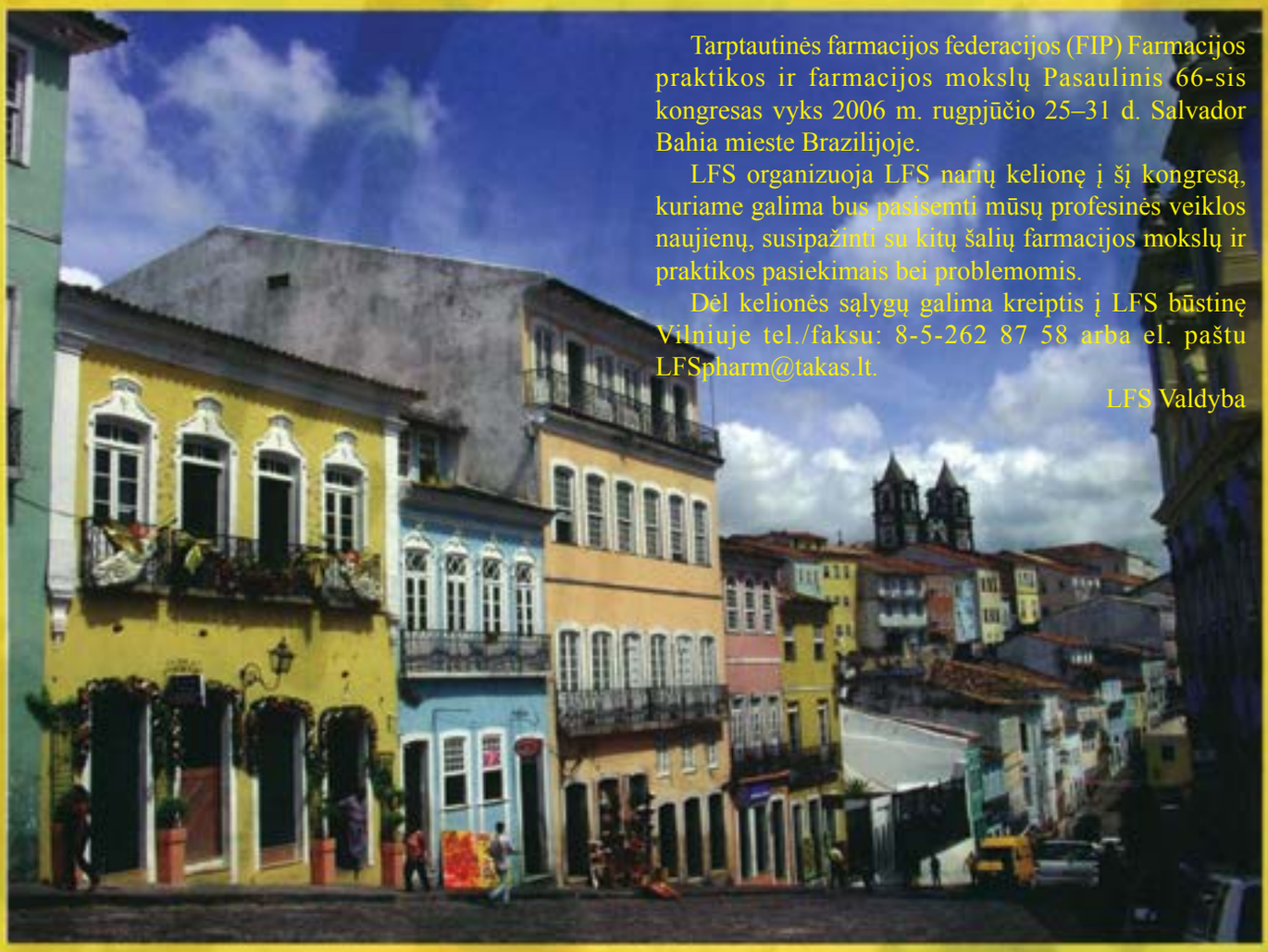

Tarptautinės farmacijos federacijos (FIP) Farmacijos praktikos ir farmacijos mokslų Pasaulinis 66-sis kongresas vyks 2006 m. rugpjūčio 25–31 d. Salvador Bahia mieste Brazilijoje.

LFS organizuoja LFS narių kelionę į šį kongresą, kuriame galima bus pasisemti mūsų profesinės veiklos naujienų, susipažinti su kitų šalių farmacijos mokslų ir praktikos pasiekimais bei problemomis.

Dėl kelionės sąlygų galima kreiptis į LFS būstinę Vilniuje tel./faksu: 8-5-262 87 58 arba el. paštu LFSpharm@takas.lt.

LFS Valdyba

WORLD CONGRESS OF PHARMACY AND PHARMACEUTICAL SCIENCES 2006

64th CONGRESS OF FIP

25-31 August 2006, Salvador Bahia, Brazil